

Nr 4 • 2000 • årgång 24 • 50 kr

www.sydasien.m.se

sydasien

Tidskrift om Indien, Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh, Afghanistan, Nepal, Bhutan och Maldiverna

**Sexövergrepp
i Pakistan**

**Barnarbete ett
”gott alternativ”**

**Indisk historia
förvanskas**

**Nepal 10 år
med demokrati**

Ayodhya-kampanjen åter i full gång

Den 6 december högtidlighölls i Indien åttårsdagen av att extrema hindunationalister 1992 rev den omstridda 1400-talsmoskén Babri Masjid i Ayodhya för att på dess ställe resa ett tempel till guden Rama. Den dramatiska rivningen fick de religiösa motsättningarna i landet att nå en kritisk punkt ur vilken många, bland annat vi här på SYDASIEN, trodde det skulle bli svårt att gå vidare som enad nation. En blodig våldsvåg svepte över landet och varslade om inbördeskrig.

Men liksom fallet varit med en lång rad andra ödesmättade skräckscenarion som genom decennierna radats upp för Indien löstes efter en tid den spända situationen upp, hindunationalistiska BJP drabbades av bakslag och tvingades ändra sin strategi. Nya dagsfrågor tog över debatten. Inte mycket har hörts om Ayodhya de senaste åren och man trodde möjligtvis att pragmatismen helt tagit över det politiska tänkandet.

Att så inte är fallet stod dock klart när premiärminister **Atal Bihari Vajpayee** på årsdagen inför parlamentet slog fast att han helhjärtat står bakom planerna på att verkligen uppföra ett Rama-tempel i Ayodhya. Han kallade byggnadsarbetet ett "ofullbordat uppdrag" och kampanjen som den hindufundamentalistiska rörelsen, *Sangh Parivar*, driver i frågan betecknade han som en "nationell rörelse". Samtidigt avfärdade Vajpayee de avgångskrav som riktats mot BJP-ministrar i regeringen, däribland inrikesminister **Advani**, som åtalats för sin aktiva inblandning i moskérivningen 1992.

När BJP-ledningen nu åter öppett deklarerar sina mål är det ett tecken på att man känner sig säkrare i sadeln, vilket **Ajit Roy** i sin 74:e kolumn i SYDASIEN rapporterar om härintill. BJP dominerar nu regeringskoalitionen på ett helt annat sätt än man gjorde bara för ett år sedan. Och ute i samhället tilltar också den intellektuella högervändningen. Vår medarbetare **Pär Jansson** berättar om hur indisk historieskrivning revideras på det mest bisarra sätt.

I övrigt handlar detta nummer mycket om kvinnors och barns situation i Indien, Pakistan och Nepal. Det är sannerligen ingen ljus bild man får, och att situationen är förfärande styrks av en nyutkommen rapport om mänsklig utveckling i Sydasiens, som gjorts av Human Development Center i Islamabad.

Rapporten, som kan beställas gratis från FN-organet UNDP:s nordiska kontor – e-post: peter.gustafsson@un.dk, visar att kvinnorna i Indien, Pakistan, Nepal, Bangladesh, Sri Lanka, Bhutan och Maldiverna lever under klart sämre villkor än sina medsystrar i andra delar av världen.

Lars Eklund

INNEHÅLL I NR 4/00:

Ajit Roy om avgörande delstatsval	3
Möte med gatubarn i Tamil Nadu	4
Hindunationalister i full färd att skriva om indiska historien	8
Bo Gunnarsson om barnarbete i Pakistan. "Inte bara av ondo att barn jobbar"	10
Sexövergrepp vardagsmat i Pakistan	14
Skolmältider införs för flickor	15
Tibetanska barn bevarar kulturen. Reportage från Happy Valley	16
Ökat intresse för punjabisk kultur	19
NEPAL – 10 ÅR AV DEMOKRATI	
Kvinnorna de stora förlorarna	20

Baksmälla för förnyelsen	22
"Folkets krig" förskräcker	24
Unga flickor blir sexslavar	26
Här tar kvinnorna ton	28
Rajkumar släppt efter 108 dagar i Veerappans fångenskap	30
Daniel Ågren del 4: Gott om källmaterial	32
Ökad brutalitet i Bangladesh	34
Återbesök hos doktor Mohon	36
Urdubballad i svensk tappning	36
Recensioner:	
Mitchell om hinduisk konst	37
Bo Kramsjö om Bangladesh	37
Notiser	39
Sadhuns väg genom livet	40

Omslaget: Republic Day, 26 januari 2000, i Chennai, Indien.

Foto: ANITA ANDERSSON

SYDASIEN, RÅBYGATAN 5A, 223 61 LUND

Telefon och fax: 046-13 35 68

E-mail: sydasiens@telia.com

Webb-sida: <http://www.sydasiens.m.se>

Utgivare: Tidskriftsföreningen SYDASIEN

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin

Tidskriftsredaktör: Lars Eklund

Redaktion för detta nummer: Lars Eklund och

Katarina Sandström Blyme

Tryck: Luleå Grafiska 2000

Prenumerantregister: Nätverkstaden Väst, 031-743 99 05, ekonomitjanst@natverkstan.net
ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner i Sverige 200 kr.

Prenumeration för institutioner och bibliotek 250 kr.

Övriga Norden (B-post) 285 kr, övriga Europa (B-post) 315 kr, utom-Europa (A-post) 350 kr.

Lösnummerpris: 50 kr

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.

Nästa nummer utkommer i mars.

Manusstopp: 10 februari 2001

Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att sprida information om situationen i södra Asien. Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Föreningen är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens såväl som i Sverige.

RESEBREV FRÅN KERALA

På plats i Trivandrum nu. Jag använder det gamla namnet; Thiruvananthapuram är för svårt att uttala. Opraktiskt också, på flygplatsens monitorer kör man med Trivandrum, det andra får nog inte plats!

Kerala tycks ha ett speciellt förhållande till alkohol. Det visade sig i går kväll med middag på hotellets takterrass. Beställde het *mutton curry* och öl (som inte fanns upptagen på den omfattande menyn). Ölen kom in i ett glas invirat i en serviett, som man fick vika ner för att komma åt ölen.

Nar jag druckit ur glaset beställde jag en till. Samma procedur. Nar jag druckit ur den, kom det in ett glas till utan anmodan.

På notan fanns ingen öl upptagen, utan något som hette *Speciality Fuyong*... Jag frågade vad det var.

– Det är ölen, sa servitören.

Men jag drack ju tre öl.

– Nej det var en stor flaska, som man får tre glas av.

Man lär sig något varje dag. Naturligtvis måste jag fråga servitören vad detta något märkliga serveringssätt berodde på.

– Vi saknar tillstånd att servera öl.

En annan gång, på restaurang i Bangladeshs huvudstad Dhaka drack jag också öl en kväll, och beställde samtidigt en öl till lunchen nästa dag. Kyparen tittade ut genom fönstret och konstaterade

– Det är för ljusst!

Vi har alla vårt förhållande till alkohol.

Tor Backmann

Bonusläsning i Monsun!

Läs mer SYDASIEN på nätet!

Surfa till:

www.sydasiens.m.se/monsun.html och använd lösenordet **svindel**.

Där hittar du bland annat följande:

@ **Nadeem Iqbal** om Nawaz Sharif som tilläts fly Pakistan för exil i Saudiarabien

@ **Feizal Samath** om att Sri Lanka återinför engelska som undervisningsspråk

@ **Ranjit Devraj** om BJP-regeringens angrepp på "antiindiska" organisationer

@ **T V Padma** om Indiens befolkning som fortsätter öka snabbt

Delstatsval avgörande för CPI (M) och BJP

Calcutta 15 november 2000

En slags generalrepetition inför nästa val till Lok Sabha (parlamentets underhus) – som äger rum först år 2004 – är inbokad i början av nästa år när delstaterna Uttar Pradesh, Västbengalen, Assam, Kerala och Tamil Nadu jämte det lilla unionsterritoriet Pondicherry går till val.

Uttar Pradesh, Indiens folkrikaste delstat som skickar 85 parlamentsledamöter till Lok Sabha (av totalt 545), utgjorde tills helt nyligen en bastion för högerviden politik och det har varit BJP:s starkaste fäste. Västbengalen, på motsatta flanken, har styrts av en kommunistiskt dominerad vänsterfrontsregering i 24 år och CPI(M) har ensamt haft absolut majoritet i delstatsparlamentet. En valförlust för högern respektive vänstern i dessa två stater skulle otvivelaktigt påverka dessa politiska krafter inflytande på det nationella planet negativt.

I realiteten är emellertid såväl högern som vänstern redan rejält omskakade i sina respektive reservat, huvudsakligen till följd av de utmaningar de ställts inför i form av de tre M:en – **Mulayam Singh** och **Mayawati** i Uttar Pradesh och **Mamata Bannerjee** i Västbengalen.

Kastbaserad politik

I Uttar Pradesh, som i likhet med flertalet områden inom det hindispråkiga kärnlandet domineras av kastbaserad politik, är de två M:en erkända ledare för kast-sammanslutningar. Mulayam Singh som själv är av yadav-kast har förmått mobilisera en ansenlig grupp av lägre mellankaster benämnda OBC ("Other Backward Castes") i allians med en del daliter och muslimer. Mayawati å sin sida är tillsammans med sin läromästare **Kanshi Ram** den främste ledaren för daliterna i delstaten (och även i kringliggande stater) och har dessutom lyckats få stöd av en del mellankaster och muslimer. Såväl Mulayam som Mayawati har tidigare varit chefsministrar i Uttar Pradesh.

Västbengalen är annorlunda. Det är den delstat som är känd för att vara minst påverkad av kashänsyn inom politiken; i stället har det uttryckligen eller underförstått förutsatts att politiken besjälats av klassmedvetande. De senaste månaderna har dock såväl CPI(M) som den delstatsregering man leder blivit svårt slagna både i och utanför parlamentet av järnvägsministern Mamata Bannerjers utbrytarfraktion från kongresspartiet, *Trinamul Congress* (Gräsrotskongressen).

De krafter hon samlat till sig tycks representera en brokig blandning av jordlösa fattiga, rika jordägare, lantlig och urban småborgerlighet samt – förvånande med

tanke på Mamatas brist på glamour – också stora delar av den sofistikerade urbana överklassen.

CPI(M) i försvarsställning

Okuvlig som hon är har Mamata genom framgången i att snabbt träda fram som ett allvarligt hot mot CPI(M):s maktställning på kort tid visat prov på hur väl hon behärskar politisk strategi och taktik. Själv obestridd ledare av ett fanatiskt självständigt slag har hon slutit en pakt på det nationella planet med BJP samtidigt som hon håller samma parti kort på delstatsnivå. Där har hon i stället allierat sig med en betydelsefull fraktion inom kongresspartiet.

Redan har hon lyckats försätta CPI(M) i Västbengalen i en defensiv position. Efter att själv ha initierat våldsamma konfrontationer i vissa landsbygdsdistrikt ställer hon nu CPI(M) till ansvar för dessa och kommer undan med den taktiken.

Hon är skicklig på balansgång även när det gäller regeringsarbetet. Trots att hon som minister är ansvarig för ett jättelikt indiskt järnvägsnät befinner hon sig sällan i huvudstaden. Hon tillbringar sin mesta tid i Västbengalen där hon som en general leder sin patrisk-armé, samtidigt som hon ofta och oupphörligt ansätter premiärminister **Vajpayee** med avgångshot om hon inte får igenom sina mestadels omöjliga krav, som att Västbengalens delstatsregering godtyckligt ska avskedas eller att de landsomfattande prishöjningarna på drivmedel ska dras tillbaka.

Uppretad av Mamatas tarylga beteende och irriterad av hennes vanvördiga lömska angrepp, förutom de kontinuerliga problem med lag och ordning som hon och hennes parti skapar, har **Jyoti Basu** – som alltid sökt uppträda som en upphöjd patricier – ofta fallit i hennes fallor och glömt bort sina fina maner när han bemött henne. Något som passat Mamata förträffligt, för därmed har hon förekommit i TV-rutan nästan hela tiden, särskilt som det nu finns mer än ett halvduzin bengaliska kanaler.

Svårare för Mamata

Mamata befinner sig dock just nu i förvirring. För sedan Jyoti Basu i början av november avgick från sin post och **Buddhadev Bhattacharya** installerades som ny chefsminister kommer hon sannolikt att förlora en del av sin trumf i det utnöttningskrig hon bedrivit i Västbengalen.

För medan vänsterfronten och CPI(M) kommer att göra allt som är möjligt för att dra växlar på Jyoti Basus 24 år långa styre och hans självvalda avgång – en mycket sällsynt företeelse i detta land – för att väcka folkets sympati för vänsterfronten, så kommer den älskvärde och enkle Bhat-

Jyoti Basu t v och hans efterträdare som chefsminister i Västbengalen, **Buddhadev Bhattacharya**.
Foto: PARTH SANYAL

tacharya som blott är en kultiverad bengalisk *bhadralok*, gentleman, utan någon patricisk härkomst att skänka få tillfällen åt Mamata att exploatera folklig sympati för samhällets försmådda och underprivilegierade. Han kommer också att undvika att kasta sig in i att offentligt utmana hennes våldsamma konfrontationer, oavsett vad CPI(M) beslutar om i praktiken.

För att återgå till Uttar Pradesh har BJP all anledning att vara nervöst. I de senaste parlamentsvalen, hösten 1999, föll partiets mandat från 57 till 32, medan *Mulayams Samajvadi Party* och *Mayawatis Bahujan Samaj Party* förbättrade sina resultat från 20 till 26 respektive från 4 till 14. Det var dock kongresspartiet som mest spektakulärt förbättrade sin position, från 0 till 10.

BJP splittrat i UP

BJP har ingen anledning att raka med bättre resultat den här gången. Spänningarna mellan partiets kastbas – numerärt sett fåtaliga brahminer och rajputer – och det betydligt större OBC-blocket har under tiden lett till en omfattande splittring av partiets delstatsenhet sedan den framträdande mellankastledaren och dåvarande chefsministern **Kalyan Singh** avlägsnades från sin post. Singh har därefter bildat ett eget parti som fraterniserar med Mulayam Singh.

Kalyan Singhs ersättare som chefsminister, **R Gupta**, har utmärkt sig endast genom en lång rad fadäser. Det panikslagna ledarskapet för BJP tvingades därför till slut vidta en desperat räddningsaktion och flytta den slipade rajput-politikern **Rajnath Singh** från unionsregeringen till chefsministerposten i Uttar Pradesh.

Kast-kalkylerna i delstaten rekommenderar knappast att sätta en högstastig rajput att bygga broar till den majoritet av lägre kaster som befolkningen består av. Rajnaths tjänster kan emellertid komma lägligt till hands efter valet, för det var framförallt han som låg bakom den splittring av både kongresspartiet och BSP som säkrade majoritet för den nuvarande BJP-ledda koalitionsregeringen i Uttar Pradesh.

VÄNDI

På det nationella planet är BJP:s enda stora framgång att den till synes omöjliga koalitionen bestående av 24 partier överlevt sitt första år. Cyniker tillägger att jubileet lämpligt nog sammanföll med att premiärministern vacklade fram efter att ha genomgått en knäoperation och att Mumbai-börsen upplevde ett veckolångt kursras.

Tre nya stater i BJP:s händer

Likväl har BJP lyckats lägga till tre nya delstater i sin påse – Goa samt de två nybildade delstaterna Uttarachal och Jharkhand – även om var och en av dessa är invecklade i internt såväl som externt kiv.

I vilket fall som helst är utvidgningen av BJP:s imperium ingen mätare på dess egen självständiga styrka, utan en framgång för partiets koalitionspolitik. Mycket av äran kan tillskrivas premiärminister Vajpayee; hans diplomati, anpassningsförmåga och mjuka sätt att vara. Det har därför uttryckts farhågor och spekulerats mycket kring hans möjligheter att fortsätta röra sig fritt efter knäoperationen.

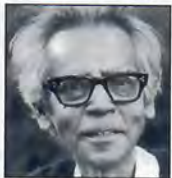
Dagens verkliga hjälte är dock Jyoti Basu efter det att han lyckats övertala sitt parti att låta honom gå i pension från chefsministerposten efter en oavbruten period på 24 år. 86 år gammal promenerar han ännu duktigt, talar sammanhängande och mestadels skarpssinnigt och han är obestridd ledare för CPI(M) och den bredare vänsterfronten.

Också politiska ledare till höger och vänster om mitten är till viss del beroende av honom för att kunna uppnå sina mål. Själv är han dock inte riktigt klar över sin egen roll. Han talar om BJP som det stora hotet och accepterar kongresspartiets demokratiska och sekularistiska vitsord, men ändå sätter han etablerandet av en tredje politisk kraft, icke-BJP, icke-Congress (I), som sitt främsta mål.

Hårt slag mot stamfolk

Den allvarligaste och mörkaste fläcken på nationell nivå av i dag är det öde som en avsevärd del av landets stamfolk står inför, nämligen hotet om att fördrivas och få sina marker dränkta. Detta sedan Högsta domstolen slagit fast att *Sardar Sarovar*-dammen i Narmadafloden i Madhya Pradesh får byggas upp till en höjd av 138 meter.

Den beslutsamma kampen mot dammbygget av de drabbade människorna, som i många år letts av **Medha Patkar** och senare också av författaren **Arundhati Roy**, har för ögonblicket körts i väggen. Man måste nu utforma en ny strategi och ny taktik för att mobilisera landsomfattande stöd för att få domstolens dom upphävd.

Arundhati Roy

Översättning: Lars Eklund

Mötet med Indiens gatubarn lämnar ingen oberörd, särskilt inte Karin Lidén, som adopterades från södra Indien när hon var tio månader. Förra året tillbringade hon fyra månader hos övergivna barn i Trichy och Chennai. Här mötte hon bland annat Abass och Muthu, två av landets 18 miljoner barn som lever på gatan.

På barnens egna villkor

Om mötet mellan svensk socionomkandidat och indiska gatubarn

Gatubarnet Muthu på tåget från Trichy till Chennai, i sällskap med artikelförfattaren Karin Lidén.

Det är tidig morgon i Trichy, en stad i delstaten Tamil Nadu i södra Indien. Jag lyckas ta mig upp på den överfulla bussen som går till området vid järnvägsstationen. En halvtimme senare går jag av och promenerar de sista hundra meterna till Sontham.

Sontham betyder granne och relation på tamil. Detta är gatubarnens härbärge i Trichy. Hit kommer främst pojkar. De flickor som är på gatan och som kommer i kontakt med socialarbetare lämnas ganska ofta snabbt över till statliga hem eller liknande. Här arbetar fyra så kallade street educators. De är utbildade socialarbetare.

Mycket tidigt varje morgon går socialarbetarna runt i sitt bestämda ansvarsområde och söker efter övergivna barn. **Sheik-Kaders** område är runt järnvägsstationen. I dag berättar han att det kommit in en ny pojke som sitter på övervåningen. Tre av pojkarna på härbärgen kommer springande. De ropar – "hello, akka! (sys-

ter) Do you want some tea?" Ja tack, svarar jag och snabbt springer de bort till en av gatans många tesäljare.

Jag sätter mig i ett soligt rum på övervåningen. Rummet är möblerat med en TV och en säng. På golvet framför TV:n sitter en väldigt liten pojke och tittar på tamilsk film. Vi börjar småprata med mina små tamilskunskaper blandat med teckenspråk. Pojken är lite blyg men svarar på mina frågor. När de andra pojkarna kommer tillbaka med mitt te märker han ganska snart att de känner mig väl och då vågar han också närma sig lite mer. Tillsammans med Sheik-Kader som tolkar börjar pojkens historia att nystas upp.

Han heter **Muthu** och är en 12-årig pojke som hittats av några andra gatubarn. De tog med sig honom till Sontham för att få hjälp. Muthu berättar att han och hans mamma varit på besök hos en syster i Mysore. De är från Chennai, de är fattiga och bor på en plattform på järnvägsstationen.

Abass och Rengánather på Sonthams barnhem i Trichy.

nen. På hemresan från Mysore gjorde tåget ett stopp i Trichy.

Muthu var törstig och hoppade av för att dricka lite vatten men då körde tåget. Muthu blev alldeles förtvivlad och sprang efter och försökte förgäves hoppa på. Han blev ensam kvar på stationen i en stad han aldrig varit i tidigare. Han har förklarat för socialarbetarna att han nu vill ta sig till Chennai och att han vet var hans mamma bor.

Muthus hand i min

Jag ska till Chennai för att besöka två etablerade organisationer. Sonthams chef, Mr Selvaraj, frågar mig om jag kan ta med Muthu. Hans familj bor på Egmore, en av järnvägsstationerna i Chennai. Om familjen inte skulle vara där så finns ett informationsbås för övergivna barn, ett ställe vi kan kontakta. Jag pratar kort med Muthu en gång till och hör hans version igen, sedan bestämmer jag mig för att ta med honom.

Resan tar sex och en halv timme med tåg. Jag köper mangojuice och indiskt godis, muruke. Muthu är glad och resan går väldigt fort. När vi sedan går av på Egmore station känner jag Muthus hand stelna till i min hand.

Han är rädd. Vi går runt och tittar i stationsbyggnaden med alla dess jäktande människor, tåg som avgår och ankommer och te-kaffe- och tidningsförsäljare. Vi hittar inte hans mamma. När jag förklarar att

vi borde gå till informationsbåset blir han vettskrämd och jätteorolig. Han nickar bara till svars.

Lögner vanliga

Tillsammans med socialarbetarna går vi en runda till på järnvägsstationen. Socialarbetarna frågar människorna som bor på plattformerna, om de vet något om Muthus mamma men ingen har hört namnet på henne eller vet var hon är. Då föreslår socialarbetarna att vi ska åka till frivilligorganisationen Nesakkaram och träffa de andra barnen. *Nesakkaram* betyder ungefär vårdande händer, ett namn som barnen själva gett organisationen.

I rikshän förklarar socialarbetarna att det är vanligt att barnen ljuger om varifrån de kommer och det har uppenbarligen också Muthu gjort. Hans mamma bor inte på järnvägsstationen, kanske någonstans i omgivningarna men han vet inte själv var. Muthu och jag stiger in på Nesakkaram och får nästan genast träffa en annan socialarbetare. Han pratar vänligt och lugnt med Muthu och då kommer den sanna historien fram.

Bortkörda från stationen

Muthu är från Chennai. Han bodde vid järnvägsstationen men då stationen skulle renoveras blev hans och andras familjer bortschassade. En kväll kröp han upp i ett tåg, somnade och tåget började åka. Några

timmar senare vaknade han, hoppade av när tåget stannade nästa gång, i Trichy.

Socialarbetaren frågar Muthu om han vill bo på Nesakkaram tills man hittar någon släkting till honom. Han är tveksam men efter att han och jag gått runt och tittat på huset och hälsat på de andra barnen, tycker han att det verkar ganska bra.

Muthu blir kvar på Nesakkaram och dagen efter kommer jag dit på besök. Vid varje besök i Chennai tar jag mig alltid tid att åka och hälsa på honom. Han trivs jättebra. Barnen som bor på stället är i samma ålder som han, det vill säga mellan sju och nio år. Han är egentligen inte 12 år, till och med det ljög han om. Han har börjat läsa och skriva och trivs verkligen bra. Om det är möjligt att återföre honom med sin mamma eller andra släktingar, det får framtiden utvisa.

Gripande öde

Ett annat gatubarns öde som gripit mig är historien om **Abass**. Han vet inte riktigt hur gammal han är men han tror att han är 13-15 år gammal. Han berättar att han för två år sedan bevittnade hur hans mamma höllde bensin över sig och därefter tänkte på. Han beskriver det så levande och vi sitter där båda två med tårar i ögonen.

Han förklarar hur mycket han saknar sin mamma och nästan dagligen pratar han om detta trauma. Hans pappa gifte om sig kort tid därefter. En morgon flyttade han till en

annan del av Trichy utan att ta Abass med sig. Pojken har en äldre bror men de har ingen kontakt.

Abass tillhör enligt Unicefs definitioner av gatubarn gruppen *abandoned children* – övergivna barn. De lever som gatubarn och ser gatan som sitt hem. Det som skiljer dessa barn åt från de övriga två definitionerna är att de helt saknar kontakt med sina familjer. De är övergivna både materiellt och känslomässigt.

De övriga två definitionerna är *children on the street* – barn på gatan och *children of the street* – gatans barn. De förstnämnda lever hemma men vistas större delen av dygnet på gatan, den sistnämnda gruppen ser gatan som sitt hem. Det är här de söker skydd, mat och motsvarigheten till familjen.

Plockar sopor

Abass har bott på Sontham i sju månader. En av socialarbetarna fann honom drivande omkring i en annan stadsdel. Abass är som de flesta andra av pojkarna också ett av Indiens 18 miljoner arbetande gatubarn. På dagarna plockar han sopor som han senare på kvällen säljer till en uppköpare. Priserna på ett kilo papper eller plast är inte höga.

Om han har tur räcker det han hittat till ett mål mat. Får han inte ihop till mat går han till en sal för bröllopsfestligheter och äter resterna som kastats ut på bakgårdens soptipp.

Abass tycker inte om att arbeta – han föredrar friheten att bara få ströva omkring. Vi utvecklar ett speciellt vänskapsband. Abass har genom mina dagliga besök vant sig vid att jag kommer. Vi har sjungit, dansat, tittat på tamilsk film och jag har även funnits där för en kram eller med ett öra för att bara lyssna.

Invärd från barnhemmet

När mitt material nästan är färdiginsamlat måste jag ta hjälp av en dator för att försöka strukturera allt. Jag förklarar att jag kommer tillbaka så fort jag kan.

En vecka senare kommer jag tillbaka till Sontham och finner då en rödgråten Abass framför TV:n. Tårögd tittar han på mig och pekar på sin fot. Han har gjort sig ordentligt illa. Personalen tog honom till en läkare men nu är foten svullen och han kan inte stå

på den. Jag ser till att han omedelbart kommer till en läkare igen.

Under tiden samtalar jag med de då närvarande socialarbetarna om varför de inte gjort något åt hans fot. De förklarar för mig att Abass inte beklagat sig. De medger

Många gatubarn har blivit ännu fler...

Jag är själv adopterad från staden Kumbakonam i södra Indien. Jag föddes på ett katolskt barnhem och lämnades där av min biologiska mamma. 10 månader gammal kom jag till Sverige.

1996 reste jag till Indien för att bland annat arbeta som volontär på "mitt" barnhem och kvinnosjukhus, S:t Annes.

Det var främst detta möte med fattiga, sjuka och övergivna barn som fick mig att vilja resa tillbaka till Indien och fortsätta att studera, arbeta eller på något annat sätt hjälpa de allra fattigaste. Av en indisk socialarbetare fick jag tips om flera gatubarnsprojekt i Trichy och Chennai i Tamil Nadu. Jag bestämde mig för att göra en studie av följande:

- Har problemet/fenomenet gatubarn ökat eller inte?
- Vilken hjälp får barnen från staten?
- Vilken slags hjälp får de av frivilligorganisationer?
- När hjälpen ut till gatubarnen?

Enligt såväl Human Rights Watch, Amnesty International som Unicef har problemet med gatubarn ökat. I dag lever 18 miljoner gatubarn på gatan i Indien. Staden Tiruchirappalli (Trichy) har ungefär en miljon invånare och 10 000 gatubarn. Chennai har 5,3 miljoner invånare och 1,5 miljoner gatubarn.

Huvuddelen av studien i Trichy gjordes på Sontham, ett härbärge för pojkar drivet av Tiruchirappalli Multipurpose Society

Social Services, TMSSS, regi men också på Sisters of the Cross Society for Education and Development, SOC SEAD, ett daghärbärge för både pojkar och flickor.

I Chennai besökte jag ICCW, Indian Council of Child Welfare och Nesakkararam, SEEDS. Det är två väletablerade organisationer som får statligt stöd för sitt sociala arbete.

Min undersökning gjordes med hjälp av ett intervjuformulär som innehöll frågor om barnens personuppgifter, var barnen är födda, var de kommer ifrån och vad de ansåg om sin situation, hur de blev hjälpta om något saknades – och i så fall vad. Jag studerade också i organisationernas årsrapporter och annat material för att se vad de

Barnen på Nesakkaram i Chennai.

Abass. Han nickar och jag lovar att komma och besöka honom följande dag.

Nästa dag sitter Abass där, men dagen efter det blir han ändå iväg tvungen för att arbeta. Vid mitt sista besök på Sontham hade Abass blivit bortjagad av några andra gatubarn. Han hade blivit beskyddad för att ha gjort närmanden mot de mindre barnen.

Abass var och är, om han ännu lever, en otroligt känslig, kontaktsökande och känslolohungrande pojke, som i brist på kärlek antagligen sökt tröst hos de andra barnen. Han hade ingen annan att ty sig till.

Det är ofta från de andra barnen som gatubarnen försöker få kärlek och bekräftelse. På gatan råder djungelns lag och därför drev de starkare barnen ut honom på gatan och sedan den da-

dock att de borde ha sett till hans fot.

En timme senare kommer Abass tillbaka med ett nytt bandage, ny medicin och ansiktet är alldeles randigt av smuts och tårar. Mannen som ställt upp med att skjutsa berättar att såret var inflammerat, att läka-

ren tryckte ut allt var och att Abass skrek och grät.

Jag ger socialarbetarna matpengar för Abass så att han under två dagar inte ska behöva gå ut och leta sopor på stan med sin skadade fot. Jag förklarar även detta för

gen har ingen hört eller sett till honom.

Karin Lidén, text och foto

Artikelförfattaren är socionom. Studien om gatubarn ingick i hennes C-uppsats. I januari reser hon till Tamil Nadu igen. Den här gången för att undersöka kvinnors självbild i infanticidåta områden. Arbetet ingår i hennes magisteruppsats i socialt arbete.

uppnått.

Studien gjordes hösten 1999 under fyra månaders tid. Antalet intervjuade gatubarn var 15 från Trichy och 15 från Chennai.

Mitt mål var att hitta gemensamma faktorer för barnens upplevelser, på deras syn på sin situation och på den hjälp de får eller inte får.

Jag kom fram till att barnen hamnar på eller söker sig till gatan på grund av utbredd arbetslöshet, inflyttningen till storstädernas redan överfulla slumområden och ökad fattigdom. Familjesplittring, alkoholmissbruk och våld är också vanliga.

Barnens situation har förvärrats i många avseenden. En viktig fråga är hur miljön påverkat dem. Barnen ute på gatan utsätts hela tiden för regn, sol och smuts, avgaser och annan förorening. Många av barnen, speciellt i Chennai, klagade på polisvåld.

Hela 60 procent klagade på våld från polisens sida, något som också Human Rights Watch uppmärksammat i en rapport 1998.

I Chennai får sex av de största organisationerna 250 rupees per barn och månad. Detta ska täcka lön till personalen, barnens mat, hälsoundersökningar, utbildning och kläder. Det är svårt att få pengarna att räcka.

I Trichy fanns det, vid tiden för min undersökning, inget statligt stött projekt. Dock planerades ett forum för gatubarn. Sontham-härbärgets får heller inget stöd av staten, SOC SEAD däremot får 2 rupees per barn för ett mål mat om dagen. Detta räcker dessvärre inte, så SOC SEAD får också ta av egna medel.

Frivilligorganisationerna i Trichy gör mycket men det är långt ifrån tillräckligt. Sontham-härbärgets borde försöka ge bar-

nen mat, hjälp till fortsatta studier, hälsoundersökningar samt psykologisk hjälp och samtal för de känslomässigt störda barnen.

I Chennai fungerar hjälpen från frivilligorganisationerna men den når inte ut till särskilt många. Hjälparbetarna borde också, som ett komplement, satsa på individuella lösningar för vissa av barnen. De borde gå ut i slumområdena, informera, diskutera med och lyssna på vad vanliga människor har att säga samt försöka se problemet med gatubarn ur de fattigas synvinkel.

Karin Lidén

Hans mål är att skriva om och revidera de senaste 5000 åren av indisk historia genom att avfärda teorierna om en arisk invasion och istället framställa visa att det hinduiska Indien varit

moder åt alla högkulturer på jorden.. SYDASIENS Pär Janson har träffat Rajender Singh Kushwaha, chef för RSS, Rashtriya Swayamsevak Sanghs, historieavdelning.

Hindunationalister skriver om den indiska historien

Egentligen vill han helst tala om mat. Mitt i utläggningarna om arisk folkvandring, om sanskrit som världens urspråk plockar **Rajender Singh Kushwaha** fram kakor från ett plåtskåp och berättade stolt att han hade bakat dom själv.

Bakom denne jovialiske gourmet med ett grått och yvigt jultomteskägge döljer sig en benhård nationalist som vill skriva om de senaste 5 000 år av indisk historien och föra fram Indien som kulturens vagga, urhemmet för all civilisation i världen.

Rajender Singh Kushwaha är chef för den hindunationalistiska organisationen RSS (Rashtriya Swayamsevak Sangh) historieavdelning som har som mål att göra hinduerna stolta över sin egen kultur och landets historia.

Bygger på missförstånd

En central fråga för RSS är att slå hål på myten om att arierna var en ljushyad folkgrupp som invaderade Indien, som förde civilisation till subkontinenten för drygt 3 000 år sedan och drev de mera mörkhyade draviderna till södra Indien.

De flesta historieforskare är nu övertygade om att det aldrig förekom någon invasion eftersom ordet arier bygger på ett missförstånd. Det var den tyske forskaren **Max Müller** som på 1800-talet blandade ihop begreppen och antog att arier betydde en folkgrupp. Egentligen är det en beteckning för de folk som talade indoeuropeiska språk i Indien och Centralasien.

Nazisterna i Tyskland förvrängde begreppet ytterligare när man hävdade att arier var det samma som germaner, och utgjorde en egen ras, som stod i motsatsställning till framför allt judarna.

Arier en hederstitel

Indiska forskare hävdar också att arier är en hederstitel som förekommer bland folk som talar indoeuropeiska språk. Det är exempelvis tradition bland kvinnor i Indien att kalla maken *adji* som kommer av ordet arier.

– Arier är inte en ras utan ett ord som används för att visa respekt. För att bli hedrad som en arier måste du ha en viss status i samhället. Senare kom ordet att även användas för buddhistiska munkar och medlemmar av kungliga familjer, alla kallades de för arier, säger Rajender Singh Kushwa-

Indien är urhemmet för all världens civilisationer

ha.

En av hindunationalisternas skarpaste kritiker, historieprofessorn **Romila Thapar** vid Jawaharlal Nehru-universitetet i New Delhi håller med om att arier är en hederstitel och att det aldrig förekommit någon regelrätt invasion.

Hon kallar det i stället för en långsam emigration från norr. Rajender Singh vill dock inte ens tala om någon emigration. För att kunna säga att Indien är Moder till all kultur kan han inte ens acceptera tanken på en emigration. Indoeuropeer är och har alltid varit indier.

Populär invasionsteori

Teorin om en invasion har dock varit seglivad, mycket på grund av att den har utnyttjats av alla. Britterna använde den för att rättfärdiga sitt koloniala styre, marxister förklarar kastsystemet utifrån den, de lågkastiga daliterna har tagit invasionen som bevis för att brahminerna och de högre kasten tagit ifrån dem deras land och att de egentligen är landets rättmätiga ägare. Men även brahminer har inte sällan med stolthet förklarat att de i rakt nedstigande led härstammar från ett mera ljushyad folkslag.

På 1930-talet påstod hindunationalisten **Bal Gangadhir Tilak** att arierna ursprungligen kom från ett arktiskt område och att de därefter delats upp i två grenar. En gren vandrade till Europa och förföll i barbari, medan den andra kom till Indien och där bibehöll sin ariska civilisation och att det var detta folk som återuppväckte den ariska kulturen över hela världen.

Den bengaliske författaren och religiöse ledaren **Keshab Chandra Sen** förde Tilaks tankar ett steg vidare och menade att eftersom britterna är av ariskt ursprung lik-

väl som brahminerna i Indien var den brittiska kolonialmaktens ankomst till Indien ett kärt återseende mellan två kusiner. Denna teori har länge varit omhuldad av de övre klasserna i Indien, som ett sätt att kompensera ett mindervärdeskomplex gentemot den gamla kolonialmakten. Och fortfarande finns det brahminer som håller kvar vid uppfattningen att de rasmässigt är blodsbröder med britterna.

Induskulturen flyttas

Vad hindunationalisterna nu gör är att de vänder upp och ned på Max Müllers teori om en arisk invasion, kryddar med lite Bal Gangadhir Tilak när man påstår att det egentligen var indierna som förde kultur och civilisation till Europa och resten av världen, samt att Indien är urhemmet för all civilisation.

De försöker även flytta på Induskulturen, den civilisation som anses vara en av mänsklighetens första högkulturer och som uppstod i floden Indus bördiga dalgång mellan år 3000 och 1500 f Kr.

Hindunationalisterna försöker flytta denna civilisation längre österut för att återbörda den till indisk jord, eftersom floden Indus i dag rinner genom ärkefienden Pakistan. De påstår därför att Induskulturen egentligen hade sitt ursprung på stranden till den mytomspunna floden Saraswati (som SYDASIEN tidigare berättat om i nr 1/99).

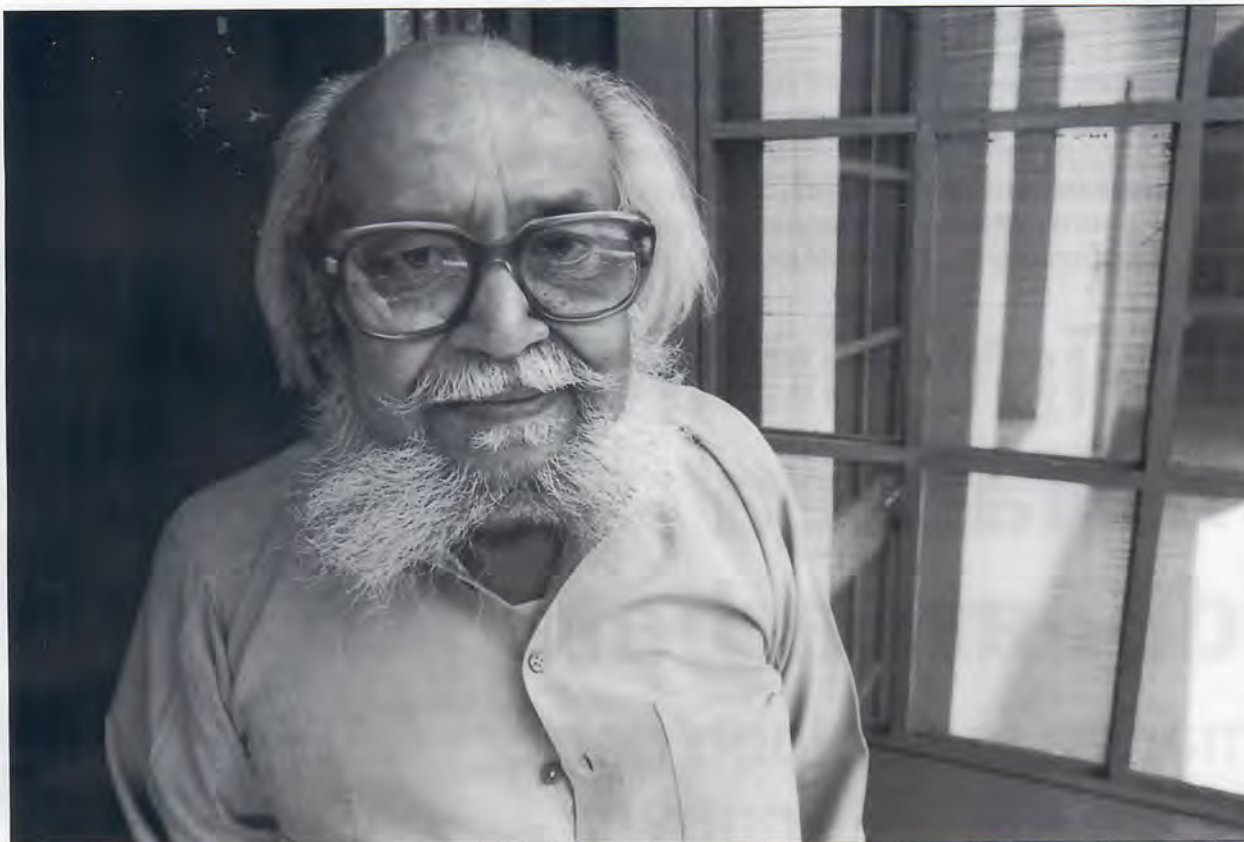
Floden Saraswati torkade ut för tusentals år sedan men på satellitbilder kan spår urskiljas av den gamla flodfåran som runnit genom öknerna i vad som nu är delstaterna Rajasthan och Punjab.

– Saraswatifloden har funnits, men det betyder inte att den är vaggan till Indus-civilisationen. Den första civilisationen uppstod nordväst om den indiska subkontinenten, säger Romila Thapar.

Knyts ihop med vedisk tid

Nästa steg för hindunationalisterna är att förbinda Induskulturen med den vediska perioden i Indien som egentligen är 1500-500 år f Kr. Hindunationalisterna förlägger nu den vediska perioden längre tillbaka i tiden, till 4500 år f Kr.

Därmed skulle Induskulturen ha sammanfallit med veda-epoken, uppkallad efter Vedaskrifterna som är hinduismens re-

Rajender Singh Kushwaha anser att Indien är kulturens vagga, urhemmet för all civilisation i världen.

varje stad, varje by, varje familj och att allt detta material sedan skall användas för att skriva om Indiens historia för de senaste 5 000 åren.

De anser bland annat att Taj Mahal byggdes av

ligiösa urkund och där kastsystemet nämns för första gången, söker nationalisterna göra en av mänsklighetens första högkulturer hinduisk.

Men Rajender Singh Kushwaha och hans nationalistiska vänners teori ställer till problem med logiken. Eftersom de menar att arier är en hederstitel och att de aldrig invaderat Indien eller någon annan kontinent blir det problematiskt att förklara hur befolkningen i Europa och Indien kan tala besläktade indoeuropeiska språk.

Kontinentalförflyttning

Rajender Singh går i gång med en ovidkommande utveckling om att han kan tillaga 300 vegetariska rätter och att hans ungdomstid mest gick ut på att laga mat till gäster på slottet och jaga tiger i den lilla prinsstat på sju och en halv byar som hans far styrde över. Inget kunde förberett mig på det svar han ger.

– Det beror på att kontinenterna rörde på sig, svarar Rajender Singh Kushwaha.

– Förslåt? säger jag och håller på att sätta en av hans kakor, som smakar som svenska drömmar, i vrångstrupen.

– De har glidit i sär, säger han och visar med handflatorna hur jordskorpan delat på sig och bildat Europa och Asien.

Det är alltså inte folken som har vandrat utan geologiska fenomen har gjort att det i dag talas närbesläktade språk i Europa och Indien.

Inte nog med det, Singh menar att det fortfarande finns spår av en ursprunglig kultur i Europa som, så att säga, flutit med kontinenterna. Det finns detaljer och betenden som människorna trots övergång till islam och kristendom aldrig glömmet.

Kyrkans förfall i västvärlden och den växande avkristningen, menar han, är ett

RSS är ideologiska moder till den hindunationalism som sveper över Indien. RSS kallar sig för en kulturorganisation och har som mål att göra indierna medvetna om landets glansfulla förflutna. RSS, *Rashtriya Swayamsevak Sangh*, betyder ungefär "Nationella frivilligorganisationen" och bildades 1925.

bevis på att europeerna djupt inne i sitt undermedvetna letar efter sina kulturella rötter – hinduismen. Enligt nationalisterna är hinduism och hedendom närbesläktade och utgör själva urreligionen, den ursprungliga kulturen. Man menar att hinduismen inte är en religion utan ett sätt att leva, en kultur.

Hindunationalisterna påstår sig hitta spår av hinduiskt inflytande överallt i världen. Rajender Singh hänvisar till en bok av författaren och resenären **Shamal Lal** som på 1800-talet fann spår av hinduisk kultur och religion bland indianerna i Latinamerika.

Myter och fantasier

Romila Thapar tar sig för pannan när jag berättar för henne om Rajender Singhs beskrivningar om hur det indoeuropeiska språket spridits över världen.

– Gode Gud, vilket strunt. Kontinenternas rörelser skedde för över 60 miljoner år sedan. Problemet med RSS historieforskare är att de struntar i fakta och använder sig av myter och fantasier.

RSS vill kontrollera historien. Man är, liksom britterna, medvetna om att den som har makt över historien lättare kan styra ett land och dess befolkning. Rajender Singh förklarar att RSS håller på med ett stort projekt att samla in material, kopiera böcker, dokumentera muntliga berättelser från

hinduer och inte av mogul fursten **Shah Jahan**, och man rättfärdigar rivningen av Babarmoskén i Ayodhya med att ett tempel tillägnat guden Rama tidigare låg på samma plats.

RSS har bildat en organisation som ger ut skolböcker och undervisningsmaterial om religion, kultur och nationalism. Materialet är främst avsett för de skolor som RSS själv driver, men böckerna har även använts i statliga skolor.

All civilisations ursprung

I ett häfte som organisationen delat ut förklaras att Indien är ursprunget till all civilisation i världen:

"Indien är det äldsta landet i världen. När civilisationer inte hade utvecklats i många länder i världen, när folk i dessa länder levde nakna i djungeln eller skyddade sig med bark från träd eller hud från djur, kom *Bharat* (Indien) med kulturens och civilisationens ljus till alla dessa länder".

Boken påstår vidare att det var indier som förde civilisationen till Kina, att de första människor som bosatte sig i Iran var indier och att det språk som indianerna i Nordamerika talar har sitt ursprung i Indien.

Kakorna är slut och jag har en sista fråga till Rajinder Singh. Hur kommer det sig att befolkningen i södra Indien har mörkare hudfärg om det är så som han säger att alla indier egentligen har samma ursprung. Hans svar på även denna fråga gör mig stum.

– Skillnaden i hudfärg är en fråga om klimat. Efter tusentals år i den skarpa solen har de blivit fysiskt annorlunda.

Pär Jansson
text och foto

Debatten om barnarbete i världen har flera dimensioner, vilket inte minst uppmärksamheten kring tillverkningen av McDonalds-leksaker i Kina nyligen pekade på. Bo Gunnarsson presenterar ett annorlunda perspektiv än det som dominerar debatten. Barnarbete är inte nödvändigtvis av ondo. Allt fler hjälporganisationer omprövar för närvarande sina strategier.

Omöjligt hindra barn i fattiga länder att arbeta

”I många fall är jobb det minst onda alternativet som står dem till buds”

Länge har man i debatten utgått från att allt barnarbete är skadligt och att det måste bekämpas med internationella solidaritetsaktioner, interventioner för att ”befria” barn och bojkott av varor som tillverkas av minderåriga.

Tyvärr har det gjorts nästan till en religiös trosartikel och andra åsikter angräps som vore de blasfemiska.

Men med stagnerande ekonomi och ökad fattigdom i många länder så är det omöjligt att förhindra barn från att arbeta.

Det finns i dag omkring 200 miljoner barnarbetare i världen och i många fall är jobb det minst onda alternativet som står barnen och kanske också samhället till buds.

Strategier omprövas

Unicef, ILO, Rädda Barnen och flertalet andra större hjälporganisationer har omprövat sina strategier. Strävandet att eliminera allt barnarbete har gjorts till ett långsiktigt mål som skall uppnås gradvis. I stället prioriteras kampen mot de allra värsta formerna av barnarbete och exploatering av barn. Samtidigt strävar man efter att förbättra och reglera arbetsförhållandena för andra arbetande barn och ge dem möjlighet till skolgång under eller efter arbetsdagens gång.

Det är långt ifrån en kapitulation. Nej, det är en nödvändig verklighetsanpassning med barnets och barnens bästa i åtanke.

Pakistan är ett av de länder där fattigdomen ökat mest.

Det är en sak att **Iqbal Masih**, ynglingen som gjorts till en symbol för kampen

mot barnarbetet, önskade att befria alla Pakistans barnarbetare genom militanta aktioner. Han var ung och gjorde det han trodde på. Men de ledare som han lyssnade till bör ha vetat.

Vår egen reaktion påverkas också av var det sker.

Kinesisk tankeställare

En liten tankeställare fick vi alla helt nyligen då barnarbete avslöjades på leksaksfabriker i Shenzhen i Kina som kontrakterats av MacDonaldis. Indignationen ökade när det stod klart att fabriksägarna avskedat alla sina underåriga anställda. Det var en ”frigivning” som rönt stark kritik som ett asocialt sätt att befria sig själva från allt vidare ansvar.

Om det här hänt i Pakistan så skulle opinionen i de rika länderna förmodligen ha krävt att fabriksägarna omedelbart skulle släppt barnen fria.

Omvärlden har bibringats intryck av att barnen här är förslavade och sitter kedjade vid sina arbetsplatser i fasansfulla grottekvarnar. Häromåret applåderade vi när rättfärdiga idrottsklubbar, många av dem förmodligen, genom bojkotthot av fotbollarna ”Made in Pakistan” berövade hundratals barn i Sialkot deras arbeten.

Mer skada än nytta

Men att ”befria” barnarbetare gör oftast mer skada än nytta och bör bara ske i händelse av fysisk och psykisk misshandel, hälsofarliga arbetsmiljöer eller misstänkt tvångsarbete.

□ ”Massbefrielse” är vanligtvis lika me-

ningslös som att försöka befria förtryckta afghanska kvinnor genom att slita *burkhan* av dem.

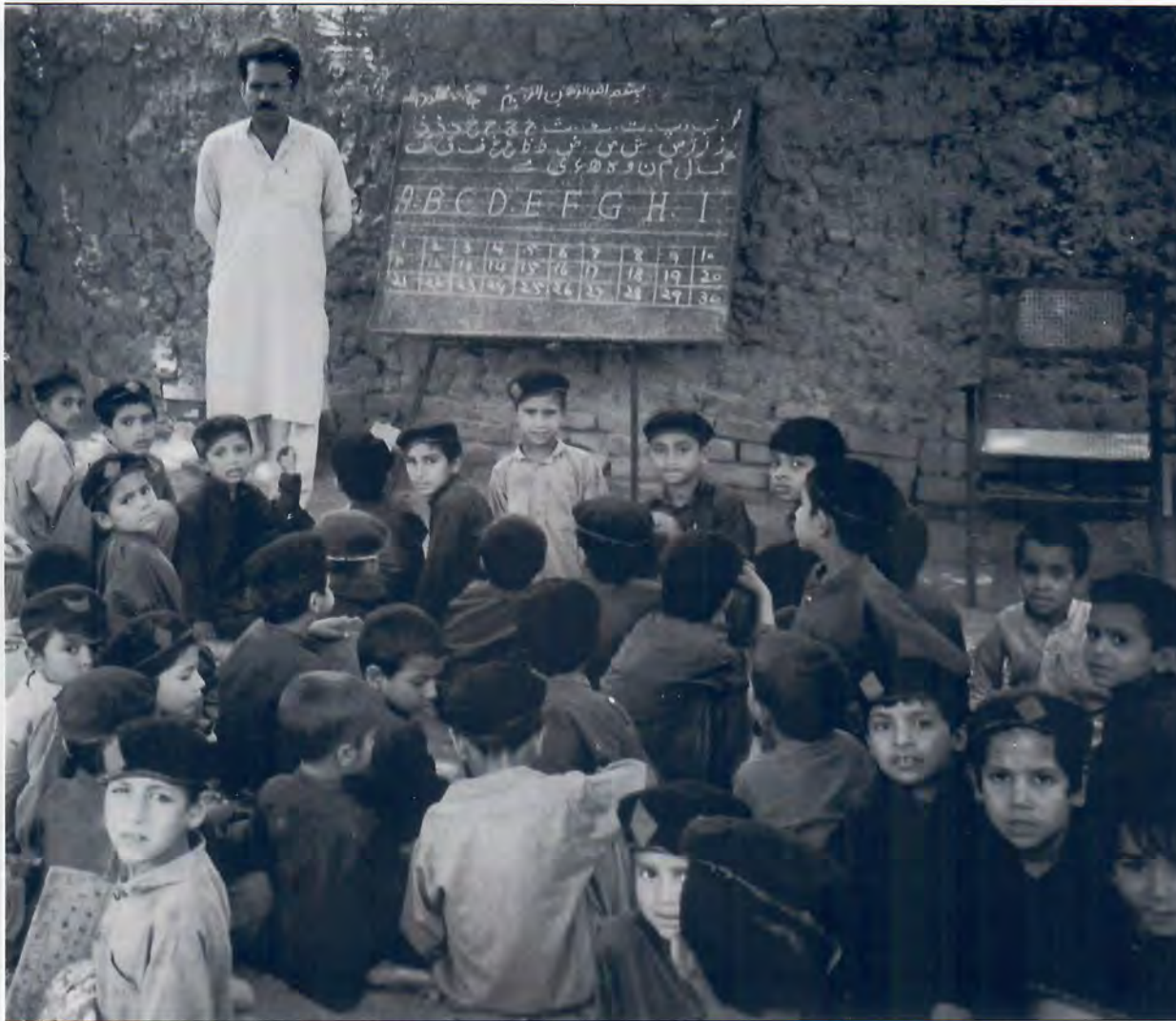
□ Konsekvenserna kan heller aldrig helt förutses eftersom världen utanför är så brutal. De flesta av barnen får sin situation förvärrad, får sämre arbete och arbetsförhållanden, lägre inkomst och därmed också mindre mat.

Lisa Lundgren, Rädda Barnens platschef i Peshawar, menar att många av de barnarbetare som kastas ut i slutändan hamnar på gatan. Vad det kan innebära såg vi förra vintern i Lahore då hundra hemlösa barn mördades av en psykopat utan att någon ens tycktes sakna dem. 10 000-talet barn anses vara på drift enbart där. Flickorna riskerar att säljas till prostitution. Andra får fysiskt påläst av sina föräldrar.

– Och det värsta som kan hända friställda barnarbetare i dag är nog om de skickas till någon koranskola för att få sitt uppehälle men samtidigt indoktrineras av religiöst hat, säger hon.

Jag instämmer: Att rekryteras av talibarnerna för jihad inne i Afghanistan innebär i bästa fall skakande krigsupplevelser vid fronten men ofta döden eller lemlästning för livet. En ny, ännu opublicerad utredning om koranskolorna gjord av dr **Mohammad Tufail** i Peshawar avslöjar dessutom att mullorna mycket ofta utsätter småpojkar för grovt sexuellt utnyttjande.

Barnarbete är en mycket komplicerad

Allt fler hjälporganisationer omprövar sina strategier beträffande barnarbete. Kampen prioriteras till att bekämpa de värsta formerna av exploatering, samtidigt som man gör det möjligt för arbetande barn att gå i skolan, som här i pakistanska Peshawar.

trygghet. Deras ställningstaganden är högst rationella.

Funktionell läskunnighet – som knappt hälften av barnen når – garanterar inte jobb. Grundskolans utbildning är ofta direkt undermålig, irrelevant och alltför kostbar i relation till de fattigas mycket begränsade resurser. Varannan elev hoppar av före femte klass.

Med sin klassbakgrund och med små eller obefintliga marginaler väljer föräldrarna det säkra före det osäkra, dvs bröd för dagen som i bästa fall också ger någon form av lärlingsskap för barnen.

Under de omständigheterna uppfattas skolan inte sällan som det sämre alternativet.

Barnarbete kan inte skyllas enbart på fattigdom. Ansvaret faller lika tungt på det havererade utbildningssystemet.

En far eller – som i Iqbal Masihs fall – mor som "säljer" sitt eller sina minderåriga barns arbetskraft till årtal av slit i fabriker, tegelbruk eller åkrar för ett lån (*peshki*) eller förskott på några tusen rupier kan inte fördömas utifrån rådande samhällsnormer.

Ökad skuldsättning

Men de som offerar sina barn för att kunna skaffa ny färg-TV eller kylskåp blir allt fler. Grannen har det redan och få vill vara sämre... Traditionen av påkostade bröllop bidrar också i hög grad till skuldsättningen.

Materialismen är en allt viktigare faktor. I Nepals fattiga byar skvallrar t ex husen ofta om vilka familjer som sänt en eller flera döttrar till Mumbais och Calcuttas bordeller och ungefär på samma sätt är det i norra Thailand.

Exakt hur många pakistanska barn som jobbar är okänt. Federala statistikbyråns uppgifter antalet till 3,3 miljoner i åldrarna 5–14. Enligt ILO är det åtta miljoner med-

fråga och det är ett misstag att utgå från att barnen alltid skadas värst just av slit och ofrihet.

Allt är relativt.

Barnarbetets socialisering har i alla tider varit en naturlig del av de underårigas inlemmande i samhället. Genom arbete tillsammans med vuxna har de tidigt lärt sig att ta ansvar och initiativ. I dag har dock den effekten till stor del eliminerats genom att marknadskrafterna förråts och exploateringen förvärrats.

Färre barnäktenskap

Men faktum är att det också finns ett litet positivt utfall. I pakistanska Punjab har barnäktenskapen minskat påtagligt på grund av ökad efterfrågan på just barnarbete. Flickorna, tidigare en börda, har blivit ekonomiskt värdefulla för sina familjer.

I Peshawar möter jag journalisten **Behroz Khan** som ser en annan effekt. Barnarbete hindrar att barn genom sysslöshet dras in i narkotikamisbruk och brottslighet och senare hamnar i fängelse tillsammans med vuxna kriminella.

– Det är naturligtvis inget skäl för att rättfärdiggöra barnarbete men situationen i Pakistan är så extrem att man verkligen måste ta de här riskerna i beaktande, säger han.

Samma tongångar hör jag från andra NGO:s.

– Det är bättre att barn samlar papper

och lump, jobbar i garage eller springer ärenden i basaren än att de bara driver omkring utan mål och gör ingenting, menar sociologen **Bushra Gohar** som jobbar med gatubarn i Peshawar.

Djungelns lag gäller.

Att förbjuda eller eliminera barnarbetet låter sig inte göras utan en mycket stark social och ekonomisk utveckling och kampanjer som syftar till "befrielse" sker alltför ofta isolerade från sitt sociala sammanhang.

Lika lite är obligatorisk skolplikt en lösning. Staten är totalt oförmögen och klarar inte av att betala löner till mer än hälften av de lärare som man redan har. En del av medlen går till skolor som inte existerar och som bara göder politiker och lokala pampar. Det finns sjutusen bara i Punjab...

Pakistan har sedan århundraden en kultur med barnarbete som utgår från att varje individ i familjen på något sätt bidrar till dess överlevnad.

Skolan ett sämre alternativ

Därmed finns det också en vid kulturklyfta mellan oss "här hemma" och de fattigaste "där borta" som lever ur hand i mun. Historielöshet och välstånd får oss att se skolgång som enda möjliga vägen ut i livet, en förutsättning för överlevnad och framtid. I fattiga länder prioriterar underklassen ofta jobb som i bästa fall kan ge yrkesutbildning därmed så småningom jobb och

an andra bedömare menar att de flesta av de 18 miljoner som inte går i skola har någon form av "sysselsättning", mest inom jordbruket.

Privilegierad grupp

Sett mot den bakgrunden är de barn som har jobb inom exportindustrin jämförelsevis "privilegierade".

– Det är därför både ironiskt och olyckligt att västvärldens bojkottaktioner drabbar just de barn som har bästa arbetsvillkoren, säger en Unicef-medarbetare i Islamabad.

Ja, de flesta barn som förlorar sådana jobb får det sämre, ofta mycket sämre. Pojkar som sytt fotbollar tvingades övergå till sälja kammar, knivar och krams på gatan, några fick söka levebröd vid tegelbruk och en del går under.

Tyvärr finns det mindre seriösa rörelser som gör business och PR av att "befria" barn som påstås vara slavar.

Häromåret demonstrerade en organisation sin "effektivitet" för en delegation från svenska Rädda Barnen. Gästerna togs ut till en mattfabrik utanför Lahore helt omedvetna om att ledaren i förväg gjort upp med polisen om en raid mot lokalerna. Drygt hundratalet barn "befriades" i svenskarnas åsyn. I lokala medier antyddes att operationen skett på svenskarnas önskemål och att givarländerna vill se "radikala" åtgärder mot barnarbetet.

– Vi kände oss alla svikna och utnyttjade och vad som sen hände barnen fick vi aldrig veta, berättar en av deltagarna.

Att många fattiga familjer – och inte minst de berörda barnen – berövades en del av sin redan påvra kost ansåg värdfolket vara ett "nödvändigt pris" för framsteg i

kampen. Tillvägagångssättet kan knappast ursäktas.

Knacka på hemma hos en familj som med sju-åtta medlemmar lever i ett enda litet rum i slummen i Lahore, Dhaka eller Mumbai och försök att förklara för dem varför vi i de rika länderna inte vill köpa varor som äldste sonen, 11, varit med att tillverka.

Säg till dem att det är för att vi vill hjälpa dem, att det är för barnens och deras eget bästa och lyssna sen noga på vad dom svarar om dom svarar...

När barnarbetare rymmer från mattfabrikerna runt Lahore så är det alltid föräldrarna som ser till att dom återvänder till vävstolarna.

Barnen får bara skärvor för sitt slit men för familjen och småsyskonen är det ofta skillnaden mellan ett eller två mål mat om dagen.

Kan vi med en per capita-inkomst kring 150 000 kronor överhuvudtaget förstå de som måste mätta en stor familj med knappa 3 000 kronor om året? Och ge dem råd, visa hur de skall gå tillväga???

I-ländernas bojkott av pakistanska mattor häromåret fick exporten att mer än halveras men hjälpte inte barnen och gav heller inte jobb åt vuxna.

Måste dödskallemärkas

Men det finns naturligtvis jobb som måste dödskallemärkas för barn och det är viktigt att vi först av allt eliminerar dem.

Det går.

Hantering av farliga kemikalier likt i indiska Sivakasi, gruvarbete, jobb i stenbrott och mördande hetta likt i glasbruk och sådana med hög olycksfallfrekvens måste vara absolut barnförbjudna.

Att ett stopp på sexhandeln med barn och rekryteringen av barnsoldater är oomtvistade prioriteter i kampen säger sig självt. Det ohyggliga stympanet av småbarn för tiggeri är en mindre uppmärksammad brutalitet.

Och jag hävdar inte på något sätt att allt annat går för sig: Förhållandena kan vara vidriga även på den mest oskyldiga arbetsplats och det finns alltid enskilda arbetsmoment som är direkt farliga eller hälsovådliga.

Vi kan och måste ställa krav, få våra politiker att ta upp de här frågorna i olika sammanhang, också bilateralt.

Sätts in i sammanhang

Men för att tackla de grundläggande problemen måste barnarbetet sättas in i ett större sammanhang och ses som del i samhällsutvecklingen.

Många frågor likt kreditgivning, beroende och skuldsättning, trotsar alla tänkbara lösningar.

Inga banker lånar ut pengar utan säkerhet. Nittio procent av Pakistans befolkning är hänvisade till ockrare, jordägare och andra som utnyttjar armodets misär för egen vinning. Staten har varken resurser eller vilja.

De fattiga har bara två ting att erbjuda som säkerhet: Sin lilla jordteg och billig arbetskraft, d v s sina liv.

Även utan ockerräntor så betyder ett lån på 1 000 kronor för ett bröllop flera års livegenskap och med ränta det dubbla eller mer. *Peshki*, lån som i slutändan skapar "skuldsslavar", är ett stort socialt problem. Men kan någon stämpla en jordägare som tyrann bara för att han vägrar att efterskänka sådana lån?

Sanningen om Iqbal Masih-fallet blir förmodligen aldrig känd...

Flera gånger på senare år och senast i SYDASIEN 3/00 har jag angripits av filmmakaren **Magnus Bergmar** och svenska BLLF för uppgifter som jag fört fram i fallet **Iqbal Masih**, den mördade f d barnarbetaren. De nya undersökningar som jag gjort på plats i Lahore ger i sak inga nya fakta och det är förmodligen bara att konstatera att sanningen om den infekterade händelsen aldrig blir känd.

Jag står fast vid det som jag har skrivit och överlåter åt läsarna att avgöra vem som är mest trovärdig. Efter femtiotalet resor till Pakistan, kontinuerlig rapporte-

ring därifrån sedan 1975 och med många års yrkesverksamhet i Asien så anser jag mig ha betydligt större möjligheter till insyn än en filmmakare och idealister inom svenska BLLF som med klappande hjärtan vill befria varenda barnarbetare i landet.

Dock är jag skyldig svenska BLLF en ursäkt: Inga representanter för organisationen deltog i det möte då Forum Syds biståndskommitté tilldelade dem drygt tre miljoner kronor för stöd åt bland annat pakistanska BLLF. Ingen skugga alltså över paret Wilmenius eller Forum Syd.

Ändå finner jag det generellt otillfredsställande att Sida så totalt abdikerat ansvar för biståndsmiljonerna eftersom risken för jävssituationer är uppenbar när representanter för olika icke-statliga organisationer samlas för att granska ansökningar och dela ut kakbitar inom vänkretsen.

I stället för att munhuggas med välmenande men aningen naiva och vilseledda hjälpare så föredrar jag att försöka kasta nytt ljus över barnarbetet i Pakistan och många andra fattiga länder.

Bo Gunnarsson

Det blev visst helt fel om Forum Syd!

I SYDASIEN nr 2/00 fanns en artikel av **Bo Gunnarsson** om Pakistan med en rad felaktigheter om Forum Syd. Vi kunde kanske i det sammanhanget ha erbjudits en möjlighet att kommentera det hela? Men nu gör vi det i stället på eget initiativ och hoppas att den eminenta tidskriften SYDASIEN är intresserad av våra små kommentarer.

Gunnarsson skriver i sin artikel: "Trots Rädda Barnens negativa erfarenheter så kommer rörelsen inom kort att få Sida-bistånd på drygt tre miljoner kronor för två år via Forum Syd och svenska BLLF. Sida har inte ens rätt att ingripa eftersom övergripande ansvaret för stöd till enskilda organisationer lagts ut på andra händer, i det här fallet Forum Syd (som råkar ha ledande personer i svenska BLLF i sin styrelse)."

Dessvärre stämmer inte mycket av detta. Om vi tar det från början: Forum Syd är en samverkansorganisation för svenska enskilda organisationer som sysslar med solidaritets- och utvecklingsarbete. En av Forum Syds uppgifter är att på Sidas uppdrag bereda ansökningar om bidrag till ut-

vecklingsprojekt. Representanter för våra 136 medlemsorganisationer sitter med dels i speciella beredningsgrupper och dels i Forum Syds styrelse där man beslutar tillstyrka eller avstyrka olika projektförslag. Forum Syds förslag skickas sedan till Sida som fattar det slutgiltiga beslutet om bidragsfördelningen.

Självklart är det också så att i de fall en medlem av en beredningsgrupp eller av styrelsen är jävig, det vill säga att han eller hon representerar den organisation vars ansökan ska behandlas, så lämnar den personen mötet.

Hade nu någon ledande medlem av svenska BLLF varit med i styrelsen, så hade han eller hon alltså inte kunnat delta i beslutet.

Men nu finns det ytterligare ett litet problem med Bo Gunnarssons insinuation om sambandet mellan Forum Syds beslut om BLLF och närvaron av ledande BLLF-representanter i styrelsen: det sitter nämligen ingen representant för BLLF i Forum Syds styrelse och det har aldrig gjort det! Hugget rakt ur luften, Gunnarsson! Varför kollade han inte en så enkel uppgift innan han byggde upp den indiciekedja som skulle bevisa Forum Syds uselhet?

Forum Syd har förmedlat Sida-pengar till tre BLLF-projekt i Pakistan. Vi har för vana att låta utvärdera projekt som finansieras via vår ram. Under detta år har vi låtit utvärdera de projekt som BLLF bedriver.

Utvärderingen genomfördes av **Rolf Åkeby**, och behandlade förutom BLLF-verksamheten också den som bedrivs av föreningen PACS. Utvärderingen, som blev klar i våras, är givetvis offentlig. Den kan beställas från Forum Syd, Box 15407, 104 65 Stockholm. Utvärderaren är övervägande positiv till verksamheten, bland annat vad gäller system för uppföljning och kontroll, aktivitetsrapporteringens kvalitet och att den finansiella administrationen fungerar väl. Utvärderaren har också förslag på åtgärder inom områden där verksamheten skulle kunna stärkas.

Vi är medvetna om att det finns en mängd negativa uppgifter om ett par organisationer i Pakistan och att det bland en del av deras vänner i Sverige finns starka känslor kring detta. Det märktes inte minst i reaktionerna i nummer 3/00 av SYDASIEN. Forum Syd har mot denna bakgrund försökt närma sig dessa projekt med så stor saklighet som möjligt. Vi har bedömt insatserna efter de fakta vi haft tillgång till och inte efter de rykten som från olika håll generöst har spridits till oss. Hittills har vi inte funnit något som talar för att våra bedömningar varit felaktiga. Och en sak är säker, inte gav Bo Gunnarssons artikel i Sydasiens oss anledning att ändra vår bedömning.

Svante Sandberg
Generalsekreterare Forum Syd

Jag tror att förhoppningarna måste knytas till de sk mikrolåneprogram för fattiga landsbygdskvinnor som uppstått på senare år. Det rör sig om små pengar men de alstrar ett ekonomiskt ansvar som lokalt förändrat attityder och engagemang på ett revolutionerande sätt. I Bangladesh har barnadödligheten reducerats med en tredjedel bland låntagarna i Grameen Bank och säkert också antalet barnarbetare.

Genom att stärka dessa små banker med biståndsmedel bör man också kunna starta en ny form av byskolor som kan förändra inställningen till formell utbildning kontra barnarbete.

Skolan har naturligtvis en nyckelroll i kampen mot barnarbetet. Men för att samhället skall kunna ställa krav på föräldrarna så måste skolan förmå att visa resultat och så gott som möjligt kompensera inkomst-

bortfallet. Te och skolmat och fri skoluniform skulle räcka i många fall: I indiska Tamil Nadu har ett liknande projekt fått 95 procent av barnen till skolbänken.

Det samhälle där skolan förblir en outhärlig dröm för fattiga barn är dömt till fortsatt misär.

Tyvärr så är alla enkla lösningar rena luftsloppen.

Bo Gunnarsson

Sexövergrepp numera vardagsmat i Pakistan

11 februari 1978:

Det var en fruktansvärd dag för föräldrarna och syskonen till **Taranum Azis**, en åtta år gammal flicka. Flickan rövades bort från stadsdelen Gulberg i Karachi av ett gäng kriminella, bland dem pappans chaufför. Dagen efter flickan förts bort hittades hennes kropp bakom Yusuf-torget i F B Area; Hon var strypt, våldtagen och torterad.

Mordet på Taranum Azis skakade om i hela i staden. Alla kände djup bestörtning och sorg över den brutala avrättningen av ett oskyldigt barn. Två dagar senare gick ett demonstrationståg mot mord genom staden. Det här var den första händelsen i sitt slag i Karachi – och den utspelade sig i en tid då föreställningen om att också barn kan bli sexuellt utnyttjade, nästan inte fanns.

5 februari 2000:

I en by nära Sajjawal i Sindhprovinsen förde en okänd grupp personer iväg en 12-årig flicka från hennes hus och våldtog henne under en hel natt. När hon blev medvetslös amputerade de hennes armar, begravde henne levande och försvann.

Sopas under mattan

Karachiborna chockades över mordet på Taranum Aziz. De sörjde lika mycket som flickans familj.

Men 22 år senare, när liknande machobrott spridit sig som en löpeld genom landet, börjar det bli lite av vardagsmat. Människor blir bedrövade en kort stund men ganska snart börjar de fundera över vardagsdetaljer igen. Är det så att människor på de här 22 åren antingen blivit okänsliga eller helt saknar känslor?

Varför inser de inte vad som händer runt dem? Mordet på den 12-åriga flickan var inget enstaka fall. Mordet är ett av många exempel på människans förmåga till extrem brutalitet och det visar att sexuella övergrepp på barn ökar.

Fenomenet är ett stort men utforskat problem i Pakistan. Folk drar sig för att diskutera frågan på grund av samhällseliga tabun. Man vill inte tala om saken ens när ett eget barn blir utsatt. Människor föredrar att tåga för att rädda familjens heder.

Denna attityd bottnar i ett flertal faktorer, alltifrån hedersbegreppet, *izzat*, till svårigheterna att utkräva straff.

Det är ett bistert faktum att övergrepp mot barn är allmänt förekommande – över klass-, språk-, religions- och könsgränser. Barn utsätts för övergrepp på arbetsplatser, på marknader, i hotell, på buss- och järnvägsstationer, i videobutiker, biljardhallar, skolor, vid de många koranskolorna och i

hemmen.

Tyvär finns få tillförlitliga uppgifter på vilken omfattning det sker sexövergrepp eftersom det är ett brott som alla föredrar att förneka eller sopa under mattan. Det finns dock statistik som bygger på några få småskaliga undersökningar av icke-statliga organisationer, NGO:s, och som framlägger klara bevis för att dessa övergrepp förekommer i samhället.

Toppen av ett isberg

Under första halvåret i år rapporterade landets tidningar (elva urdu- och engelskspråkiga samt fyra sindhiska dagstidningar) att 933 män och 24 kvinnor förgripit sig på 475 barn. Studien visar en tydlig ökning av såväl antalet utsatta barn som antalet förövare. 69 procent av offren var flickor, 31 procent var pojkar.

De 475 barnen är bara toppen på ett isberg. Inte överraskande visar det sig att 77 procent av de som förgripit sig på barn var någon barnet kände. 18 flickor och 15 pojkar mördades efter våldtäkten. 77 flickor och 57 pojkar utsattes för gruppvåldtäkt. Sex fall av incest förekom under perioden.

Organisationen Sahil, som arbetar mot sexutnyttjande av barn i Pakistan, rapporterar om sex fall av incest under första halvåret 2000, och under samma period riktades övergreppen i första hand mot pojkar i åldern 10–15 år. Av sammanlagt 151 rapporterade fall av övergrepp mot pojkar tillhörde 93 den åldersgruppen. När det gäller utsatta flickor var 38 procent mellan 10 och 15 år, 47 procent mellan 16 och 18.

Sahil förklarade också att 55 procent av de 475 fall som tidningarna skrev om kom från städer och 45 procent från landsbygden och vidare att Sindh stod för 100 fall och Punjab för 339.

109 flickor var namngivna och åtta flickor fanns dessutom på foto i tidningen. 70 pojkar namngavs och tre pojkar var också avbildade i tidningen. Övriga var oidentifierade.

Oftast inom familjen

Dessa siffror ger dessvärre endast en begränsad uppfattning om den fasansfulla omfattningen av sexuella övergrepp på barn i Pakistan. 90 procent av övergreppen anmäls nämligen aldrig.

För några år sedan gjorde en annan NGO, Aangan, en intervjuundersökning bland 120 skolflickor i åldern 16–18 år. 26 procent av dem berättade om sexuella ofredanden från vänners och släktingars sida. 57 procent av flickorna kände människor som utsatts för övergrepp i sin barndom.

Det finns en vanföreställning om att förövarna är mentalt sjuka, frustrerade eller obildade människor. Men enligt en ny undersökning som Aangan gjort så är förövarna oftast bröder, mor- och farbröder eller tjänare.

När ett barn växer upp omges det av människor det har mer eller mindre kraftiga band till: släktingar, vänner till familjen, lärare, religiösa ledare och så vidare. Dessa människor har stort inflytande på barnets sätt att förstå världen och ibland utnyttjar de sin ställning och förstör barnens liv.

□ **Mubina** våldtogs av sin bror under många år. Han såg till att hon blev gift med en efterbliven person och kunde därefter fortsätta sina övergrepp. Till sist fick flickan hjälp av frivilligorganisationen WAR (*War Against Rape*).

□ 15-åriga **Farida** våldtogs och hotades länge av sin far. När hon blev gravid och födde sitt och pappans barn på ett lokalt sjukhus i Nordvästgränsprovinsen berättade hon allt för sin farfar som anmälde sin son till polisen.

Fånge i helgedom

Förövarna använder inte bara hemmet som brottsplats. Också på heliga platser förekommer övergrepp.

□ Den 9 maj 1997 räddades en nioårig flicka ur sin fångenskap hos *malang*, människor som förvaltar sufi-helgedomar. Hon hade rövats dit från Rawalpindi fyra år tidigare. En *malang* gifte sig med henne för att kunna utnyttja henne sexuellt. Han tvingade henne också att dansa för pengar i

helgedomen. I samband med den årliga *Bari Imam Urs*-högtiden såg dock flickans föräldrar henne dansande i templet. Mannen kunde arresteras och flickan föras tillbaka till hemmet.

Polisstationer och fängelser är andra platser där sexuellt våld mot barn är vanligt. Enligt organisationen *Child Rights on Abuse Committee* knuten till det pakistanska barnläkarsällskapet i Peshawar, förekommer ofta sexuella övergrepp mot pojkar liksom sexhandel med pojkar i Nordvästgränsprovinserna.

En undersökning av Dr **Samina Alam** som sedermera bekräftats av NGO-källor visar att barn sexutnyttjas på fängelser runt om i landet. Övergreppen sker inte bara av både äldre medfångar utan också av fängelsepersonalen. Att barn blandas med äldre fångar ökar deras utsatthet. Det finns ett skriande behov av stöd till dem som utsatts. Det kan, även med professionell hjälp, vara svårt att glömma de fruktansvärda händelser man varit med om.

Jag behövde inte anstränga mig för att väcka mitt bittra förflutna. Jag kommer aldrig kunna glömma det som hänt mig, hur mycket jag än försöker.

En överlevande 17-årig pojke

Varför tiger så många om vad de varit med om? En undersökning företogs på den pakistanska landsbygden för ett par år sedan av *Democrat's Commission for Human Development* i Lahore. Mer är en tredjedel av de tillfrågade uppgav att polisen vägrar att ta emot anmälningar alternativt fifflar med dem. Denna folkliga misstro mot polisen kombinerad med dess beryktade korruption gör att ytterst få fall registreras. Och även om polisen går vidare med

ett fall är den rättsliga processen mycket lång. Därför är det endast genom samhälls- och familjens medverkan som sexövergrepp kan förhindras och barn skyddas från att utsättas för skada.

□ **Kashif Hasan**, en tvååring i Karachi, blev nyligen förgripen på av den 18-åriga hyresvärdin i huset där hans familj bodde. Föräldrarna anmälde förövaren. Vid polisförhör framkom att han redan utsatt tre andra barn för sexuella övergrepp men att föräldrarna till dessa valt att tåga. Därmed möjliggjorde de för ynglingen att förgripa sig ännu en gång. **Sajida Agha**, psykolog på WAR, betonar: "Att bryta tystnaden är enda sättet att skydda barn från övergrepp."

Våldsfixerad kultur

Vi lever i en kultur som får sin näring av våld och där många förtryckande vanor blir till gängse beteenden. Vi vet att barn utsätts för övergrepp i fängelser, inte bara sexuella. Vanlig fysisk misshandel är också vanligt förekommande.

Misshandel är det frågan om så fort någon riktar sin aggression mot ett barns kropp. Barn ges ofta stryk i skolor, i hemmen och på andra platser. Örfilar, knytnävsslag, brutna armar, sparkar, brännskador och annan misshandel är vanligt förekommande.

Föräldrar tror att bestraffning är nödvändig för att upprätthålla disciplin. "Att banka djävulen ut ur dem" är fortfarande en vanlig uppfostringsmetod. Fysisk misshandel är den dominerande formen av vård som läkare möter då de undersöker barn.

I många år har barn i Nordvästgränsprovinserna kidnappats för att ge pengar i utbyte eller för att användas som påtryckning

vid fejder av olika slag. De flesta människor har vapen hemma och ibland skadas barnen av dessa vapen.

Nyligen kunde en historia om barn som utnyttjades av professionella tiggare läsas i tidningen. Tiggarna gav barnen opium och annan narkotika för att de skulle se sjuka ut. De här barnen, som förefaller sova en djup sömn, är en vanlig syn på de flesta trottoarer i Peshawar och andra städer.

Hur ska övergreppen få ett slut? Det finns en mångårig tradition som säger att barn ska vara lydiga, tysta och acceptera övergrepp som en del av sin livslott, men nu är det hög tid att barnen gör sina röster hörda och kräver sina rättigheter. Det är viktigt att barn blir medvetna om och utbildas i vilka deras rättigheter är och att folk i allmänhet blir upplysta om att sexuella övergrepp är olagliga och vilka förödande konsekvenser de får.

Det grundläggande problemet är att människor inte vill kännas vid att de lever i ett samhälle där barn utsätts för övergrepp. Nu måste föräldrar, särskilt mödrar, tänka efter hur länge de vill att kommande generationer ska leva i ett nedsmutsat samhälle. Bara om föräldrar börjar kännas vid detta allvarliga problem är det möjligt med en konkret lösning för att bekämpa samhällets förbannelse.

Rana Rizvi

Översättning: Katarina Sandström Blyme

Rana Rizvi är journalist på The News i Karachi där hon ansvarar för Vista, tidningens avdelning för nyhetsfeature.

(Namn på personer och platser har ändrats för att skydda deras identitet)

Pakistanska flickor erbjuds gratis skollunch

Antalet undernärda barn i Pakistan har ökat de senaste tre åren. Därför inför nu regeringen gratis skollunch till alla landets flickor.

Gratis skollunch ska erbjudas i över 75 000 statliga flickskolor. Åtgärden infördes sedan FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation, FAO, rapporterat att undernäringen bland framförallt barn har ökat i Pakistan de senaste tre åren.

Allt fler undernärda

Mellan 1997 och 1999 ökade antalet undernärda i landet med över två procent till totalt 21 procent av landets 135 miljoner invånare, enligt en rapport från FAO som släpptes i oktober.

Undernäring drabbar främst barn under fem år. Nästan 40 procent av de pakistanska barnen under fem väger mindre än

vad som är normalt för deras ålder, enligt hälsoarbetaren **Tracey Wagner**.

Regeringen vill egentligen erbjuda alla småskolebarn, oavsett kön, gratis skollunch, men den ekonomiska situationen gör att man tvingas fokusera på de som behöver det mest - flickorna.

- Flickor i åldersgruppen 5 - 15 år är mer utsatta än pojkar och det har lett till vårt beslut, säger en tjänsteman vid det nationella hälsoinstitutet.

Enligt undersökningar från institutet får flickor mellan 6 och 16 år i genomsnitt bara i sig 1 814 kilokalorier (kcal) per dag medan deras behov är 2 100 kcal. Pojkar i samma åldersgrupp får i genomsnitt i sig 1 910 kcal. De behöver 2 200 kcal per dag.

Att pojkar får mer näring än

flickor beror först och främst på att pojkar traditionellt skattas högre än flickor. I de flesta pakistanska hushåll får familjens män och pojkar äta före kvinnorna och flickorna, enligt undersökningen.

Uppmuntra skolgång

Hälsodepartementet i Pakistan hoppas att projektet med gratis skollunch ska ge dubbel vinst - att det ska minska undernäringen och samtidigt uppmuntra fattiga familjer att skicka sina döttrar till skolan. Bara 62 procent av landets flickor i skolåldern går i skolan, jämfört med 92 procent av pojkarna.

Många av landets enskilda organisationer och hälsovårdsarbetare anser dock att enbart skolmatsprogrammet inte kommer att minska undernäringen.

- Regeringen måste propa-

gera för amning och reglera barnmatsföretagens marknadsföring, säger aktivisten Tracey Wagner.

Kritikerna anser också att myndigheterna måste ta i tu med den vitamin- och mineralbrist som främst drabbar landets kvinnor och barn. Enligt en underökning från **Ghumam Nabi Kazi** på hälsovårdsdepartementet i provinsen Sindh led 65 procent av skolbarnen i provinsen av järnbrist.

Tjänstemän vid regeringens hälsovårdsdepartement säger att de planerar att tillföra järn i vetemjöl, för att minska järnbristen i landet, och att vitamin A återigen ska tillföras olja och smör.

Muddassir Rizvi/IPS

Utanför bergsstaderna Mussoorie i den nybildade indiska delstaten Uttarakhand, nära gränsen till Tibet, ligger en by befolkad av 1 800 tibetanska barn. Birgitta Tingdahl och Anita Andersson har besökt Happy Valley, dess barnhem och skolor där den tibetanska kulturen och traditionerna förvaltas.

Barn ska föra tibetanska traditionerna vidare i exilen

SOS barnby i Happy Valley ligger på en bergssluttning strax utanför Mussoorie.

Det här är det första tibetanska templet i Indien, säger **Tenzin Kunden** stolt och visar på det lilla buddhisttemplet i byn.

Vi är i den tibetanska byn Happy Valley i närheten av Mussoorie i norra Indien, rekreationsplats i södra Himalaya för indier som vill fly undan sommarhettan.

Resan upp från Dehra Dun – tågets ändstation fem timmar norr om New Delhi – har gått genom ett oändligt vackert bergslandskap där husen i dalarna blir allt mindre för att så småningom nästan försvinna i diset.

Mussoorie är förutom en indisk turistort också centrum för internatskolor för välbeställda indier. Men för tibetanerna är Mussoorie och Happy Valley den plats där **Dalai lama** och hans följeslagare först slog sig ner i när de flydde från Tibet 1959. Här hade den tibetanska exilregeringen sitt huvudsäte i lite mer än ett år innan den flyt-

tades vidare norrut till Dharamsala. Och det är alltså därför som det lilla templet blev det första tibetanska i Indien.

Tenzin Kunden är ett av de många tibetanska barn som kommit till tibetanska barnhem och till den internatskola som så småningom grundades i Happy Valley. När allt fler flyktingar strömmade till Indien från Tibet blev det uppenbart att den tibetanska exilledningen måste ordna skolor och internathem för barnen. 1962 star-

Tenzin Kunden, 16 år.

tades därför Tibetan Homes Foundation för att ansvara för utbildning och vård av tibetanska barn på initiativ av Dalai lama.

I dag drivs byn och skolan – och flera liknande som startats under åren – med hjälp av biståndsorganisationer från hela världen. Grundaren av SOS barnbyar, den österrikiska organisationen som driver barnhem och skolor för föräldralösa barn över hela världen, besökte skolan 1970 och har sedan dess satsat på att stödja de barn som inte har några föräldrar. Många av barnen i byn har faddrar genom SOS.

Till Happy Valley från Assam

Tenzin Kunden är 16 år och har varit i byn sedan han var sex år. Hans storebror, som nu är militär, gick redan i skolan när han kom dit, och i dag har Tenzin sin 10-åriga

Tenzin Kunden och hans kurskamrater på den tibetanska internatskolan i Happy Valley förbereder sig inför en tentamen.

lillebror hos sig på skolan.

Pojkarnas föräldrar lever men bor i Assam i östra Indien flera dagars resa från Mussoorie. De flydde från Tibet när Kunden var sex år.

– De ville att vi skulle få gå i en skola för att lära oss om tibetanskt liv och historia, säger Kunden. Annars hade vi kanske fått gå i indiska skolor och inte lärt oss vår historia och inte fått studera Dalai lama.

Det var säkert tufft för den lilla sexåringen att bli lämnad på skolan och dessutom inte kunna träffa föräldrarna mer än som mest en gång om året.

– Mina föräldrar är fattiga, säger Kunden. De är bönder och har sex kor, sexton höns och två katter. De har inte möjlighet att komma hit så ofta.

Sin situation av övergivenhet delar han

med de flesta barn. 80 proc av de 1 800 barnen i byn har i dag sina föräldrar i Tibet. De har vandrat med en vuxenledare över Himalayabergen via Nepal, en marsch som tar flera veckor. Och dessutom kommer de oftast på vintern vilket gör vandringen ännu mer strapatsrik.

– Kineserna har inte så många vakter på vintern, säger **Geyphel** som är sjutton år och som vandrade över bergen när han var tolv. Jag minns att det var väldigt kallt och jag kände mig mycket ensam och saknade mina föräldrar.

Alla barn har liknande historier.

– Vi har inga särskilda behandlingsprocedurer där vi låter barnen berätta om sin oro eller längtan säger **Thupten Dorje**, rektor för skolan. De talar med varandra och oss spontant – de är ju alla i samma si-

tuation och har haft samma upplevelser. Och det kommer hela tiden nya barn som vittnar om samma sak.

250 nya barn varje vinter

Att ta hand om alla nya barn som kommer är ett problem – det kommer omkring 250 barn till Happy Valley varje vinter. I hela Indien finns i dag ungefär 150 000 tibetanska flyktingar.

Det är trångt i skolsalarna och husen räcker inte riktigt till. De yngsta barnen bor i små hus med en ställföreträdande förälder och tolv barn. De äldre bor i större hus – fyrtio pojkar eller flickor i varje hus där det också finns en husfar eller husmor.

– Det får inte bli för trångt för barnen, säger Tsering som sköter kontakterna med

VÄND!

Nyanlända barn till barnhemmen i Happy Valley.

SOS-organisationens faddrar. Det är viktigt att vi bevarar en familjär stämning i hemmen. Det är ju det enda hem barnen har.

85 skolor i Indien

Därför utökas antalet barnhem hela tiden på andra platser – sammanlagt finns det ungefär 85 skolor av olika slag för tibetanska barn i Indien. När vi besöker Happy Valley har Tibetan Homes Foundation just startat en ny internatskola och ett barnhem några mil därifrån.

– Dessutom kan vi inte utöka så mycket här i Happy Valley på grund av vattenbristen i byn, säger rektor Thupten Dorje.

Det råder vattenbrist i området och hotellen behöver mycket vatten till alla turistande gäster. Därför räcker det inte alltid till för byn.

I skolan följer barnen den indiska läroplanen och genomför samma statliga examinationsprov som alla andra indiska skolor. Den tibetanska kulturen, traditionen och tankesättet får de genom att leva i sin exiltibetanska vardag och dessutom får de extra undervisning i kultur, religion och historia.

Stöd tills de försörjer sig själva

– Vi har ansvar för dem tills de kan klara sig själva ekonomiskt, säger **Kalsang Namgyal**, som sköter kontakterna med de ungdomar som slutat gymnasiet i Happy Valley och studerar vidare på annat håll. Eftersom barnens föräldrar inte kan stödja dem på deras väg ut i livet måste vi ta det ansvaret.

Ungdomarna får regelbundet besök av en kontaktman från skolan på de universitet, skolor eller lärlingsplatser de hamnar på efter de lämnat Happy Valley.

– Vi hjälper dem också att hitta jobb om

En pojke som nyss anlänt till Happy Valley.

de inte hittar något själva, säger Kalsang. Vi är angelägna att se till att våra tibetanska ungdomar finner sig till rätta – vare sig de stannar i Indien eller söker sig tillbaka till Tibet.

För syftet med att bevara kulturen och utbilda barnen i den tibetanska traditionen är – förutom det självklara att föräldrarna vill att barnen skall lära sig sina traditioner – att de småningom skall kunna komma tillbaka och arbeta i Tibet.

– Vi vill inte bara skapa ett alternativt Tibet här i Indien, säger Thupten Dorje. Det långsiktiga målet är att föra kulturen tillbaka till vårt land. Den tibetanska kulturen i Tibet har underminerats i decennier av kineserna.

Det är inte förbjudet för exiltibetaner att flytta tillbaka till Tibet. Kunden och hans

vänner funderar på att arbeta i sitt land när det utbildat sig klart.

– Men visst kan de få det svårt ibland, säger Thupten lite försiktigt. Det kan ju hända att kineserna håller ögonen på dem.

Att kunna flytta tillbaka till ett självständigt Tibet ligger långt fram i tiden.

– Man vet ju aldrig, säger Thupten. Jag tänker ibland på vad vi kan lära av det landet vi hamnat i. Det tog ju flera hundra år för Indien att bli självständigt från engelskt styre. Det gäller att fortsätta vara optimistisk, överleva och hålla sig levande och hoppas.

Birgitta Tingdal, text
Anita Andersson, foto

"Viktigt att veta vilka vi är"

Professor Mann vill sprida vill kunskap om punjabisk kultur

I somras samlades för fjärde året i rad studenter och forskar-studerande från Nordamerika och Europa i Chandigarh för ett enda gemensamt intresse: Punjab.

Sommarprogrammet i Punjab-studier organiseras av amerikanska Columbia-universitetet och Santa Barbara-universitetet och kan ses som ett led i ett akademiskt uppvaknande intresse för regionens historia, kultur och religion.

Under sex veckor erbjöds deltagarna intensivkurser i framför allt Punjab's historia och språk (punjabi) men de fick även tillfälle att möta representanter från olika universitet, religiösa och offentliga organisationer och från kulturlivet i Punjab.

Att lära sig dansa de traditionella folkdanserna *bhangra* och *giddha* var lika mycket en del av programmet som intensiva historiska djupdykningar. Studiebesök på viktiga religiösa och historiska platser ingick också, allt för att ge studenterna en känsla för regionens geografi och natur.

Eldsjal bakom programmet är **Gurinder Singh Mann**, själv från Punjab, från Batiala närmare bestämt. Han har en diger akademisk meritlista och är sedan ett år tillbaka innehavare av den enda professuren i sikh-studier vid Santa Barbara. Förutom undervisning och egen forskning har Mann ett stort intresse av att utveckla forskningsområdet, främst genom stöd till yngre forskare.

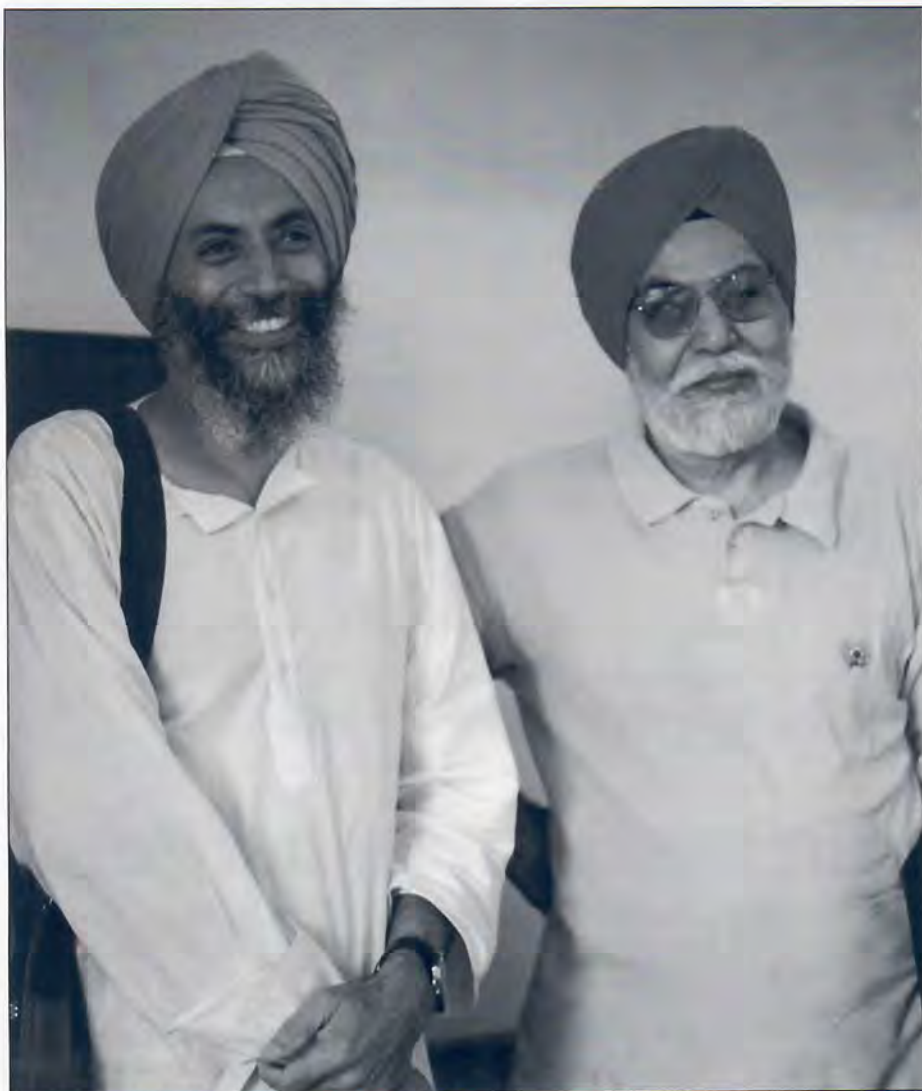
I somras deltog inte mindre än 17 deltagare från nio olika universitet och fem länder. Sverige representerades av undertecknad. Studenterna kom från olika ämnen som sociologi, historia, religionshistoria, antropologi, lingvistik och musikvetenskap.

Svalt forskarintresse

Sikherna har tidigare visats ett svalt intresse från forskare, vilket enligt Mann har tre historiska förklaringar. För det första utgör sikherna en ung kommunitet och har, ända fram till slutet av 1800-talet, varit en regional enhet även i Punjab. Men sikherna har också betraktats som en del av hela den indiska civilisationen.

– Punjab blev aldrig utvecklat som ett intellektuellt centrum och följaktligen blev sikherna likställda med hinduer och inte betraktade som en specifik grupp som kunde väcka forskarnas intressera.

– Den nya utvecklingen har emellertid inneburit att punjaber och sikherna utgör en mycket hög procent av invandrare i många

Gurinder Singh Mann tv är professor i sikhstudier i Kalifornien. Han ligger bakom sommarprogrammet i Punjab- och sikhstudier i Chandigarh. J.S Grewal är en av Punjab's ledande historiker och hör till huvudföreläsarna i programmet.

andra länder. Genom att de syns har de också blivit kända, säger Mann.

Det är i huvudsak sikherna i exil som gör att Mann anser sikhstudier motiverade. Dialog är ett nyckelbegrepp anser han. Att öppna upp ämnesområdet och stödja forskare i väst är lika viktigt som att hjälpa sikherna att etablera en forskartradition även om det ibland innebär att vissa delar av den religiösa traditionen måste omdefinieras. Konceptet gäller även för Sverige.

– Sikherna är där, en del av samhället, och det är viktigt att skaffa sig en uppfattning om vilka dessa människor är så att det svenska samhället kan integrera dem, säger han.

Å andra sidan är det lika mycket sikhernas ansvar att få sina svenska grannar intresserade av dem. Den bästa vägen till dia-

log går genom universiteten med dess metoder där de två perspektiven kan komplettera varandra.

Mycket att vänta

Det finns mycket av vänta av kommande års Punjab- och sikhstudier. 47 forskarstudenter har redan passerat sommarprogrammet i Chandigarh. I Santa Barbara har två internationella konferenser i ämnet ordnats och fler är att vänta.

– Punjab har potential att hålla en betydande forskartradition levande, menar Mann

Visionen är att både Punjab- och sikhstudier i framtiden ska vara en naturlig del av Sydasiastudier vid universitet världen över.

Kristina Myrvold, text och foto

Nepal

För tio år sedan blev det vackra men fattiga kungadömet i Himalaya demokrati.

Förhoppningarna om ett nytt och bättre land var stora men vägen till förbättringar för folket hindras av politiska bråk och konserverande traditioner.

Inte minst kvinnorna lider av det kulturella arvet och, som ytterligare börda, en tilltagande sexhandel, både inom landet och på export.

Mikael Persson har besökt landet som en del spådde skulle bli en ny asiatisk tiger men som nu mer framstår som en förskrämd bondkatt.

Min syster från bergen

Didi, min syster från bergen. Tunn och späd, men stolt och stark. Jag tänker på talesättet: "Bambu kan böjas, men aldrig knäckas". Det stämmer så väl på den nepalesiska kvinnan. Utnyttjad, diskriminerad; i värsta fall misshandlad och slagen.

Ändå, när jag ser henne vandra över bergen eller fälten kan jag inte låta bli att beundra hennes naturliga stolthet och värdighet.

Hon rör sig sakta, rakryggad och gracil. Hon bär på någon slags urkvinnlighet; en kraft, en skönhet. Hon tvingas ständigt böja sig, hon tvingas ständigt stryka; men hon förlorar aldrig sin värdighet och inre styrka.

Samtidigt vet jag ju hur hon lever. Hur hon tar hand om barn, man, familj, djur

Maja och Rajeshwori, två 19-åriga badi-flickor.

och risplantor. Hur hon sitter vid vägkan- ten och för 20 rupier om dagen knackar sten till ett vägbygge. Hur hon varje morgon, när gryningen för med sig fukt och kyla, går till skogen för att hämta tunga vedlass. Hon bär det till hemmet på sina egna axlar.

Jag ser hur hon försvinner in i det ockraröda lerhuset, till ett kallt barfotagolv och en ny dag av arbete. Och jag tänker på hur hon och hennes medsystrar blir behandlade. På de misshandlade och de kränkta. På tonåringarna med bankande flickhjärta som tvingas sälja sina kroppar på Kathmandus massageinstitut för att få mat för dagen.

På Teraís flickor som får ta emot fulla lastbilschaufförer i ett dike längs landsvägen. På de tusentals nepalesiska kvinnorna som sitter fast i helvetet på bordellerna i Indien. Drogade, slagna och långt borta från bergen...och sina vänner och familjer.

Små liv som sakta ty- nar bort i könssjukdomar och förnedring.

Mikael Persson

Född kv

Könsrelaterad apartheid. På något sätt är det svårt att hitta ett annat ord för hur kvinnor behandlas i Nepal. Född flicka, född förlorare, både i familjens och kulturens ögon. För diskrimineringen börjar redan vid födseln.

Nepals kvinnor är mannens egen- dom precis som huset, buffeln och risfälten. En flicka är inte lika mycket värd som en pojke. Så är det bara. Det är pojkar som för tradition och arv vidare. Sonen tändar föräldrarnas likbål. Handlingen fyller en oerhört stor rituell betydelse. Avsaknaden av en son betyder ständiga återfödslar. Sonen är en gåva, någonting som sprider glädje och något som firas. Flickan

vinna, född förlorare

däremot betyder bara problem. Hon är en ekonomisk belastning för familjen. Hon är något som negligeras och utnyttjas redan från födseln.

Nepalesiska landsbygdsv flickor blir ofta bortgifta i ung ålder. En del redan när de bara är 9-10 år gamla. Att satsa pengar, kraft eller utbildning på en flicka anses som rent slöseri, på gränsen till dumhet. Hon skall ju ändå lämna familjen, gifta sig och ta hand om sin makes föräldrar. Flickorna får därför både mindre kärlek, omvårdnad och mat. De berövas barndomen. De tvingas bli vuxna utan lek. När pojkarna går till skolan får flickorna sköta småsyskon och djur och hjälpa till med skörden.

Svart statistik

Statistiken målar siffror i distinkt svart. Flickorna är i många fall barn själva när de gifter sig och får barn. Nästan hälften av alla Nepals flickor som fyllt 19 är gifta.

Nästan hälften av Nepals mödrar har fött barn innan de lämnat tonåren. Bilden blir klarare, men knappast ljusare när

scenariot vidgas. Barnafödande i Nepal är en smärtsam och farlig process som kan resultera i liv, men väldigt ofta också i död. Dödligheten är extremt hög bland både mödrar och barn. Kvinnors blod och kroppsvätskor anses av tradition som det orenaste som finns. Därför saknas ofta läkare vid födselar. Nio av tio nepalesiska kvinnor föder i sina egna hem. Ibland helt i ensamhet bland djuren i stallet.

Konsekvenserna av all diskriminering blir en stympad självkänsla. Mannen bestämmer alltid kvinnans ekonomi och status i samhället. För att få arva i Nepal måste man vara medlem i en familj. Det är alla pojkar vare sig de är gifta eller ogifta. En kvinna däremot lämnar sin familj den dagen hon gift sig. Och det sker för alltid. Då tillhör hon juridiskt

makens familj och har förbrukat rätten att arva sin egen far. Regeln gäller även ifall hennes make går bort.

Det finns egentligen bara en omständighet då en kvinna kan arva sin far. Om hon fortfarande är ogift vid 35 års ålder. Men den ekvationen existerar knappt i Nepal. En kvinna som är ogift vid 35 års ålder är ingenting; något konstigt, på gränsen till föraktbart.

Nepalesiska kvinnor hålls i princip livegena av den egna kulturen. Mönstret är det samma genom hela äktenskapet. Föräldrarna utser maken; hon har själv ingen talan. Som barn förbereds hon att lyda sin kommande make. Han kontrollerar allt, till och med hennes sexualitet. Det är maken som bestämmer när de skall ha barn och hur många barn de skall ha.

Tänkesättet cementeras genom *Muluki Ain*, den nepalesiska lagstiftningen som är full av tragiska kullerbyttor. Kvinnan krävs på fullständig trohet. Om paret fortfarande är barnlöst efter tio års äktenskap har mannen laglig rätt att gifta om sig. Detsamma gäller ifall hans fru blir blind, galen, handikappad eller drabbas av någon obotbar könsjukdom.

För kvinnor gäller däremot en helt annan måttstock. Skulle hon, gud förbjude, ha en sexuell relation utanför äktenskapet upphör giftermålet. Han har rätt att skilja sig. Tanken existerar i och för sig knappast bland nepalesiska kvinnor. Skulle det inträffa är risken stor att hon blivit våldtagen eller hotad. Men det tar inte lagen någon hänsyn till. Giftermålet upphävs och hon förlorar all arvsrätt. Även om maken är död sedan långt tidigare. Är däremot maken otrogen händer ingenting. Åtminstone inte enligt nepalesisk lag.

Mikael Persson,
text och foto
där ej annat angetts

Ung flicka från Khumbu
och chepangvinna.

10-års-jubileum med baksmälla

Tio har gått sedan Nepal blev en parlamentarisk demokrati. Våren 1990 tvingades kung Birendra ge efter för ett folkligt uppror. Förväntningarna var höga. Nu äntligen skulle Nepal bli ett bra land att leva i, ett rättvist land även för de fattiga och förtryckta.

Demokratirörelsen med kongresspartiet och den förenade vänsteralliansen i spetsen segrade i det historiska valet. Några politiker lovade att Nepal skulle bli ett nytt Singapore, en ny asiatisk tiger inom tio år. Ett decennium senare känns Singapore mer avlägset än någonsin. Den asiatiska tigern blev inte mer än en liten förskrämd bondkatt. Och hur blev det egentligen med demokratin?

De skyhöga förväntningarna har satt många krokben. Detsamma gäller ovanan att handskas med det nya systemet. Politikerna har lovat vitt och brett, men glömt alla löften när valseklarna väl räknats. Regeringarna har varit såväl svaga som kortlivade.

Kampen har stått mellan kongresspartiet (Nepali Congress) och ett kommunistparti (CPN-UML) med ett allt mer diffust

förhållande till Marxs läror. Landet är nu inne på sin åttonde regering sedan 1990. När dessutom de styrande politikerna enbart lyckats visa lojalitet mot sin egen släkt och personliga vänner är det kanske inte så konstigt att förtroendet är kört i botten.

Det nepalesiska folket har sedan demokratirörelsens seger kastats från förhoppning till ilska och befinner sig nu i ett tillstånd av trött resignation.

Korruption, kriminalitet och inkomstklyftor verkar vara det enda som ökar. "Förr fick man lämna mutor under bordet, nu smyger man inte längre med det", berättar mina nepalesiska vänner. Jag stöter själv ständigt på det: Taxichauffören som omotiverat blir stoppad av polisen mitt på Durbar Marg och får tillbaka sitt körkort mot 100 rupies kontant. Tjänstemannen på kontoret som säger "du får tillståndet om en månad, men om du betalar 2 000 kronor kan du få det i dag."

Uppsvällda magar

De fattiga är fattigare än för tio år sedan. I Nepals isolerade nordvästra del förekommer svält. Jag träffar en amerikansk läkare som visar foton från Jumla och Humla. Barnen har samma groteskt uppsvällda svältmagar som hungerkatastrofernas Somalia. Bristen på mat och medicin är akut. Prisökningarna har brakat i höjden och ut-

rikeshandeln har minskat precis som den viktiga turistnäringen.

Dessutom plågas Nepal av ett bittert och blodigt maoistuppror som bara tycks öka i omfattning.

Taranath Ranabhat, talmannen i Nepals parlament, kallar landets tillstånd för demokratisk baksmälla. Samtidigt betvivlar han inte att Nepal är på rätt väg.

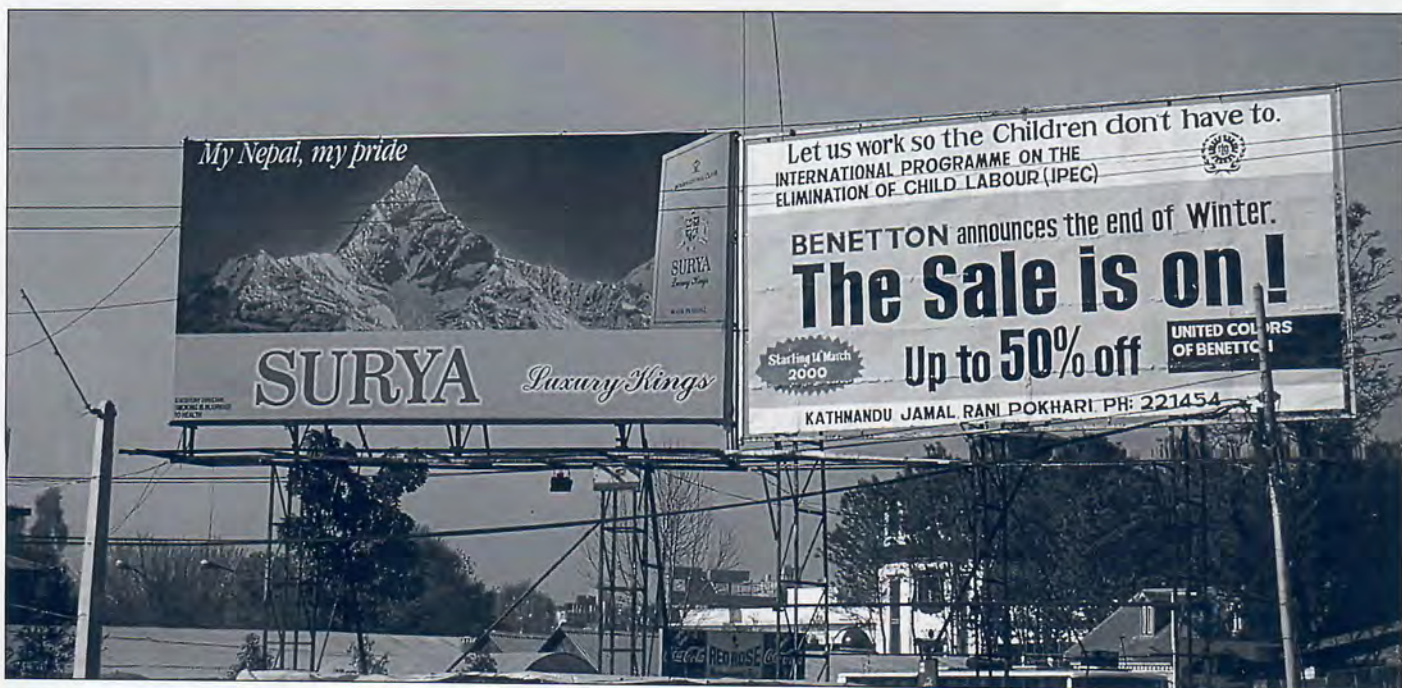
– Glöm inte att omvandlingen från det gamla panchayatsystemet varit stor. Och glöm inte hur lång tid det tog för er i väst innan demokratin fungerade, svarar Taranath Ranabhat.

Han menar att det är personliga maktkamper och schismer som hindrat politikerna från att ta itu med de viktiga frågorna.

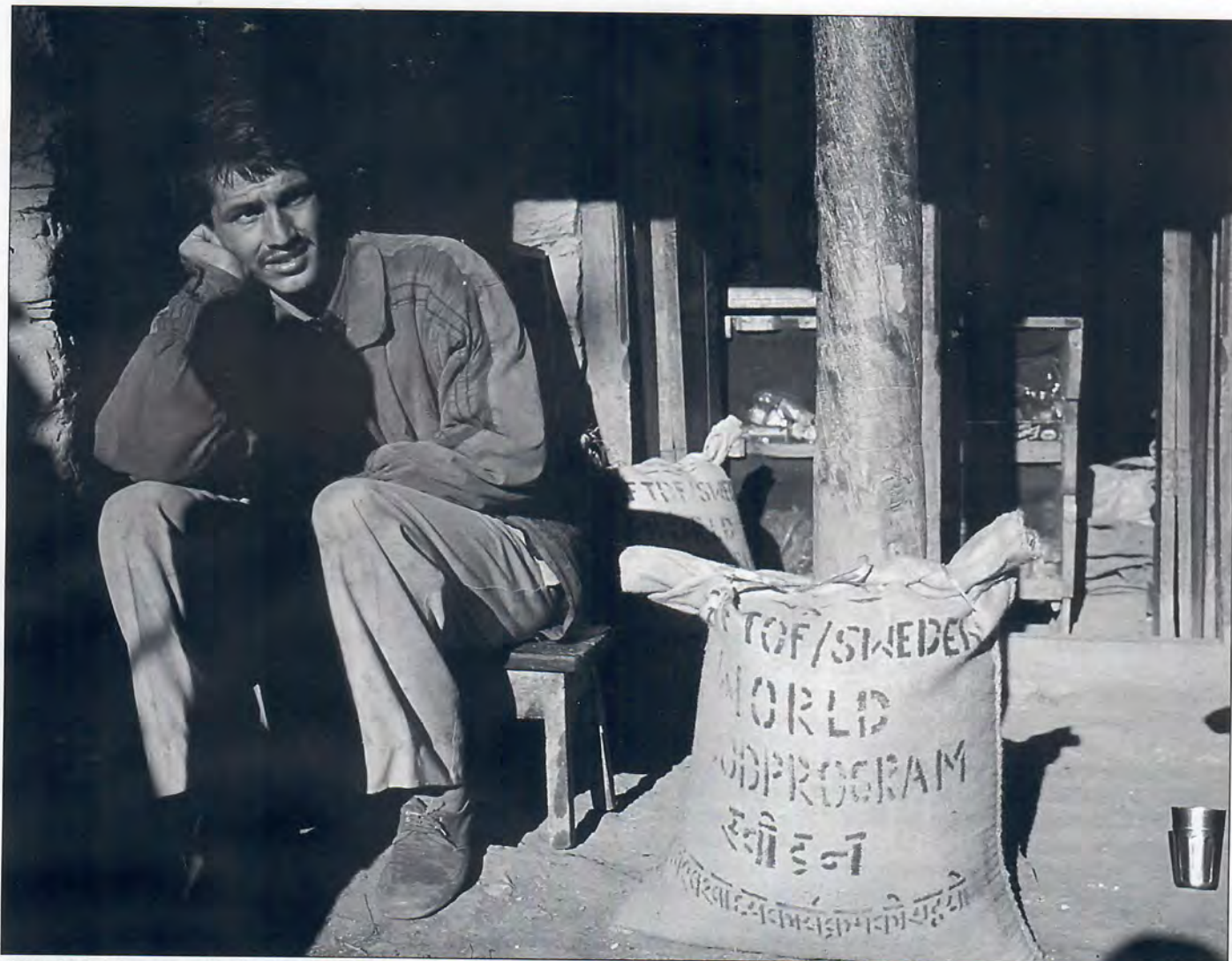
– Politikerna har nu ett stort ansvar för att folket skall få tillbaka förtroendet för demokratin, säger Taranath Ranabhat.

Frågan är bara om politikerna har den förmågan? De flesta tycks tvivla. Under tre månader reser jag kors och tvärs i landet och möter folk i städer och på landsbygden. Jag pratar med bönder, tjänstemän och affärsägare. Svaret blir i stort sett detsamma, även om bitterheten tycks störst på landsbygden. "Politiken är genomkorrumperad. Valfusk och mutor ökar. Vi röstade först på kongresspartiet, sedan på kommunisterna, sedan på kongresspartiet igen. Det blev aldrig någon skillnad."

En vanlig åsikt är att politikernas maktsträvan har samma drivkraft som landets styrande elit före demokratirörelsen; nämligen att stoppa så mycket i egna fickor som möjligt. Politisk turbulens och återkommande nyval sätter dessutom tidspress på den personliga profitjakten. Alla pengar som satsats på mutor under valrörelsen skall plockas tillbaka med råge. Släktingar

Himalaya – för den som har pengar...

"World foodprogram" står det på säckarna med spannmål som tycks ha kommit med svensk hjälp till det fattiga Baitadi-distriktet i västra Nepal.

förses med lukrativa tjänster på statliga kontor. Korruptionen ökar och allt blir till en ond cirkel.

För några år sedan föll Nepals mäktiga kommunistparti CPN-UML ihop i de förvillande lika hälfterna CPN-UML (United Marxist-Leninist) och CPN-ML (Marxist-Leninist). I år har det varit det styrande Kongresspartiets tur att drabbas av uppslitande, interna stridigheter. Trots turbulensen ser det dock ut som partiet fortfarande kommer att bestå som en enhet.

Den mest korrupta politikerna

Nepals åldriga premiärminister **Krishna Prasad Bhattarai** förlorade i mars maktkampen mot partiets starka man **Girija Prasad Koirala**. Den 76-åriga Koirala leder nu den regering som sägs vara landets starkaste sedan demokratistarten.

I ett försök att visa handlingskraft proklamerade Nepals nygamla premiärminister hårda tag mot både korruption, maoistgerilla och kriminalitet. Kabinettet skars ner från 40 till 25 medlemmar och ministerposterna från 27 till 18. Få utanför Koiralafalangen tror däremot att han skall förmå bryta den negativa spiralen. I folkets ögon är Koirala en av landets mest korrupta politiker. Maoistgerillan har dessutom mött utspelet med ökat våld och generalstrejker.

Den 6:e april stod så gott som hela Nepal stilla. Ungefär samtidigt firade Nepal sitt tioårs-jubileum av den nyvunna demokratin.

Finns det då inget som blivit bättre? Som tillfällig besökare kan jag möjligtvis glädja mig åt att det är lättare att vistas i landet som turist.

Standarden på hotell, mat och även vägnät är avsevärt bättre än för tio år sedan. Om det är det politiska systemets förtjänst är kanske en annan sak. Förmågan, viljan och energin hos flera nepalesiska människorätsorganisationer känns också befriande och ger visst hopp om framtiden. En av mina mest kritiska nepalesiska vänner erkänner:

Tuffare tidningar

– Tidningarna och journalisterna är mer tuffa nu än för tio år sedan. Det samma gäller fackföreningar och studentrörelser. Före demokratin kunde de över huvud taget inte verka fritt.

Samtidigt har Nepal i år fått mycket skarp kritik från både FN och Amnesty för brott mot de mänskliga rättigheterna.

Maoistupproret har i vissa områden lett till en häxjakt på sympatisörer. Polisen har skjutit och dödat folk godtyckligt. Och regeringen tycks tyst ha accepterat automatiken att alla människor som dödas av polisen verkligen är terrorister.

Så är det inte.

Mikael Persson

Glöm inte hur lång tid det tog för er i väst innan demokratin fungerade

Röd stjärna över Himalaya

Det är snart fem år sedan Nepals största maoistgrupp förklarade "folkets krig". Sedan dess har tusentals människor fått sätta livet till. Det som först inte verkade så allvarligt riskerar att bli ett nytt Kashmir.

Gerillakriget är diffust och svåröverskådligt. I de värsta konflikthärdarna tycks maoisterna styra på natten, medan polisen har läget under kontroll under dygnets ljusa timmar. Den förenade folkfrontens, *Samyukta Jana Morcha*, uppror har på senare år spritt sig över stora delar av Nepal. Och någon lösning verkar inte finnas i sikte.

Det karismatiska ledarparet, kamrat **Prachanda** och doktor **Baburam**, har hämtat inspiration från den peruanska gerillaorganisationen Sendero Luminoso. Likheterna finns. Precis som den peruanska förebilden **Abimael Guzman** kommer de båda från en akademisk miljö. Och precis som i Sydamerika startade revolten bland fattiga bergsbönder.

Medan maoisternas ledargarnityr är brahminer och tillhör samhällets toppskikt, kommer rörelsens bas från betydligt enklare förhållanden. Många besvikna lärare har anslutit sig till kampen på distriktsnivå. Fotfolket däremot är en brokig samling av dåligt utrustade bönder. Många är *magarer* eller *tamanger*, två av Nepals mest hunsade och fattiga minoritetsgrupper. Ingen har tidigare stått upp för deras intressen. Nu lovar maoisterna att straffa dem som utnyttjat

demokratin som täckmantel för att lura folket. Att stoppa indisk expansion i Nepal står också högt på dagordningen.

Stridsrop som "avskaffa monarkin" och "stoppa det orättvisa kastväldet" är tänkta att mobilisera landets fattiga. De är de som utrustas med omoderna vapen och får sätta livet till i striderna mot en betydligt bättre utrustad poliskår. Kampen mot den politiska och ekonomiska makten är våldsam. Jordägare mördas och poliser dödas i bakhåll. Banker intas, plundras på pengar och värdepapper medan böndernas gamla skuldsedlar eldas upp.

Uteblivna reformer

På sätt och vis började upproret redan 1994. Då bojkottade maoisterna valet. Under 1991 års val hade man blivit det tredje största partiet i parlamentet. Nu valde man i stället att gå under jorden. Maoisterna anklagade de styrande marxist-leninisterna för maktmissbruk. Flera krav ställdes, bland annat att de kungliga privilegierna skulle avskaffas och att flera av handelsavtalen med Indien skulle rivas upp. Ett stort folkligt missnöje fanns redan i landet. Besvikelsen över uteblivna reformer och ökad korruption var påtaglig. Eliten i Kathmandu blev rikare medan den fattiga landsbygdsbefolkningen bara blev fattigare. I februari 1996 började det väpnade upproret i västra Nepals fattiga och efterblivna Rolpa- och Rukumdistrikt.

Konflikten har hitintills krävt mellan 2 000 och 4 000 människors liv. Gerillan har stått för de största förlusterna. Åtskilliga civila har också fått sätta livet till i denna bittra kamp där båda sidor ständigt gör sig

skyldiga till allvarliga övergrepp. Nepalesisk militär har ännu inte mobiliserats och kommer förmodligen inte bli det förrän Kathmandu hotas. Och det förefaller högst osannolikt. Regeringen har i stället valt att ge polisen extraordinära befogenheter. Taktiken har säkert bidragit till att upproret sprider sig till nya områden.

Polisens klåfingrighet och maktmissbruk har vänt en stor del av befolkningen emot dem – även de som inte sympatiserar med maoisterna. Grova övergrepp mot de mänskliga rättigheterna och utomrättsliga avrättningar tillhör dessvärre vardagen i Nepal. Och polisen har i de flesta fall sluppit stå till svars för sitt handlande.

Flera av de dödade har varit lokala representanter för det styrande kongresspartiet, bondeledare, studenter eller kommunister. Poliserna har också gjort sig mäktiga impopulära genom en lång rad våldtäkter och sexövergrepp på oskyldiga landsbygdskvinnor.

Nu sprider sig rädslan. Det märks också bland vanligt folk. Många är rädda för att prata öppet om politik. Åtskilliga har försvunnit spårlost efter att ha gripits av polisen. Rykten från grannar och omgivning kan vara nog för ett ingripande. Och med de befogenheter som polisen för tillfället besitter kan det vara fatalt. Läget är spänt och labilt. Ingen går säker. En av mina nepalesiska vänner greps nyligen av polisen för att ha hjälpt till med en sjuktransport. Han berättar så här:

Skjuten på majsfället

"Polisen kom i skymningen för att gripa byns bondeledare. Han hade aldrig sympatiserat med maoisterna, men ändå på något sätt fallit i polisens onåd. De tog honom till ett majsfält flera kilometer från hans hem. Där sköt de honom. Mirakulöst nog dog han inte. Några bönder från trakten fann honom på morgonen. Läget var mycket kritiskt. De ringde till Kathmandu för att be om hjälp. Jag kände honom sedan tidigare. Vi är uppväxta i samma by. Tillsammans med andra affärsmän hyrde vi en helikopter. Bondeledaren fördes till sjukhus. Han överlevde. Men nu hålls han fängslad på obestämd tid. Och vi som bekostade räddningen har trakasserats av polisen. När de kom för att hämta mig på natten vägrade jag att följa med. Jag fruktade för mitt liv."

Konflikten har spritt sig snabbt under det senaste året. Distrikten Rolpa och Rukum sägs mer eller mindre vara i gerillans händer. I mitten av februari inträffade en av de blodigaste incidenterna i Rolpa-distriktet. Sammanlagt 16 poliser dödades i två bakhåll. Då sändes den nationella insatsstyrkan till området. Byen där bakhållet

Familj med getter i det fattiga Baitadi-distriktet i västra Nepal.

ägt rum attackerades. Hus och lador brändes och 15 bybor sköts ihjäl. Av dessa visade sig fem tillhöra det styrande kongresspartiet.

Gerillan utökar sitt område

Nattliga gerillaattacker har också drabbat flera andra platser i Nepal. Och nu är det inte bara västra Nepal som är platsen för bataljerna, utan även Terai och landets östra delar. Gerillan har till och med visat att Kathmandudalen ligger inom dess räckvidd för nattliga räder.

När kongresspartiets **Girija Prasad Koirala** i mars tog över som premiärminister hårdnade konflikten ytterligare. Koirala lovade att krossa maoisterna, medan gerillan lät hälsa att den tänkte trappa upp aktiviteterna för att göra det surt för den gamla arvfienden.

Det är svårt att se något slut på konflikten inom en rimlig framtid. Gerillan har knappast någon chans att vinna. Militären är exempelvis trogen kungen. Däremot kommer de dåligt utrustade maoisterna säkert att vara en nagel i ögat på Nepals regering ett bra tag framöver. I skydd av mörker och berg är de en omöjlig uppgift för landets desillusionerade och dåligt motiverade poliskår.

Lika svårt är det att bedöma hur stort folkligt stöd maoisterna har. En stor majoritet av Nepals befolkning är besvikna på politikerna. Den tidigare så hett eftertraktade demokratin får lätt skulden för alla missförhållanden. Både i Kathmandu och på landsbygden har jag stött på så många som säger "panchayatsystemet fungerade inte. Inte heller kommunisterna eller kongresspartiet. Maoisterna är de enda som inte svikit oss."

Få av de fattiga och oftast icke-läskunniga bönderna vet förstas något om Mao, kulturrevolution eller Abimael Guzmans läror. De är just bara fattiga, förtryckta och ser maoisterna som det sista hoppet. För demokratiörelsens, kongresspartiets och kommunisternas löften om slut på orättvisor, korruption och inkomstklyftor visade sig vara tomma ord. Om maoisterna verkligen har möjlighet eller ens vilja att ta i tu med dem är förstas en helt annan sak.

Mikael Persson

FOTNOT: som turist i Nepal märks konflikten mest på tidningarnas första sidor och poliskontrollerna längs landsvägarna. Hitintills har inga utlänningar råkat ut för något allvarligt. Maoisterna har exempelvis inte uttalat något hot mot turismen. Enligt min bedömning är det säkert att resa i Kathmandudalen, Pokhara, Chitwan, Annapurna, Everest och de andra stora turistområdena.

Vill du läsa aktuell information kan du gå in på den engelskspråkiga dagstidningen Kathmandu Posts hemsida (www.nepalnews.com).

Man i Dhading-distriktet nära den by där en bondeledare greps och sköts av polisen.

"Poliskåren är ständigt involverad i övergrepp"

Yubaraj Sangroula är advokat och samordnare av den nepalesiska medborgarrättsorganisationen CeLRRd. I ett brev till Mikael Persson berättar han om några händelser som ägt rum sedan de träffades.

"För några månader sedan frigav appellationsdomstolen i Butwal **Tara Bhusal**. Han hade en längre tid hållits häktad för påstått samröre med maoistgerillan. Frihetsberövandet av Bhusal var lagvidrigt.

När han släpptes gjorde polisen omedelbart nya försök att anhålla honom. Butwals advokatsamfund engagerade sig då i fallet. De fördömde polisens agerande och försökte på olika sätt skydda Tara Bhusals medborgerliga rättigheter. Man ansåg att han löpte stor risk att häktas på nytt.

Därför beslöt man att låta honom stanna i domstolslokalen tills hotet var över. Trots det dröjde det bara några timmar innan polisen trängde in i byggnaden och släpade ut Bhusal.

Polisens agerande fördömdes av hela landets advokat- och domarkår. Tyvärr är incidenten i Butwal ingen engångsföreteelse. Polisen ignorerar domstolarnas immunitet. Regeringar skall alltid ha det yttersta ansvaret för att rättsväsendets utslag respekteras. I Nepal är förhållandet det motsatta. Poliskåren är ständigt involverad i övergrepp.

Rättsväsendet sätts systematiskt ur spel. Oron bland folk ökar. Trots det fort-

sätter polisen att negligera domstolarnas utslag. Den handlar helt på eget bevåg och stödjer sig på de extraordinära säkerhetslagar som för närvarande gäller i landet.

Det var enligt dessa som **Nar Bahadur Ale** från Gorkhadistriktet under två års tid hölls häktad. Han friades i domstol ett antal gånger, men greps alltid på nytt av polisen. Vid varje tillfälle fördes han till förhör och häkte på obestämd tid.

Processen upprepades åtta gånger. Sedan fördes Nar Bahadur Ale till ett fängelse i Kathmandudalen. Den 24:e september släpptes han efter ett beslut av distriktsdomstolen i Lalitpur (Patan). Trots domstolsbeslutet väntade en grupp civilklädda poliser utanför byggnaden.

Ale kände sig hotad; han fruktade att han skulle bli ytterligare en i raden av "försvunna". Ifall han häktades och fördes bort skulle hans liv förmodligen vara i fara. Därför vädjade han om hjälp från det lokala advokatsamfundet. De gav honom skydd i sina lokaler.

Tolv advokater stannade där under natten och vakade över honom. Dagen efter fick landets politiska partier, flera människorättsorganisationer och Nepals kommission för mänskliga rättigheter information om vad som pågick.

Till slut lovade de sistnämnda att svara Ales ärende. Incidenterna med Bhusal och Ale visar hur svårt det är för advokater och domare att verka i dagens Nepal."

Yubaraj Sangroula

Översättning: Mikael Persson

Nepal ett nytt Thailand?

Sexhandeln i Nepal sprider sig. Desperation och cynisk pengajakt tvingar folk till allt djupare förnedring. Handeln hittar ständigt nya marknader: Det är de fattiga och utbildade kvinnorna som blir dess offer.

Girl trafficking, som den organiserade kvinnohandeln ofta benämns, har fått ganska stort utrymme i nepalesiska och utländska medier. Tusentals unga nepalesiska kvinnor smugglas årligen över gränsen till Indien och hamnar som sexslavar på framför allt Calcuttas och Mumbais bordeller. Verksamheten är både extremt lukrativ och välorganiserad. Handeln kontrolleras av den indiska maffian. Nätet av medarbetare är finmaskigt och sägs gå till polis, tull och politiker. Åtminstone i Nepal.

Även om mörkertalet fortfarande är stort tyder omfattning och effektivitet på ett ytterst väloljat maskineri. Gissningsvis 100 000 till 150 000 nepalesiska flickor lever på indiska bordeller. Ingen vet säkert, bara att handeln ökar och omsätter allt större pengar. Den exakta sanningen finns gömd i Indiens mörka bordeller, och hittills har ingen haft styrka eller makt att komma åt den.

Tamanger eftertraktade

För några år sedan rekryterades de flesta flickorna från Sindupalchowkdistriktet nordost om Kathmandu. Där bor många *tamanger*, och tamanger är särskilt eftertraktade på den indiska sexmarknaden. Deras ansiktsdrag är mjuka, för att inte säga näpna. Utseendet påminner om stamfolk i Burma och Thailand. För indiska män är det något exotiskt, något förbjudet och lockande.

När Sindupalchowkdistriktet fick allt större uppmärksamhet i massmedia flyttade handeln till andra områden. Nu bedrivs den över hela Nepal, från i stort sett öster till väster och omfattar nästan alla folkgrupper.

Grupper i den absoluta riskzonen, förutom tamanger, är *magarer*, *tharuer*, lågkastiga och nepalesiska flyktingar från Bhutan. De kommer från helt olika kulturer och har bara några få saker gemensamt: brist på utbildning, extrem fattigdom och det exotiska utseendet. Ett utseende som sätter ett dyrt pris på deras kroppar. Kvinnohandeln omsätter ofantliga belopp. Det påstås att en nepalesisk oskuld kan säljas på den indiska sexmarknaden för upp till 1 000 dollar.

Nepal är ett fattigt land. En lärare tjänar exempelvis 300 kronor i månaden, en statstjänsteman 6-700 kronor. Pengar är en stor lockelse. Det medför bland annat att maffian i Mumbai och Calcutta kan hålla sig i bakgrunden medan nepalesiska mellanhänder sköter rekryteringen i Himalaya.

Sofistikerade arbetsmetoder

Arbetsmetoderna är sofistikerade. Mycket sker i smyg och utan insyn. Därför finns också en mängd olika rykten och gissningar i omlopp. En av de vanligaste är att föräldrarna frivilligt säljer sina döttrar till uppköparna. Visst, det förekommer, men är det verkligen vanligt?

Advokaten **Yubaraj Sangroula** som i många år jobbat mot den internationella sexhandeln är av en helt annan uppfattning:

– Om det nu är så vanligt, varför finns det då inte en enda flicka som vittnat mot sina föräldrar?

Domstolarna i Nepal har fått ta emot ungefär 150 fall av kvinnohandel. Av dessa har mer än 90 procent av anmälningarna gjorts av föräldrar som själva förlorat sina döttrar.

– I själva verket vet varken flickorna eller föräldrarna vad som väntar när uppköparna kommer med löfte om jobb och pengar, menar Yubaraj.

Folk på landsbygden är fattiga, utbildade och godtrogna. När uppköparna erbjuder jobb i Kathmandu är det naturligtvis inte frågan om bordeller och prostitution. Flickorna får löfte om jobb i mattfabrik el-

ler som hemhjälp hos någon rik och välrenommerad familj.

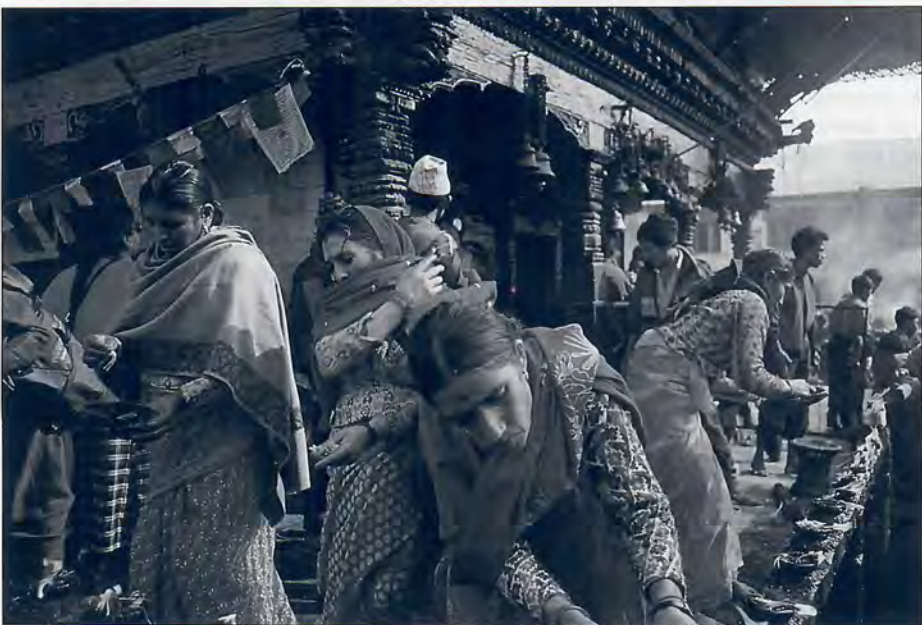
Egentligen är det inte så konstigt. Arbetsresor från bergen till Kathmandu och Indien är något som landsbygdsbefolkningen gjort under århundraden. Män har tagit värvning som *gurkhasoldater*, kvinnor har fått jobb på väverier och inom textilindustrin. För många har Indienvistelsen resulterat i ett sparkapital och ökad social status i hembyn.

Tyvärn blir det inte så för de tusentals unga nepalesiska flickor som varje år hamnar på andra sidan gränsen. Kommer de hem, kommer de nedbrutna och hiv-positiva när hallickarna insett att det inte går att krama ur mer rupier ur deras trötta kroppar. Men det förstär förstär aldrig föräldrarna när deras flickor blir lovade en ljus framtid i Kathmandu eller Indien.

Skapar förtroende

Mönstret är ofta det samma. Uppköparna har god lokalkännedom. Information hämtas från släkt och vänner som bor i området. Sedan sätts stötarna in mot de fattigaste familjerna. Arbetet sker lugnt och metodiskt. Det gäller att skapa förtroende hos offrets familj. Kan man få flickan att själv gå över gränsen till Indien blir allt så mycket enklare. Enligt Yubaraj brukar det gå till ungefär så här:

Flickan placeras till en början vid ett av Kathmandualens mattväverier. Arbetsdagarna är långa och lönen knapp, men tillräckligt för att kunna skicka hem lite pengar då och då. Det händer till och med att

När tilltron till politiker har tagit slut offrar kvinnor – och män – till gudarna. Det illa skötta landet får fattigdomen att sprida sig och därmed också prostitutionen.

personen som ordnat kontakten bjuder in föräldrarna till huvudstaden. Med egna ögon kan de se att allt är normalt, fullständigt normalt. Men några månader senare är flickan spårlöst försvunnen. Vad har hänt? Föräldrarna funderar. Kanske har hon blivit lovad ett bättre jobb i Indien. Kanske har hon gift sig i smyg. Det är vanligt med skenäkten-skap. Flickan får presenter och kläder av en ny mellanhand. Väl i Indien säljer han sin "fru" till bordellerna. Hon är ensam, övergiven och inlåst i ett mörkt rum.

Yubaraj Sangroula tycker också det är dags att avliva en annan myt, den om att flickorna skulle sälja sina kroppar frivilligt. Det finns förstås undantag. I tamangbyn Ichok i Sindupalchowkdistriktet har sexhandeln med Indien gamla rötter. Där bor tre generationer kvinnor som jobbat på samma bordell i Mumbai. Yrket har gått i arv. En del har blivit kvar som bordellmammor och styr sin verksamhet från den ökända bordellgatan Falkland Road. Flickorna som söker sig dit, gör det av samma skäl som sina mormödrar: extrem fattigdom och brist på försörjningsmöjligheter. Flertalet nepalesiska flickor har dock inte ens det valet.

– För varför har i så fall de som lyckas fly spår av misshandel och tortyr på kroppen? undrar Yubaraj.

Flickorna hålls ofta inlåsta, utsätts för gruppvaldtåker och görs drogberoende. Metoden är effektiv. Självförtroendet bryts ner. De blir zombieliknande sexslavar precis som hallickarna och kunderna vill ha det. Och hur skulle mer än ett fåtal kunna rymma? De har inga pengar, de har hamnat i ett främmande land där de inte kan språket. Många bär dessutom på ett så tungt trauma att de aldrig vågar återvända till sin hembyar.

Förtäckta massageinstitut

Det finns de som befarar att Nepal är på väg att bli ett nytt Thailand. I huvudstaden Kathmandu finns alla former av sexhandel: lyxprostitution på stans kasinon och dansrestauranger, bordeller och förtäckta massageinstitut i turisternas Thamel.

Yubaraj Sangroula misstänker att det även här finns kopplingar till högt uppsatta politiker och poliser.

–1994 fanns det ungefär 5 000 prostituerade i Nepal. I dag är det säkert många fler. Förmodligen minst 10 000 bara i Kathmandu, gissar Yubaraj, som märkt att sexhandeln blivit mer raffinerad och söker sig nya former.

Turistmetropolen Pokhara, vid foten av berget Annapurna, har blivit ett nepalesiskt sexcentrum. Män från Tyskland, Japan, USA, Danmark och

kanske även Sverige kommer hit och hyr en flicka. Allt styrs av vissa hotellägare. De förmedlar flickorna, och de tar betalt: 30 kronor per natt för flickan och 16 kronor för rummet.

Tehus med dubbla syften

Parallellt med sexturismen lever den traditionella prostitutionen, den som vänder sig till nepalesiska män. En del av landsvägarnas tehus fyller dubbla syften. Efter mörkrets inbrott kommer lastbilschaufförerna, och då är det något helt annat än ris, linser och te som gäller.

Fattiga *tamang* och *tharuflickor* söker sig hit. De flesta är i tonåren, utbildade och utan framtid. Mönstret låter bekant.

Skillnaden är att de söker sig hit "frivilligt". Det gäller mat för dagen, det gäller en dröm om att kunna skrapa ihop tillräckligt med pengar till ett eget tehus eller en liten affär.

Flickorna tjänar också förhållandevis mycket, kanske 50 kronor om dagen. Men de förlorar sina liv och sin värdighet. Livet längs vägarna är extremt tuft och farligt. De tar emot kunder i diken och på fält. De blir ofta miss-handlade, sjuka och alkoholiserade.

I Nepal finns också kastrelaterad prostitution. *Badier*, en lågkastig grupp, försörjde sig ursprungligen som professionella sagoberättare och artister. De följde högtiderna och vandrade runt mellan slättlandets rika jordägare. Sång, dans och musik byttes mot ris och tak över huvudet.

Med tiden minskade jordägarnas makt och rikedomar. De hade inte längre råd med ett hov av underhållare. Badierna fick dessutom konkurrens av bio och TV. Plötsligt stod de utan försörjningsmöjligheter. Eftersom de varken ägde land eller andra egendomar än sina kroppar återstod bara ett alternativ: prostitution.

I dag överlever folkgruppen så gott som enbart på könshandel. Kvinnorna som prostituerade och deras män som hallickar. Badierna bor i sydvästra Terai, i huvudsak i trakten kring Nepal-ganj.

Längst bort i Nepals nordvästra hörn förekommer ännu tempelprostitution. *Deukisystemet*, som det kallas, är olagligt men djupt rotat i det hinduiskt ortodoxa Baitadidistriktet.

Tempelprostitutionen har i och för sig minskat på senare år, men precis som i fallet med badier är behovet av hjälpinsatser och pengar stort. Utan ekonomiskt stöd är andra betydligt dunklare krafter beredda att ta över.

Mikael Persson

Teaterpjäs roar och upplyser om känsliga saker

Nepalesiska teatersällskap ger sig snart ut på en ovanlig turné på landsbygden. De ska ge föreställningar i det fria som informerar om hiv och berättar hur man skyddar sig från sjukdomen – samtidigt som de ska underhålla.

Skådespelaren Sunil Pokharel och hans teatergrupp Arohan är en av de grupper som snart inleder en tvåmånaders turné till de nepalesiska byarna. Många nepaleser lever i tron att hiv inte är något som berör dem, anser initiativtagarna. Syftet med utomhusteatern är att upplysa landsbygdsbefolkningen, varav många är analfabeter.

Det är den nepalesiska avdelningen av FN:s utvecklingsprogram, UNDP, som ligger bakom teaterprojektet. I Nepal finns uppskattningsvis 32 000 hivsmittade. Nepal är ett fattigt land där majoriteten av befolkningen lever på mindre än tio kronor om dagen.

Fattigdomen bidrar till spridningen av aids, enligt experterna, bland annat därför att den tvingar ut nepalesiska kvinnor i prostitution i framför allt Indien.

Ett av de distrikt som ska få besökt av de ambulerade teatersällskapen är Makwanpur, som ligger nära Nepals gräns mot Indien. Många unga kvinnor från distriktet luras till prostitution i Indien genom att de utlovas arbeten där.

Viktigt budskap

I Makwanpur kommer teatertruppen Taranga att uppföra en komedi med ett viktigt budskap.

– Vår pjäs underhåller, får folk att skratta. Vi måste se till att åskådarna uppskattar föreställningen. I pjäsen ryms också budskap som kommer att få människor att tänka efter och bli mer medvetna, säger teaterchefen **Ujwal Sharma**.

Pjäsen handlar just om unga byflickor som luras iväg till stora städer i Indien.

En annan riskgrupp i Nepal är de fattiga unga män som söker tillfällig arbeten i Indien. Där kommer de ofta i kontakt med prostituerade.

Tidigare försök att informera genom gatuteater har varit lyckade i Nepal. Bland annat blev en komedi som spelades för främst lastbilschaufförer mycket populär. I den pjäsen visar en chaufför sin medhjälpare hur man använder kondomer.

– Vi uppförde den många gånger och den blev populär. Far och dotter kunde titta på den tillsammans utan att bli generade, säger teaterchefen Sharma.

Ramyata Limbu/IPS

Kvinnorna är nyckeln

I ett land där folk tappat förtroendet för politikerna och den nyvunna demokratin skulle allt lätt kunna kännas hopplöst. Men alla har inte resignerat. Den nepalesiska medborgarrättsorganisationen Center for Legal Research and Development (CeLRRd) bedriver sedan flera år en framgångsrik kamp för ett rättvisare och humanare samhälle.

Kvinnan är nyckeln till demokratin! För hur kan ett land kallas för demokratiskt när nästan hälften av befolkningen saknar grundläggande rättigheter?

För att komma en bit på vägen krävs att alla har rätten till ett värdigt liv. Och i så fall måste den internationella sexhandeln stoppas omedelbart.

I Kathmandu träffar jag advokaten **Yubaraj Sangroula** som 1995 var med om att grunda organisationen. I dag består den av en samling oberoende nepalesiska advokater och har en bas av tusentals landsbygdskvinnor.

Den första frågan CeLRRd försökte få svar på var orsaken till kvinnans låga ställning i Nepal. Fattigdom? Visst, men långt ifrån hela sanningen. Snarare i kombination med något som man kallade för "defective value system". I klarspråk betyder det kulturens och samhällets brister och vanföreställningar. Religion och kultur accepteras och till och med propageras att kvinnor är mindre värda. Och hur ändrar man på kulturmönster i ett konservativt land som Nepal där till och med kungen av tradition uppfattas som gudomlig?

Diagnosen är lätt att ställa. Att lyckas driva igenom en effektiv kur är däremot desto svårare. Vägen till jämlikhet går via utbildning och ekonomiskt oberoende, menar Yubaraj. Och det är någonting som alla nepalesiska män måste lära sig att acceptera. Annars kommer det inte att funka. Det är efter den modellen som CeLRRd arbetar nu.

Konfronterad med övergrepp

På ett dragigt kontor i Kathmandus utkanter berättar Yubaraj hur allt började. Hur han som advokat och lärare på stans juridiska fakultet ständigt konfronterades med historier om övergrepp, kvinnohandel och utnyttjande. Men ingenting hände. Politikerna gjorde ingenting. Polisen gjorde ingenting. Hjälporganisationerna gjorde

något; men gjorde de rätt? Yubaraj är kritisk mot många av dem: mot lycksökarna som är ute efter lätta biståndspengar; mot organisationer som räddar flickor från Indiens bordeller och sedan visar upp dem i Kathmandu som troféer, som exotiska djur på ett zoo för brutna människoliv. Yubaraj kände att han måste starta kampen själv. Det gällde hans land, hans bröder och systrar. Kampen skulle drivas för flickornas bästa, inte som en genväg till personlig ära och berömmelse.

En strategi mejslades ut. CeLRRd kom att bli politiskt och religiöst obundet. Viktigt inte minst i ett land som Nepal där både inkomstklyftor och korruption ökar och folket mer eller mindre tappat förtroende för de folkvalda.

De första åren handlade om att samla in information på den fattiga landsbygden, att få bukt på ryktesfloran. Vad var egentligen sant? Tidningar och många hjälporganisationer hävdade exempelvis att föräldrarna sålde sina döttrar på samma sätt som de sålde bufflar och höns. Men ingen hade gjort någon grundlig undersökning.

Mäktiga intressen

Sanningen, i den mån den över huvudtaget existerade i en enhetlig skepnad, var grå och diffus. I byarna gjordes intervjuer. Statistik fördes på hur många flickor som försvunnit. Man försökte ta reda på varför. Fattigdom var förstas en viktig orsak. Men inte hela sanningen. För det fanns fattiga distrikt där sexhandel i princip aldrig förekommit.

Sexhandeln visade sig extremt välorganiserad och de som tjänar pengar på handeln är mäktiga.

– För några år sedan, berättar Yubaraj, togs en polischef på bar gärning. I hemmet fanns fotografier av hundratals nepalesiska flickor. Det var uppenbart att han var involverad i den organiserade kvinnohandeln.

Men vad hände?

– Nepals lagstiftning är tydlig. Han skulle ha dömts till 20 års fängelse och 500 000 rupier (cirka 60 000 kronor) i böter. Men efter några år i fängelse kom han ut. I dag är han en respekterad medborgare; pengarna gick till stora jordförvärv och mannen har gjort karriär inom det styrande kongresspartiet.

Yubaraj berättar också om **Juthe**, en hallick som lurade och sålde nepalesiska flickor till bordellerna i Mumbai. Med tiden kom Juthe i kontakt med en indisk organisation som arbetade mot prostitution. Mot alla odds insåg han plötsligt hur mycket lidande han orsakat, hur fel han handlat.

Juthe återvände till Nepal för att sona sina brott. Han gick till polisen, tog sitt straff och satt i fängelse. Sedan började han själv delta i kampen mot sexhandeln. Han reste till byarna i Sindupalchowk och berättade hur maffian arbetade.

Efter några månader fann man hans kropp; styckad och illa tilltygad. Mördarna greps, men släpptes av polisen. Juthes död var uppskattad; han var farlig, han var obekvämt. Det gäller även CeLRRd som också fått ta emot dödshot. Maffian är stark och har förgreningar till samhällets topp.

Visst, Yubaraj är noga med att påpeka att långt ifrån alla poliser är korrumpierade och bara en bråkdel involverade i sexhandeln. Men själv snubblar jag ständigt över historier om polisens övergrepp, historier som återspeglar kvinnans utsatta position.

Gruppvåldtäkt i häktet

Dagstidningen Kathmandu Post skriver om prostituerade som blivit utsatta för gruppvåldtäkt i häktet i Biratnagar. I Nepalganj möter jag flera människor som vittnar hur poliserna både utnyttjar stans prostituerade för sexuella tjänster och för att ta emot mutor. I Dhading berättar byborna om flickor som skulle gå och samla ved, men blev våldtagna i skogen. De vet vilka de var; de var poliser. Folk i byarna är rädda. Misstron mot polis och rättsväsende är naturligtvis

till demokrati

Skola i bergen med kvinnlig lärare. Satsningar på kvinnor leder till en påskyndad demokrati-process.

också ett stort problem i kampen mot sex-handeln.

För CeLRRd gäller det att ligga steget före den välorganiserade sexmaffian. Byborna måste göras vaksamma och medvetna. Och Nepals kvinnor måste få en starkare ställning i samhället. Vägen dit går via kunskaper och ekonomiskt oberoende. För några år sedan började CeLRRd åka runt i byarna. De fattiga bondkvinnorna fick lära sig om lag och rätt.

– Nu vet de sina rättigheter, och de kan utnyttja dem. De har mod att säga stopp! Det här är fel, vi har faktiskt rätten på vår sida! förklarar Yubaraj.

Arbetet var förstas inte så enkelt som det låter. CeLRRd tassade fram försiktigt i början. Projektet var tänkt att engagera hela byn. Skulle man lyckas måste alla vara med. Därför var det viktigt att inte göra männen till syndabockar eller att stöta sig med religionen.

– Vi var tvungna att vända på argumenten och ställa frågorna ungefär så här: "Hinduismen säger att det är fel att döda! Om din dotter gifter sig tidigt och får barn riskerar hon att dö. Det är väl inte bra?"

Förtroendet växte och det riktiga arbetet kunde börja. Kvinnorna mobiliserades. Speciella kvinnokommittéer skulle bilda ryggrad i verksamheten. För det var bara kvinnorna själva som visste vilka problem

som fanns i just deras by. CeLRRd tog rollen som pådrivare och bistod med kunskaper och juridisk hjälp.

Till en början var männen inte direkt översvällande; "varför skulle deras fruar springa på möten i stället för att jobba i hemmet och på fälten?"

Men kvinnorna var entusiastiska och arbetet gav tidigt frukt. Kvinnokommittéerna uppförde vattenpumpar och utedass, saker som hela byn hade nytta av. Livet blev bättre och enklare, det måste även männen erkänna. Med tiden stärktes kvinnornas position. Folk blev medvetna och började ändra tankesätt.

Alla flickor går i skola

I det hårt drabbade Sindupalchowk upphörde flickhandeln där CeLRRd startat kvinnokommittéer. Folk började hålla koll på främlingar. De visste att de snabbt kunde få hjälp från Kathmandu. Uppköparna skrämdes iväg och en attitydförändring började skönjas. Nu är en nyfödd dotter lika välkommen som en son – i alla fall nästan. Allt fler föräldrar låter sina flickor gå i skola.

I dag har CeLRRd flyttat fram positionerna. Intresset är stort och idéerna flödar. För närvarande finns kvinnokommittéer i 14 distrikt. Målsättningen är att nå ut till Nepals samtliga 75 distrikt. Utbildning och

seminarier är fortfarande viktigt. Detsamma gäller strävandena att stärka kvinnors ekonomiska ställning. Skall de lyckas bli fria och starka måste de också bli ekonomiskt oberoende. Biodling, traditionellt hantverk och nya grödor är några av de alternativa försörjningskällor som CeLRRd introducerat i Sindupalchowk. Framtidsoptimismen återspeglar sig också i ett ökat självförtroende hos kvinnorna.

– Nu ställer de krav på de lokala politikererna. Och de måste lyssna. För om alla kvinnor går samman är de en kraft att räkna med, även i Nepal, säger Yubaraj.

Ilsket röd banderoll

Vindpustarna av framåtanda och doften av energisk beslutsamhet når även mig under ett besök i Melamchi. Byn vid Indrawatiflodens gröna dalgång var tidigare känd eller snarare okänd över hela Nepal för en sak: "Helambu girls", de mest eftertraktade tamangflickorna. Under mitt besök tillsammans med CeLRRd hälsas vi välkomna med en ilsket röd banderoll som skriker ut budskapet "krossa flickhandeln". Kampen fortsätter. På alla plan. En av kvinnokommitténs medlemmar säger att hon skall öppna eget bankkonto. Jag frågar varför och det självklara svaret blir:

– Det är hennes pengar! De skall användas till barnens utbildning!

En annan kvinna förbluffar alla genom att avslöja att hon minsann tänker köpa egen mark, trots att hon är gift med en jordbrukare.

Bara någon vecka senare sitter jag på CeLRRds nationalkonferens i Chitwan tillsammans med hundratals kvinnor från landets alla hörn. De skrattar, diskuterar och dansar tillsammans. De lyssnar till tal av politiker och advokater. Och de tar till orda själva. Från talarstolen rullar brandtalen tunga som hårdrocksriff. En kvinna säger att "nu får det var nog, tiden är inne för Nepals kvinnor att börja kämpa". En annan kräver speciella kvinnodomstolar med kvinnliga advokater och kvinnliga domare.

Nanda Kumari Silwal, en väderbiten änka från Chitwan, ställer sig mot slutet, under rungande applåder, i talarstolen och säger:

– Detta århundrade, det första i det nya årtusendet, det skall bli kvinnornas århundrade!

Kampen har börjat!

Mikael Persson

Svenska Unicef stöder ett utbildningsprojekt i Nepal som särskilt riktar sig till flickor. Du kan stödja det genom att sätta in pengar på postgiro 90 20 01 - 7. Märk talongen "Flickor".

Som sagan om apan och ormen...

Drama med lyckligt slut

Ett drama som gett eko ända till västliga medier är kidnappningen av filmstjärnan Rajkumar som hölls fången i 108 dagar i djungeln av tjuvjägaren, banditen och numera tamilske nationalisten Veerappan..

Apan och ormen. Det finns ett ordspråk på *kannada*-språket som sammanfattar det mänskliga ödets flytande absurditeter. I det beskrivs människans situation lik ormens i apans fasta grepp. Apan kan inte släppa ormen eftersom den inte förstår hur den ska lossa på greppet. Ormen kan inte komma undan eftersom den saknar armar och ben. Tillfångatagare och fångslad blir därmed ödets fångar, bricker i ett absurt drama.

Efter 108 dagar i fångenskap berättade **Rajkumar**, Karnataka-filmens legendariske stjärnskådespelare efter frigivningen i mitten av november, om sina dagar med tillfångatagaren **Veerappan** i ödesmättade ordalag som om de båda varit förutbestämda att vara en del av hela dramat. Han ber om ursäkt för det besvär som allmänheten drabbats av till följd av kidnappningsepisoden, han säger att hans tillfångatagare när allt kommer omkring är en mänsklig varelse och att denne inte kunde ha behandlat Rajkumar bättre än han gjorde med tanke på omständigheterna de befann sig i. Och han lämnar presskonferensen med händerna ihop till bön, tackande Gud för att hela situationen till sist återgått till det normala.

Tackar gudarna

Nu befinner sig den 73-åriga hjälten på en pilgrimsfärd under vilken han besöker en lång rad heliga platser, där han tackar gudarna för att de gjort slut på vådorna. I december ska han ge sig ut på en resa runt i

Ganesh, elefantguden, leder Rajkumar ut ur fångenskapen i djungeln. Veerappan ser på, gömd bakom ett träd.

FOTO: NAKKHEERAN

Veerappan i samspråk med sin gisslan, den dyrkade skådespelaren Rajkumar.

hemstaten Karnataka och tacka sina fans för att de delat hans våndor. Samtidigt är Veerappan som vanligt kvar ute i skogarna, fri att planera sitt nästa drag inväntande tillfälle för att genomföra nya donquijotiska föreställningar.

Det finns fler paralleller mellan kidnappningen och berättelsen om apan och ormen men man kanske ska stoppa där och i stället titta på det hela ur mänskligt perspektiv.

Gopinatham, byn där Veerappan växte upp, ligger precis på gränsen mellan delstaterna Tamil Nadu och Karnataka. Det är en typisk gränsby omgiven av vilda djur och korrupta ämbetsmän.

Ursprungsbefolkningen, *soligas* och *kurubas*, har drivits in i absolut fattigdom och näringsbrist. Dessa stamfolk behandlas likt djur som kan användas för att spåra andra djur eller som angivare. Regeringstjänstemän och tjuvjägare utnyttjar dem för just dessa syften.

Det saknas fullständigt regeringsmakt i dessa byar, eller man kanske hellre bara ska säga att stamfolken undgår att bli styr-

da. För dem står nämligen myndigheterna inte för något annat än korruption och brutalitet.

Veerappan är inte av stamfolk. Han tillhör en kast som befinner sig i mitten av kashierarkin, och som lever som nybyggare i de områden som gränsar till skogen. Det är svårt för dem att bedriva jordbruk eftersom marken är olämplig för odling, och man befinner sig i ett konstant krig med de vilda djuren.

Dessutom saknas avsättningsmarknad för deras produkter och därtill kommer det besvärligaste av allt, att leva med korrupta ämbetsmän som man måste muta för att få den minsta ynnest. Som att få tillstånd att låta ens djur få beta i skogen eller att få fälla ett träd i den egna trädgården... En obetydlig skogsvaktare kan tortera dem genom livet.

Kompromiss att tjuvjaga

En liten kompromiss kan dock förena dem alla – skogsvaktare, bönder och stamfolk – och göra dem alla snabbt rika. Vanligtvis sluter de sig samman och tjuvjagar.

Veerappan gjorde just det. Han slog sig ihop med stamfolken och med skogstjänstemännen. Det blev lönsamt för alla parter. Aldrig förr hade stamfolken sett så mycket pengar, för tjänstemännen hade det aldrig varit så attraktivt att tjänstgöra i skogen. Myten om Veerappan föddes ur denna oheliga allians. Veerappan är först och främst en kallblodig tjuvjägare som inte drar sig för att döda vare sig elefanter eller människor. För honom är den enda avgörande skillnad som räknas hur stort bytet blir. Och Rajkumar blev ett sådant stort byte. Så stort att till och med hans tillfångagare inte begrep det. Efter att ha tagit ett så stort byte blev banditens problem hur han skulle hantera det.

Älskad "storebror"

Rajkumar, hjälten i mer än 200 kannadafilmer, älskas och dyrkas av miljontals människor i Karnataka, *kannadigas*. Man åberopar kärleksfullt honom som "Anna", vilket betyder storebror. Minst två generationer ser sina ideal i de roller han spelat – som son, älskare, äkta man eller pappa.

Det kan låta lustigt men de flesta människor här formar sitt beteende efter hur Rajkumar uppträdde i en viss film. Han har inga fiender eftersom han, till skillnad mot många andra sydindiska filmstjärnor, inte gett sig in i politiken. Han lever ett mycket enkelt liv, utan någon hjältegloria kring sig och han tillbringar sin mesta tid åt att leka med barnbarnen.

Mycket enkelt om man ser på ytan. Men en välplanerad karriärinriktad professionell skådespelare, som planerar till och med en rodnad i sitt leende, en expert på yoga som kan få sina tarmar att röra sig genom en särskild *aasana*-teknik och en man som kan hålla sinneslugnet ostört genom mer än 100 dagars fångenskap. Det ligger mycket arbete bakom idolskapet.

Veerappan, från början en obetydlig tjuvjägare som gjort sig beryktad för mord och utpressning, är nu känd över hela världen och betecknas ofta som en indisk version av Robin Hood. Han vill ta plats i historien som de förtrycktas frälsare. Han säger sig kämpa emot den indiska staten för en separat tamilsk nation. Medier i Indien har börjat kalla honom en "tamilsk hjälte". Banditen har blivit revolutionär.

New York Times karakteriserade kidnappningsdramat som att en ikon kidnappade en annan!

Snöbollseffekt väntades

I en värld där ikoner styr och där symboler skapas från ingenting började en brottslings kidnappande av en filmstjärna plötsligt att se ut som en revolution och frihetskamp, och många intellektuella började tolka händelsen som en konflikt mellan två regionala nationaliteter.

De väntade sig att det hela skulle få en snöbollseffekt och utveckla sig till en stor socio-politisk konflikt, blodsutgjutelse och

Veerappan är nu känd över hela världen som en indisk Robin Hood

en smärre revolution i slutet på tunneln!

Men i ett land där sagan om apan och ormen ofta upprepar sig i verkliga livet, där alla förenas av ett gemensamt öde och där den mest illitterate person ofta oavsiktligt kan tillkännage djupsinniga sanningar, segrade förnuftet och inget våld ägde rum. Folk tog banditen för att vara en bandit och hjälten som en mänsklig varelse.

För ungefär 15 år sedan strövade jag omkring i samma skogar med en helt annan uppgift. Den gången var målet att mobilisera stamfolken och de fattiga bönderna för väpnad kamp och bonderevolution. Jag tillhörde en studentorganisation som trodde på marxism-leninism, och jag tror vår kamrat ledare hade valt miljön för att den var idealisk för att bedriva gerillakrig. De förtryckta stamfolken och de korrupta byråkraterna hade gjort landet moget för en revolution. Det enda som fattades för att uppfylla den marxistiska formulan var avsaknaden av en förtryckare – den rike jordägaren.

Avprogrammering

Där fanns inga jordägare att tillintetgöra. Min avprogrammering inleddes i dessa skogar där numera Veerappan regerar. På den tiden var han smugglare av sandelträ i liten skala men han var redan fruktad och vördad av stamfolken då han betalade stora summor till dem för att de skulle transportera sandelträ på sina huvuden genom skogen. För stamfolken föreföll han mer attraktiv. Mera lockande än våra slagord som inte gav dem någon tröst. Vi talade till dem på ett främmande tungomål medan Veerappan erbjöd dem kontanta medel som de aldrig sett förr.

Det är ingen slump att vi i tidningarna kan läsa om att tamilska militanta grupper finns tillsammans med Veerappan ute i skogarna. Det är inte blott ett rykte att det var dessa militanta grupper som rådde Veerappan att gå in för det stora bytet i form av Rajkumar. Och alla känner till att den beprövade revolutionären Mr **Nedumaran** spelade en stor roll i kid-

nappningsdramats upplösning. Nedumaran lockades ge sig in i räddningsuppdraget av några få tamilska intellektuella, som övertygade honom genom att åberopa **Gabriel Garcia Marquez** aktiva roll när det gällt att få slut på flera kidnappningsaktioner i Latinamerika.

Nedumaran begav sig in i skogarna och förde Rajkumar med sig tillbaka. Jag kan tänka mig att han övertygade Veerappan om nödvändigheten av att släppa Rajkumar fri genom att berätta sagan om apan och ormen...

Abdul Rasheed

Radiojournalist i Mangalore

Översättning: Lars Eklund

Veerappan har till många förfäran blivit något av en omslagsgosse under kidnappningsdramat. Här pryder han förstasidan på Frontlines novembernummer. Vid det laget hölls Rajkumar fortfarande som gisslan.

Många källor att utforska

I Holland finns mängder av okänt material om Daniel Ågren

Daniel Ågren från Jönköping på ön Lanka 1724-1741.

Del 4

Daniel Ågren är inte okänd för svensk historisk forskning, men denna forskning har resulterat enbart i sammanställningar av notiser, visserligen helt korrekta sådana, men notiserna har försvunnit bland andra notiser om svenska officerare. Jag avser **Adam Lewenhaupt**, som 1921 publicerade biografiska anteckningar om **Karl XII:s** officerare och **Axel Mollstadius**, som skrev ett tillägg till Lewenhaupts anteckningar.

Ingen av de båda tycks ha insett vilken kapacitet Daniel Ågren var och vilket intressant liv han förde. Notiserna bygger i huvudsak på dokument från det svenska krigsarkivet och följer perioden fram till 1724. Därefter finns inga fler notiser – Daniel Ågren har lämnat landet.

De som skrev notiserna var noggranna i sitt återgivande av uppgifter, men de var inte lika noggranna i att samla alla tillgängliga dokument. De förbisåg till exempel hans flersidiga trohetsförklaring i samband med utnämningen till löjtnant. Trohetsförklaringen finns bevarad i ett handskrivet original. De gick också förbi **Heydts** rese-skildring utgiven i tryck 1744, en viktig källa för den som vill veta mer om Daniel Ågren.

Uppgifterna i kompaniets arkiv var ännu inte inom räckhåll för för dessa svenska forskare. Kompaniets arkiv användes först på 1950-talet av historikern **T J Arne**, men denne bortsåg förbryllande nog helt från svenska källor och Heydt. T J Arne var ju egentligen specialiserad på att beskriva äkta vikingar i österled, men fick ett intresse för mer moderna ”vikingar” i österled. Han skrev fyra små populärvetenskapliga uppsatser om svenskar i nederländsk kolonialtjänst, alla tillkomna mellan 1955-58.

Intervjuade släktingar

T J Arne använde sig också av en annan källa, nämligen anförvanter till Daniel Ågren. Dessa släktingar, i Emmaboda och finländska Vreta, hade minnen bevarade som förts vidare mellan generationer. T J Arne intervjuade släktingarna och fick bland annat reda på att Daniel Ågren hade lämnat en förmögenhet på 76 000 gulden efter sig. Summan motsvarar ungefär 63 årslöner för en hög ämbetsman inom kompaniet och tyder på att Daniel Ågren också haft inkomster från annat håll.

Det utförligaste enskilda dokument i Sverige om Daniel Ågrens liv, fanns i form av en epitafium, en minnestavla, av trä som

hängdes på hjärtpelaren i Kristine kyrka i Småland 1744. 1790 förstördes minnestavlan av en eldsvåda men lyckligtvis hade en vetgirig och historiemedveten person, **Abraham Krok**, skrivit av alla minnestavlor i kyrkan år 1753 och sålunda räddat textinnehållet från att falla i glömska. Avskriften publicerades 1941 av **Paul Wilstadius** i Beskrifning öfwer Jönköpings stads kyrkia upsatt åhr 1753 af Abraham Krok, med inledning och kommentar av **Paul Wilstadius**.

Minnestavlans lydelse ges här. Uppgiften om Ågrens dödsdatum är fel. Det bör vara 15 maj. Felet har sannolikt tillkommit i samband med avskriften. **Johan Ågren** var Daniel Ågrens bror. Dennes barn var Daniel Ågrens arvingar. Med **Gezachebber** menas handläggare. Med dessa av menas landshövding.

”Til Åminnelse af Commendeuren Sal. Herren Herr Daniel Ågren. Född hit til werlden och Christnad i thenna Jönkiöpings Stads kyrkia 1695 d. 1. Martti.

Fadren war borgaren och Skraddaren Mäster Johan Daniellsson Ågren. Modren hustru Catharina Arfwids dotter.

1712 begifwit sig i Sweriges Rikes Krigstienst. 1724 taget afskied ifrån tå han war Lieutenant. Kommit i Hollands tjenst och rest til Östindien. 1725 in Jan. anlänt til Batavia, tient wid lant-milicen och på Zeijlons ö som capitain. Commenderat i fästningen Colombo.

1735 avancerat till Dessave der Colombo landen. 1738 avancerat til provisional Gezachebber öfwer commendamentet Jaffanapatanam och änteligen til absolut commendeur öfwer samma Landtskap. Död i Jaffanapatanam d. 1 Maji 1741.

Upprest af des Broders, Fenrichsens Johan Ågrens barn Åhr 1744”.

Detta epitafium hade en nederländsk förлага, vilket framgår av från nederländska och sinhala oöversatta termer och koloniala Ortsnamn i den svenska versionen i epitafien.

Det är möjligt att spåra denna förлага eller i varje fall en liknande sådan. Sammanfattningar av kompaniets anställda, deras grader och funktioner tillsammans med lönesättningar och befordringar, förnyades regelbundet och bokfördes i volymer som var relaterade till skeppet, som de en gång mönstrat på.

I Daniel Ågrens fall bör man sålunda gå till dokument som gäller skeppet **Mejenburg** även för perioden efter att han mön-

strat av. Dokumenten fördes först till Colombo och sedan till Batavia (Djakarta), där kompaniets centraladministration för Asien låg. Här samlades dokument från hela Asien i ett gigantiskt arkiv.

När en person tog avsked eller dog gjordes en sammanfattning av dennes verksamhet inom kompaniet. En sådan sammanfattning blev förlagan till minnestavlan i Kristine kyrka. Tydligt sändes en förлага från Amsterdam till Jönköping någon gång mellan 1741 och 1744.

Mäktiga, handskrivna volymer

Batavias arkiv finns numera i Riksarkivet i Haag. Där, i mäktiga, handskrivna volymer på nederländska, finns mängder med hittills okända dokument om Daniel Ågrens tid som officer och administratör. Protokoll från hans återkommande sammanträden varje vecka och hans beslut finns bevarade. Där finns även dagrapporter. De flesta av volymerna har aldrig bearbetats.

I dessa dokument är Daniel Ågren alltid klassificerad som militär, men han hade i regel administrativa-diplomatiska uppgifter. Kompaniet var ju både en civil och militär organisation med huvudintresset att skapa ekonomiska vinster för andelsägarna i kompaniet i Nederländerna.

Förutom dokumenten i kompaniets arkiv finns även guvernörernas rapporter till Amsterdam. I regel skrevs sådana rappor-

Sista mötet

En gång sattes Daniel Ågrens känslomässiga relationer till hemlandet på ett svårt prov. Året var 1734 och Daniel Ågren var stationerad i Colombo som ”landshövding” i ledningen av VOC:s administration på Ceylon (VOC är förkortningen av Nederländernas Ostindiska Kompani).

25 mars 1734 anlände ett skepp i Galla (Galle) från ett fjärran land och sökte nödhjäl för att repareras och för att bunkra proviant och vatten. Det blev avisat av de holländska myndigheterna i Colombo som antagligen såg skeppet som ett hot mot VOC:s ekonomiska intressen.

Skeppet var inget mindre än svenska **Ulrika Eleonora**, det svenska Ostindiska kompaniets andra skepp. Kompaniet hade nyligen, år 1731, grundats med VOC och det engelska kompaniet som förebilder. Sveriges Ostindiska Kompani hade förgäves sökt upprätta en handelsstation

ter i slutet av en guvernörs förordnande för att underlätta för efterföljaren att ta över. Dessa rapporter var mycket utförliga och dolde inte problemen i kolonien. Daniel Ågren var verksam under bland annat **Pielats** och **van Imhoffs** tid. Dessa guvernörer lämnade vardera en utförlig rapport, som även redogör för Daniel Ågrens verksamhet i ett större sammanhang av hela kolonialadministrationen på ön.

Det finns ännu en viktig källa och det är, som tidigare nämnts, tysken **Johann Wolffgang Heydts** utförliga reseskildring. Den beskriver perioden mellan 1735 och 1736, en tid då Daniel Ågren var *disava* (landshövding) i Colombo och reste mellan Colombo och Nuvara (Kandy) för att förhandla med kungen i Nuvara om handelns intensifiering. I reseskildringens del om Ceylon spelar Daniel Ågren en huvudroll. Han sägs ha varit väl förtrogen med sinhalakulturen.

Heydts reseskildring avviker betydligt från andra samtida reseskildringar. Heydt var korpral i kompaniet, men i det civila var han byggnadsmästare och lantmätare. Han var också professionell tecknare och bemödade sig med att göra teckningar, som han presenterade som inledning till varje kapitel.

Boken innehåller många teckningar, bland annat tre samtida teckningar föreställande Daniel Ågren, två från sidan och en bakifrån, då han knäböjer inför kungen i Nuvara i Tandens palats. Dessa torde vara de enda avbildningar av Daniel Ågren. Man kan tyvärr inte se honom rakt framifrån och teckningarna är så små att individuella drag försvinner. Han är klädd

som man förväntar sig av en nederländsk ämbetsman på högsta nivå.

Heydt hade mycket höga anspråk på exakthet i återgivandet av detaljer. Han iaktog till exempel att kungen i Nuvara mottog kompaniets skrivelser från Daniel Ågren med vänster hand, vilket gav honom anledning att redogöra för vänstra- och högra handens symboliska innebörd i sinhalakulturen.

Tillägnad danske konungen

Boken är egendomligt nog inte tillägnad kompaniet, utan kompaniets konkurrent i "Ostasien", den danske konungen **Christian VI** (1730-46). Han betecknas som den allravisaste Salomo. Heydt trodde nämligen att Salomos Ofir i 1 Kon 9:28 låg i Ostindien och inte i Afrika. Heydt ansåg att Christian VI:s främjande av handeln med Ostasien var en fortsättning av Salomos handel med Ofir. Om Christian VI var en ny Salomo, vilken roll spelade då Daniel Ågren i Heydts världsbild?

Boken utgavs 1744 i Nürnberg. Den omfattar 690 sidor varav 282 sidor handlar om Ceylon och resten om Java och Afrika. På sidorna om Ceylon förekommer Daniel Ågrens namn regelbundet, alternativt omnämnes han som "sändebudet".

Heydts bok är en viktig källa för vår kunskap om kolonialkulturen på ön Ceylon under första hälften av 1700-talet. Med denna förebildliga reseskildring kan vi leva oss in i hur Daniel Ågren tillbragte sin vardag. En mikrofilmversion av boken finns i världens finaste bibliotek, universitetsbiblioteket i Uppsala.

Peter Schalk

med det officiella Sverige

i september 1733 i en före detta portugisisk koloni Porto-Novo (Mahomet Bander) på koromandelkusten nära danska Tranquebar. Men kompaniets skepp, Ulrika Eleonora, hade blivit bortjagat av engelsmän, fransmän och nederländare.

Hur skulle Daniel Ågren ställa sig till skeppet Ulrika Eleonoras ankomst till Galle? Han hade svurit en trohetsed inför Sveriges nyblivna drottning **Ulrika Eleonora** år 1719, då hon utnämnde honom till löjnant i den svenska armén men han hade också svurit en trohetsed åt VOC.

Vi vet vad som hände. 25 mars 1734 i på redde i Galle. Den svenske kaptenen **Peter von Utfall** fick börja lasta färsk fisk och kokosnötter på Ulrika Eleonora, men sedan kom Galles hamnkapten. Han meddelade på order från Colombo att inget dricksvatten fick ges till skeppet, som skulle ge sig av omedelbart. Skeppets hundar fick kastas över bord för att spara

dricksvatten. Ulrika Eleonora nödbunkrade dock på Sydindiens kust och återvände efter långa irrfärder till Göteborg 15 februari 1735.

Vad Daniel Ågren tänkte och kände och om han eventuellt opponerade sig vet ingen. Ordern om att avvisa skeppet Ulrika Eleonora och vägra det dricksvatten, är Ceylons dåvarande nederländske guvernör, **Jacob Christiaan Pielat**, ytterst ansvarig för.

Daniel Ågren arbetade under honom som andre man. Han kunde inte ändra på beslutet.

Svenska Ostindiska kompaniets ledning riktade sina fortsatta färder till Kanton. Daniel Ågren såg aldrig Ulrika Eleonora mer, varken skeppet eller drottningen.

Peter Schalk

Tamilska ungdomar dödade av singalesisk folkmassa

Minst 27 tamilska ungdomar i ett rehabiliteringsläger för avhoppade medlemmar av Tigergerillan mördades skoningslöst av en singalesisk folkmassa den 25 oktober.

Lägret ligger i byn Bindunuwewa nära staden Bandarawela 20 mil öster om Colombo. Lynchmobben var utrustad med knivar, yxor, påkar och till och med stenar när de mördade de 27 ungdomarna och lemlästade ytterligare ett antal.

Med tanke på att lägret drivs av statsmakterna så kan dessa inte undandra sig ansvar för massakern och reaktionerna från såväl officiellt håll som från medier och andra har varit mycket förbittrade. Premiärminister **Wickremanayake** har meddelat att såväl soldater som poliser gripits som ansvariga för dådet.

Dessutom har man gripit flera studerande från en lärarhögskola i området liksom medlemmar av "utifrån kommande krafter". Med det menas sannolikt den extremistiska munkrörelsen *Sinhala Urumaya* och *National Movement against Terrorism* som bland annat består av före detta medlemmar i säkerhetsstyrkorna som tar lagen i egna händer.

Händelsen påminner många om hur singalesiska fångar i Welikade-fängelset i Colombo tilläts mördas 51 tamilska fångar den 25 och 27 juli 1983 när anti-tamilska upplopp skakade stora delar av landet. Ingen enda person har dömts för dessa brott, vare sig bland fångar eller bland de ansvariga på fängelset. Många hoppas att det blir annat av denna gången.

Thomas Bibin

Artikel nr 1 om Daniel Ågren publiceras i vår webb-tidning Monsun (www.sydasien.m.se/monsun.html), nr 2 och 3 är införda i SYDASIEN nr 2/00 respektive nr 3/00.

Politiska mord och våldsamma strejker

Brutaliteten ökar i Bangladesh

Den politiska situationen i Bangladesh har blivit alltmer komplicerad och instabil. Myn-digheter varken kan eller vill kontrollera situationen, konstaterar Ingeborg Sevastik som sedan fyra år tillbaka regelbundet vistas i landet.

Sedan Awami League tillträdde makten 1996 har jag regelbundet besökt Bangladesh och på plats kunnat följa den politiska utvecklingen. Jag har rest i landet, läst tidningar, tittat på TV, intervjuat politiker, representanter för olika organisationer och s.k. vanliga människor. Jag har endast levt med och umgåtts med bangladesh-ier och sett deras vardagsliv från grunden. Jag har inte fått min syn påverkad av några västerlänningar.

Det ser mycket svårt ut för landet, vars yta är en tredjedel av Sveriges och med en befolkning på omkring 146 miljoner invånare. Landet behöver en total omvandling, en sorts social revolution för att utplåna de stora orättvisorna mellan den lilla rika överklassen och de stora fattiga massorna.

När **Sheikh Hasina Wajed** tillträdde som premiärminister i juni 1996 fanns en stor förhoppning hos många att det skulle bli en förändring till det bättre i landet, att korruption, terrorism och politisk oro skulle minska. Sheikh Hasina är dotter till den år 1975 mördade frihetshjälten **Sheikh Mujibur Rahman**.

Falska förhoppningar

Det fanns en verklig vilja att påbörja något nytt. Landet hade inför valet skakats av strejker, så kallade *hartals*, politisk turbulens och ett stort missnöje med den dåvarande BNP-regeringen ledd av **Khaleda Zia**. Nu fanns alltså stora förhoppningar på Awami-League som efter mer än 20 år åter kommit till makten.

Men det visade sig tyvärr vara falska förhoppningar. Allt blev vid det vanliga i

det politiska livet. Korruptionen fortsatte och till och med utvidgades, det politiska våldet ökade. Detta var en utveckling som verkar ha chockat de flesta eftersom man hade väntat sig så mycket just av partiet Awami League – ett parti som för så många människor symboliserar landets blodiga och heroiska frihetskamp och frigörelse från Pakistan år 1971.

Det politiska våldet har under senare år ökat betydligt. Så gott som varje dag mördas unga politiskt aktiva män brutalt. Är man politiskt aktiv finns ingen säkerhet, det är en ståndpunkt som är allmänt vedertagen. Olika politiska fraktioner bekämpar varandra helt hänsynslöst och man utnyttjar cyniskt sina anhängare. Ofta är polisen passiv vid dessa aktioner. Situationen vid landets utbildningsanstalter är mycket skör och ofta stängs universitet på obestämd tid på grund av oroligheter.

Inget i svenska medier

Händelser som dessa rapporteras det sällan om i svenska media. Ibland rapporteras de i till exempel *Herald Tribune*, men också det är sporadiskt. På Internet kan man i dag på ett enkelt sätt följa vad som händer dag för dag, men hur många gör det? Dessutom förs det aldrig vidare eller analyseras i något nyhetsprogram. Jämför med situationen i till exempel Baskien och Kosovo där alla politiska mord ordenligt rapporteras i våra medier. Tyvärr – måste man konstatera – är Bangladesh ett fattigt, bortglömt och betydelselöst land i tredje världen men invånarnas kamp och lidande är likvärdigt stort.

Av de personer som ägnar sig åt politik är de flesta, åtminstone på lägre nivå, människor med idealitet och som vill uppnå en förbättring och förändring för sitt hårt prövade folk. De kommer oftast från medelklassen eftersom det är där man har kunskap och insikt om de orättvisa förhållandena.

Lägre klasser och de mest utsatta i samhället saknar kunskap och tid att hålla på

med politik, deras dagar måste användas till överlevnad.

De politiskt aktiva hamnar i en hård verklighet utan skydd och säkerhet. Livet som politiskt aktiv är mycket hårt och utsatt, man kan när som helst bli utsatt för våld. Det tycks som om brutaliteten har eskalerat under de två sista åren och det kan antagligen bero på att val närmar sig och att BNP på alla sätt vill försöka att återta makten.

En speciell lag att bekämpa terrorism antogs av parlamentet – som endast bestod av regeringspartiet, eftersom oppositionen tidigare lämnat parlamentet i protest – i januari 2000: Public Safety Act 2000. Den används flitigt, dels för att stoppa terrorism men huvudsakligen för att tysta oppositionen. Det har framförts mycket och stark kritik mot missbruket av denna speciallag.

Falska anklagelser används ofta för att störa det politiska arbetet. Det är ett effektivt sätt att stoppa en politiskt aktiv person. Det finns stor oro över detta fenomen, men inget har gjorts åt det.

Det är mycket svårt att bli av med en falsk anklagelse och rättsväsendet agerar väldigt långsamt. Ett ärende kan pågå i många år och tyvärr kan det också påver-

När Sheikh Hasina tillträdde fanns stora förhoppningar om stabilitet

En demonstration i Dhaka, för säkerhets skull fotograferad inifrån en bil.

kas av korruption.

Här är några anmärkningsvärda händelser som inträffat under året och som inte rapporterats om i svenska medier:

13 juli dödades nio aktivister från Chatra League (regeringspartiets ungdomsförbund) och deras chaufför i en massaker i Chittagong. Händelsen chockade hela Bangladesh och regeringen lovade att gripa de skyldiga som dock fortfarande går fria. Jag besökte Chittagong ett par dagar efter mordet och där var folk naturligtvis mycket upprörda och rädda.

Dödad journalist

17 juli sköts en journalist till döds på sin arbetsplats i Jessore. Journalisten hette **Shamsur Rahman** och var anställd på *Daily Janakantha*, han var känd för sina orädda reportage om olika intrikata och sociala frågor. Gärningsmannen är inte gripen. Efteråt skrev de flesta bengaliska dagstidningar: "In protest against killing of Shamsur Rahman. Arrest killers. Resist terrorism." Ingen är ännu gripen för mordet

20 augusti sköts två advokater ihjäl. Den ena var den välkända BNP-advokaten **Habibur Rahman Mandol**. Han sköts ihjäl på öppen gata i Dhaka. Han var advo-

kat vid Dhaka Judge Court och Joint Secretary i City BNP i Dhaka. Den andra advokaten dödades med två skott i Bagerhat, han tillhörde regeringspartiet Awami League. Hans namn var **Kalidas Baral**. Bestörtningen inom advokatsamfundet är stor. Man hyser inte stort hopp om att de skyldiga ska gripas.

Flera landsomfattande generalstrejker har hållits under hela våren och försommaren. Då är det mycket farligt att vistas ute eftersom arga demonstranter angriper allt som kommer i deras väg och sätter eld på passerande fordon. Konfrontationen med polisen brukar vara mycket stark med tårgas, klubbor och batonger. Dödsfall inträffar och många skadas allvarligt.

En riksomfattande stor hartal som utlysts till 5 augusti ställdes in på grund av den pågående infektionssjukdomen denguefeber som hotar Bangladesh. Man ansåg att sjuka måste kunna transporteras till sjukhus utan dröjsmål. Den uppskjutna demonstrationen blev i stället en halvdags hartal ett par dagar senare med mycket bråk och våld.

De dagar jag var i Dhaka kunde jag själv bevittna ett stort antal demonstrationer och polisuppåd. En dag såg jag tio demon-

strationer efter varandra med uppretade, arga män som slog med klubbor. Det var BNP- Awami League- och Jaamat-e-Islami-demonstrationer.

Poliserna var fullt utrustade med hjulmar, visir och batonger samt vapen. Alla blev mycket rädda och man tvingades att dra sig åt sidan så att man inte blev angripen. Så här många demonstrationer har jag inte set vid mina tidigare besök i Bangladesh, det tyder på en mycket orolig och turbulent politisk situation.

Enligt många bedömare på hög nivå är det en inbördeskrigsliknande situation som råder i Bangladesh, där myndigheterna som det framstår varken kan eller vill kontrollera situationen. Därför lever de som aktivt deltar i politiken oerhört utsatt och riskfyllt.

BNP och Awami League utnyttjar båda denna situation för att beskylla varandra för korruption och maktmissbruk. Oppositionen som är organiserad i en fyrpartikommitté beskyller regeringspartiet för att det gjort landet mycket sårbart och instabilt. De fyra partierna är: BNP, Jatiya Party, Jamaat-e-Islami och Islami Oikya Jote.

De riktar allvarliga anklagelser mot regeringen att den misslyckats med att stoppa det politiska dödandet, våldet och terrorismen, de anser att regeringen drar nytta av detta våld för att kontrollera oppositionen. Ingen går att lita på och anklagelser och motanklagelser avlöser varandra. Tyvärr ser det hela ut att bara öka.

Till alla dessa allvarliga politiska problem tillkommer vidare: Den utbredda totala fattigdomen, analfabetismen, det ökande våldet mot kvinnor (våldtäkter, syrakastning, hustrumord på grund av utebliven hemgift), prostitution, polisövergrepp i häkten, barnarbete, kriminalitet, naturkatastrofer, dagliga strömvåld, otillfredsställande hälsovård med utbrott av olika epidemier, stort antal självmord, en stor del av befolkningen i slavliknande gästarbete i andra länder i Sydostasien och Arabemiraten m m.

Aktiva i hemlighet

Trots att det är farligt att vara politiskt aktiv i Bangladesh fortsätter unga människor att engagera sig för en förändring. Inga föräldrar vill att deras barn ska bry sig om politik och därför gör många det i hemlighet.

"There is no security to the life and property of the people. Noone can say whether an man would return home after going out of house" ("Ingen kan garantera människors liv eller egendom. Ingen vet om en man som gått ut kommer tillbaka") är en allmänt vedertagen ståndpunkt, uttalad av en medlem i Jatiya Partys högsta styrelse.

Ingeborg Sevastik

Nytt besök hos doktor Mohon

I juli i år återser jag "the village doctor" Mohon från Comilla-distriktet i östra Bangladesh. Jag har tidigare talat med och intervjut honom ett flertal gånger sedan 1996 (SYDASIEN 4/99).

Den här gången har han med sig ett brev från ordföranden i Village Doctors Health Organization, dr Liaquat Ali. Man vill tacka mig för en artikel jag skrev om barfotaläkare förra sommaren.

Doktor Mohon är ledamot i centralkommitten i ovannämnda riksomfattande hälsoorganisation. I sin nöta portfölj bär han med sig ett exemplar av den svenska tidningen *Internationales* från september 1999, där en artikel om honom och barfotaläkare är införd.

Den artikeln har betytt mycket och uppmuntrat bydoktorerna i deras till synes tröstlösa arbete. Baravetskapen om att deras arbete blivit uppmärksammat i Sverige stärker dem.

Jag kan inte undgå att skämmas i min västerländska bortskämdhet – en liten artikel, vars språk de inte ens kan läsa, ger styrka åt så oegennyttiga människor.

FOTO: INGEBORG SEVASTIK

Barfotaläkaren, doktor Mohon, med sin familj i Comilla-distriktet i östra Bangladesh.

Doktor Mohon ska åka till Calcutta och utbilda sig inom alternativ medicin. Hans stora problem är att han saknar medel till denna viktiga vidareutbildning, en utbildning som kan ge honom utvidgade kunskaper och större möjligheter att bota sina patienter. Det hela löses genom att hans "svenska" släkting Sabur, som är på hembesök lovar att bistå honom.

Denguefebern sprider sig

I år är doktor Mohon mycket bekymrad över att den tropiska sjukdomen denguefeber efter flera års uppehåll åter börjat sprida sig i landet, framförallt i Dhaka men även i flera distrikt, bland annat i Chittagong stad.

Det är en svår infektionssjukdom som orsakas av ett virus som överförs av myggor. Det finns inget skydd eller botemedel mot denguefeber och flera personer har dött av sjukdomen i år. Det enda som kan göras att hålla rent på fuktiga platser och störa myggans kläckningsmöjligheter.

"Skriv om oss"

Som alltid saknas pengar för att ta hand om de sjuka på rätt sätt ute i byarna och att genomföra nödvändiga vaccinationsprogram. Doktor Mohon vädjar till mig att återigen skriva om sjukdomsproblemen i tredje världen, "att västvärlden inte ska glömma bort oss" som han säger.

– Vi är fattiga, men vi vill utträta något bra för våra sjuka, hur ska vi göra? Vi arbetar från morgon till kväll i stora distrikt, ofta tar vi ingen ersättning, säger han

Kvinnor och barn, alla dessa piggy nyfikna flickor och pojkar som är landets framtida rikedom måste prioriteras och få tillgång till en rättvis hälsovård.

Jag tycker att doktor Mohon är en av de finaste människor jag någonsin har träffat. Hans blick utstrålar djup, erfarenhet, värme och människokärlek. Det är så fjärran från västerländsk självupptagenhet och självförverkligande. Sådant vet han inte vad det är, det finns inget utrymme för sådan lyx i hans liv.

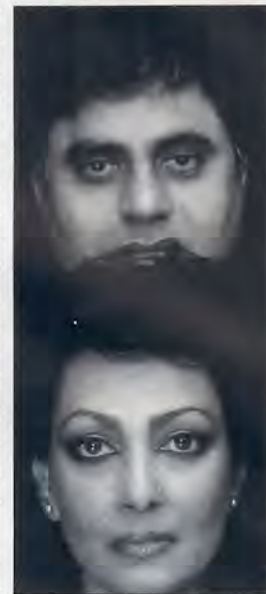
Ingeborg Sevastik

Öva din urdu med hjälp av ballad

Som bekant finns i Indien en stor och rik populärkultur med musik och film som främsta kanaler. En av de största sångarna med nationell räckvidd är Jagjit Singh, vars repertoar domineras av så kallade *ghazals*, ett slags ballader i ganska långsamt tempo. Språket är mestadels urdu, men i en modern variant, som även hinditalande förstår utan svårighet.

Nedanstående örhänge, *kagaz ki kashi* (pappersbåten), en dikt av Sudarshan Fakir, är en klassiker, som både unga och gamla kan utantill. Den nostalgiska melodin kan ju inte förmedlas i skrift, men Jagjit Singh har gjort flera cd- och kassetinspelningar, ensam såväl som tillsammans med sin före detta hustru Chitra.

Min svenska tolkning nedan är gjord så att den ska kunna sjungas till originalmelodin. Det medför att det låter lite rumphugget ibland, och att den litterära kvaliteten blir lidande. I gengäld är det en ganska trogen översättning, om nu någon vill passa på att öva upp sin urdu, medan han eller hon lyssnar på Jagjit och Chitra.

Jagjit och Chitra Singh.

Jan Henningsson
henningsson@pol.net.in

Pappersbåten

Tag bort mina pengar, mitt världsliga rykte, ja tag, om så vore, min ungdom ifrån mej! Men giv mej tillbaka min barndoms monsuner och båten av papper på regnvattnets pölar!

De allra äldsta minnenas platser...

Gumman, som ungarna kallade "mormor", en mormor som talte om älvornas tält, och ansiktets rynkor, som täckte ett sekel... glöm inte bort – fast vem kan väl glömma? – nätter så korta, och sagor så långa, och båten av papper på regnvattnets pölar!

I gassande solsen vi sprang ut på gården en koltrast, en sparv och en fjärlil att fånga, att bråka och gråla vid dockornas bröllop, att falla från vaggan, och klara sig oskadd... Små saker av mässing, presenter av kärlek, och bitar av flickornas trasiga armband, och båten av papper på regnvattnets pölar!

Att en dag bestiga sanddyner höga, att bygga sig hus och riva dem åter: vi var som en bild av oskuldens längtan – så rika på drömmar, på lekar så rika, innan vi kände världens bekymmer eller de knutar, som binder oss människor – ja, det var livet, det stora och vackra!

Fotnot: Översättningen ska ingå i en antologi som Jan Henningsson arbetar med i Hyderabad.

Hinduisk konst fram till i dag

GEORGE MITCHELL

Hindu art and architecture

Thames & Hudson 2000

Australiensaren **George Mitchell** är doktor i indisk arkeologi vid universitetet i London och har särskilt forskat kring de imponerande templen och ruinerna efter Sangama- och Tulavu-dynastiernas huvudstad Vijayanagara (ödelagd 1565) i nuvarande indiska delstaten Karnataka.

I denna pedagogiskt upplagda och rikt illustrerade bok redogörs kronologiskt för hinduisk konst och arkitektur från det att sådan började utvecklas i Indien några århundraden f Kr och fram till vår tid.

Medvetet har Mitchell valt att begränsa sig till den hinduiskt präglade konsten, och han lämnar därför de buddhistiska, jainistiska och muslimska traditionerna åt sidan, liksom palatsarkitektur och liknande profana konstyttringar. På samma sätt begränsar han sig till Sydasien och tar inte upp hur hinduisk konst och arkitektur spritts till exempelvis Kambodja och Bali.

Ursprunglig gudapantheon

Inledningsvis redogörs för hinduismens ursprungliga gudapantheon och om hur traditionerna kring de i dag dominerande gudarna Vishnu, Shiva och Devi vuxit fram successivt. Myterna och berättelserna som de framställs i Vedaskrifterna, Upanishaderna, Puranalegenderna och inte minst i *Mahabharata* och *Ramayana* presenteras, motiv som ständigt återkommer inom tempelkonsten.

Trots att hinduismen introducerades i Indien långt tidigare finns inga lämningar

efter tempel eller skulpturer äldre än från 400-talet f Kr, och först under den inledningsperiod som Mitchell kallar åren 200 f Kr – 200 e Kr, en tid då både hinduism och buddhism samexisterade, dyker de första hinduiska gudafiguerna upp, bland annat en skulptur i sten av Shiva och hans lingam i Gudimallam, Andhra Pradesh.

Nästa period betecknar Mitchell som en tidig mognad, från 400–800-talet, när det byggs imponerande klipp- och grotttempel på många håll, exempelvis på Elephantaön utanför Mumbai, i Ellora i Maharashtra och i Mamallapuram i Tamil Nadu. Därefter följer en kulmination i form av väldiga tempelbyggen över hela Indien under 900–1200-talet. De skilda byggstilarna utvecklas, med dominerande *shikhara*-torn i norr och med dekorerade *gopuram*-entrébyggnader i söder. Det är från denna tid Khajuraho i Madhya Pradesh, Konarak-templet i Orissa liksom en lång rad praktfulla tempel i Rajasthan och Tamil Nadu härstammar.

Den muslimska erövringen satte abrupt stopp för denna guldålder för tempelbyggande, men hinduiska konsttraditioner levde likväl vidare och utvecklades starkt i de

En 1,5 meter hög linga i sandsten med skulpterad Shivafigur i Parashurameshvaratemplet i Gudimallam, Andhra Pradesh.

delar av Sydasien där hinduiska furstar fortsatte regera, exempelvis i Rajasthan och Himachal Pradesh, i Nepal under Malla-dynastin och inte minst i södra Indien – där det utsökt vackra Meenakshitemplet i Madurai byggt på 1600-talet utgör en höjdpunkt.

På 1700-talet blev också det expansiva Maratha-riket, som kom att sträcka sig ända upp till Varanasi, ett centrum för hinduisk pånyttfödelse, och även i muslimskt dominerade områden som Bengalen byggdes tempel som är av intresse då de byggnadsmässigt lånat mycket av den moguliska arkitekturen med dess valvkonstruktioner. Det muslimska inflytandet blev också stort inom den religiösa konsten, där det växte fram traditioner exempelvis i Kangradalen i Himalaya liksom i Rajasthans rajputstater, där motiv ur *Ramayana* kombinerades med persiskt miniatyrmåleri.

Avslutningsvis går Mitchell igenom de många konsttraditioner som levt vidare fram till i dag. Den europeiska påverkan har varit stor de senaste 100 åren, men likväl finns det en mångfald av lokala traditioner, som inte minst i form av väggkalendarer, reproduktioner och bronskulpturer är oerhört populära än i dag.

Det må gälla naivt religiöst väggmåleri som i Madhubani, Bihar, gudastatyetter i brons från Bastardistriktet i Madhya Pradesh, snidade sandelträfigurer från Karnataka, *kalamkari*-blocktryck från Andhra Pradesh eller väldiga terrakotta-häststatyer från Tamil Nadu. Variationsrikedomen är stor.

Lars Eklund

Insiktsfullt och respektfullt om Bangladesh

BOSSE KRAMSJÖ

Bangladesh – på upptäcktsfärd i verkligheten

Svalorna/Shamunnay 2000

Få är så självsäkra och tror sig förstå allt som de västerländska experter som med jämna mellanrum dimper ner i tredje världens länder och med sin speciella jargong ska implementera det ena eller andra biståndsprogrammet. Att de inte talar det lokala språket, att de lever ett lyxliv fjärran från det folk de påstås ska hjälpa och i många fall brister i kunskap om den miljö de befinner sig i döljs av fina ord och fraser.

Bosse Kramsjö som är lärare i u-landskunskap vid Sandöskolan och som arbetat under långa perioder för organisationen Svalorna och sedermera Proshika i

Bangladesh under 1970-, 80- och 90-talet har ofta gisslat dessa biståndsproffs som egentligen inte förstått någonting. Det har han gjort i underfundigt formulerade texter som publicerats i en lång rad publikationer genom åren, bland annat här i SYDASIEN.

Spännande projekt

Dessa insiktsfulla reflektioner och många andra har nu sammanställts till en volym som getts ut av Svalorna i samarbete med dess bangladeshiska systerorganisation Shamunnay samtidigt på svenska, engelska och bengali. Det är ett spännande projekt som stötts av Sida och Forum Syd att göra Kramsjös texter tillgängliga även för de människor han berättar om, ett projekt som inte varit helt lätt att genomföra utan därför tagit flera år i anspråk.

Det är både mörka och ljusa bilder av landet Bangladesh som möter i dessa texter, personliga ögonblicksskildringar av människor och miljöer, om kulturkrockar, rikedom och fattigdom, demokrati och folklig mobilisering, där inte sällan djärva och oväntade jämförelser dras med förhållandena i Sverige.

Att Kramsjö själv talar bangla, att han visar respekt för dem han lär känna och han lever som en av dem ger stor tyngd åt de slutsatser han drar.

Detta är en utomordentlig bok för den som vill lära sig förstå landet bättre. Boken, som tryckts i Bangladesh, kan beställas genom Svalornas Indien-Bangladeshsektion i Lund, e-post: swallows@algonet.se. Pris 175 kronor + porto.

Lars Eklund

AFGHANISTAN

Sju avrättade i Herat

□ Talibanregimen avrättade i slutet av oktober sju män genom hängning på flygplatsen i Herat i västra Afghanistan. Männerna hade dömts för terrorism.

Männerna som uppgavs tillhöra oppositionsalliansen greps sedan myndigheterna hittat en mindre vapenarsenal i deras gömställe i utkanten av staden, rapporterade nyhetsbyrån News Network International. (IPS)

Ädelstenar exporteras

□ Ädelstenshandlaren **Herbert Obodda** från USA brukade varje år resa till Afghanistan för att köpa ädelstenar, fram tills 1979 då Sovjetunionen invaderade landet.

Sedan dess har han rest till norra Pakistan för att köpa afghanska ädelstenar, som fortfarande är mycket efterfrågade på världsmarknaden, bland annat smaragder, turmaliner, rubiner och lasurstenar – även kallade lapis lazuli.

Enligt legenden skickades lasurstenar som en gåva till den egyptiska drottningen **Cleopatra** för tusentals år sedan. Stora mängder afghanska ädelstenar smugglas varje år till Pakistan och undgår därmed handelse-

bargot mot Afghanistan.

Enligt officiell statistik omfattar exporten av ädelstenar från Pakistan cirka 126 miljoner kronor per år. Men om man räknar med de ädelstenar som smugglats från Afghanistan så handlar det i stället om cirka 800 miljoner. (IPS)

BANGLADESH

Även kvinnans namn på födelsebevis

□ Från och med nu ska både moderns och faderns namn stå på bangladeshiska barns födelse- och utbildningsbevis. Beslutet är en seger för landets kvinnor.

Det kommer framför allt att få praktisk betydelse för landets ensamstående mödrar, som tidigare har varit tvungna att uppge sin fränkskildes makes namn, exempelvis när barnen ska registreras i skolan.

Konservativa islamiska grupper är dock kritiska till beslutet, som de anser kommer att underminera äktenskapet som institution.

Namnbeslutet är det senaste i en rad "kvinnovänliga beslut". Ett av de tidigare är att kvinnor givits möjlighet att arbeta inom armén. Regeringen har även fått positiv kritik för att fler kvinnor nu är verksamma inom politiken. (IPS)

INDIEN

Klartecken för fortsatt dammbygge i Narmada

□ Indiens högsta domstol beslutade den 18 oktober att bygget av Sardar Sardovar-dammen i Madhya Pradesh får återupptas, efter ett uppehåll på sex år, en period under vilken förhör med motståndare och förespråkare pågick. En majoritet av de tre domarna i domstolen gav klartecken till att den nu 85 meter höga dammen omedelbart kan höjas ytterligare fem meter. Dammens slutgiltiga höjd beräknas bli 138 meter.

De som protesterar mot dammen, som byggs i Narmada-dalen, hävdar att den kommer att göra 200 000 människor av stamfolk hemlösa och leda till stora negativa konsekvenser för miljön.

Rörelsen mot Narmada-projektet är Indiens mest välkända folkrörelse, och dess ledare **Medha Patkar** har belönats med det svenska Right Livelihood-priset, som brukar kallas det alternativa nobelpriset. Hon inledde efter domstolsbeslutet en hungerstrejk i staden Bhopal.

För nio år sedan var hon nära att dö vid en liknande hungerstrejk, som varade i 22 dagar. Samtidigt arrangerades protestaktioner över hela landet, bl a av 3 000 bönder i Narmadadalen och i storstäderna Bangalore och Chennai. (IPS)

Tre nya delstater

□ Under november månad har Indien fått tre nya delstater, Uttaranchal, Jharkhand och Chhattisgarh.

Uttaranchal består av bergsområdena i norra Uttar Pradesh samt en liten remsa slättland med huvudstad Dehra Dun. Områdets största tillgång är turistindustrin, men man har också stor potential för vattenkraft att man skulle kunna lösa hela Indiens elförsörjningsproblem.

Jharkhand bildas av Chhotanagpur-platån, den södra delen av delstaten Bihar, ett område som dominerats av stamfolk. En agitation för att bilda Jharkhand har förekommit ända sedan 1920-talet. Här finns 40 procent av Indiens mineraltillgångar, och man har stått för två tredjedelar av Bihars skatteintäkter. Trots det råder stor

fattigdom liksom svåra problem med brottslighet, laglöshet och bristande infrastruktur. Man hoppas att tillkomsten av den nya delstaten ska få fart på tillväxten. Huvudstad Ranchi.

Den tredje nya staten Chhattisgarh har varit en del av delstaten Madhya Pradesh. Området dominerats helt av stamfolk och är fattigt trots stora mineraltillgångar. Upphöjandet till delstat kommer att innebära att Chhattisgarh kan använda de pengar som tidigare pumpats in i andra delar av Madhya Pradesh för sin egen utveckling. Huvudstad Raipur. (IPS)

Vapenstillestånd i Kashmir under ramadan

□ Den indiska regeringen har beordrat sina trupper att inte attackera de väpnade separatisterna i Kashmir under muslimernas heliga månad ramadan som inleddes den 26 november.

– Den heliga månaden ramadan, under vilken profeten Mohammed uppmanade alla och en var att leva i fred och harmoni, närmar sig och den indiska regeringen har därför instruerat sina styrkor att inte inleda strider mot militanta element i Jammu och Kashmir under denna fridens månad, deklarerade premiärminister **Vajpayee**.

Tidigare i år inleddes en vapenvila av den ledande militanta gruppen i Kashmir, Hizbul Mujahideen. Det ledde till samtal mellan dem och indiska regeringstjänstemän. Men fredssamtalen bröts redan efter en vecka sedan indierna vägrade att låta Pakistan delta i diskussionerna.

Mirwaiz Omar Farooq, ledare för en paraplyorganisation för separatistgrupper i Kashmir, säger att eldupphöret under ramadan är "en fin gest". Men han kräver att vapenvilan ska följas upp av fredssamtal som omfattar Indien, de olika miliserna och Pakistan. Andra militanta grupper som är baserade i Pakistan, så som Al-Badr och Lashkar-e-Toiba, har totalt avfärdat den indiska regeringens erbjudande om fred under Ramadan. Al-Badrns talesman **Mushtaq Asgari** har i stället sagt att hans organisation kommer att trappa upp sina militära aktioner under ramadan. (IPS)

INDIEN- OCH ASIENSPECIALISTEN

SIMMY'S TRAVELS med specialister som bryr sig och priser som tål att jämföras

Vi skräddarsyr resor över hela världen

Gråbrödersgatan 8
S-211 21 Malmö, SWEDEN
Tel: 040-23 28 30 Fax: 040-12 62 61

www.simmytravels.se

PAKISTAN

Nya USA-sanktioner

□ USA beslutade den 22 november om sanktioner mot Pakistan efter misstankar om att landet samarbetat med Kina för att utveckla kärnvapenmissiler. USA:s sanktioner innebär att USA inte kommer att bedriva någon handel med Pakistans försvarsdepartement under de två kommande åren. (IPS)

Pilgrimer välkomnade

□ Tusentals sikher från hela världen samlades i mitten av november i den lilla pakistanska staden Hasan Abdal, för att fira religionens grundare – **Baba Guru Nanak Dev** på hans 531:a födelsedag.

Det var den största samlingen av sikher i Pakistan sedan den indiska subkontinenten delades i Indien och Pakistan för 53 år sedan. Den smärtsamma delningen delade också sikhernas hemland i två delar – en indisk och en pakistansk. Ungefär 8 000 sikher kom till Hasan Abdal från hela världen, av dem 2 000 från Indien. Pilgrimerna deltog i religiösa ceremonier vid Punja Sahib-

helgedomen i Hasan Abdal innan de fortsatte till de viktigaste ritualerna, som ägde rum i Nankana Sahib, Guru Nanaks födelseplats. Pakistans president, **Muhammad Rafiq Tarar**, närvarade vid ceremonin. Han sa att den visade att minoriteterna i landet har fullständig religiös frihet. (IPS)

SRI LANKA

Blygsam regeringsseger i parlamentsval

□ Den styrande koalitionen Folkalliansen (PA) i Sri Lanka segrade i parlamentsvalet i början av oktober. PA tog 107 av 225 mandat och nådde därmed inte den egna majoritet man hoppats på.

PA tvingades söka stöd av två småpartier (National Unity Alliance och Sri Lanka Muslim Congress) för att kunna bilda regering. Men det kan också bli fråga om en minoritetsregering.

Oppositionspartiet UNP (Förenade Nationella Partiet) fick 89 mandat, färre än före valet. Övriga 29 mandat togs av den gamla singalesiska uppriksrörelsen JVP och av partier som företräder landets tamilska

och muslimska minoriteter. Valet blev mycket våldsamt och kantades av mord, sprängdåd och valfusk.

Sirimavo Bandaranaike avled på valdagen

□ Förra premiärministern och matriarken i lankesisk politik, **Sirimavo Bandaranaike** dog i en hjärtattack strax efter det hon röstat i parlamentsvalet den 10 oktober.

Mrs Bandaranaike nådde den högsta politiska makten som "den gråtande änkan" sedan hennes man, **SWRD Bandaranaike**, mördats av en buddhistmunk 1959. Hon kom att bli världens första kvinnliga premiärminister, och hon var regeringschef i tre perioder, 1960 – 1965, 1970 – 1977 och 1994 – 2000. Hennes två barn leder i dag landet från varsin sida mittfåran; **Chandrika Kumaratunga** som varit landets president sedan 1994, och sonen **Anura Bandara** som 1993 lämnade det gamla Frihetspartiet (SLFP) skapat av fadern för att gå med i oppositionen, UNP där han haft en ledande roll sedan dess.

Norsk fredsmäklings stöter på motstånd

□ Hundratals singaleser demonstrerade den 16 november utanför norska ambassaden i Colombo med krav att Norge drar sig ur sitt fredsmedlaruppdrag under stridsropen "Försvinn, mordiska norrmän!" För att förtydliga sig brände demonstranterna en docka föreställande norske medlaren **Erik Solheim**. Arrangörer var den buddhistiska nationalistorganisationen *Sinhala Urumaya*. Förra singalesgerillan JVP som sensationellt vann flera platser i parlamentsvalet har i ett brev ställt samma krav på att Norge drar sig ur, och man anklagar norrmännen för att ta ställning för Tigergerillan.

I början av november hade Solheim ett möte med Tigerledaren **Prabhakaran** i gerillakontrollerat område. "Han är mycket allvarlig när han talar om att finna en fredlig lösning", var Solheims kommentar efter mötet. Solheim har såväl tidigare som senare haft möten med regeringsföreträdare under sitt medlaruppdrag "som kan ta allt mellan några veckor och flera år".

Flyg till

➤ Indien, Bangladesh, Pakistan, Thailand, Sri Lanka, Hong Kong, Filippinerna, Singapore, Nepal etc

Med

➤ Gulf Air, Lufthansa, Tarom, British Airways, Aeroflot, Emirates, Alitalia, CSA eller något annat av våra bolag

metropolresor

Luntmakargatan 42

111 37 STOCKHOLM

Tel 08 - 10 45 58

Fax 08 - 723 06 66

e-mail:metropol@stockholm.mail.telia.com

Avsändare:
SYDASIEN
Råbygatan 5 A
223 61 LUND

POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen noterad på baksidan

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

Vandring utan tyngande bagage

Gangaram lämnade livet som väktare och blev sadhu

Jag kan känna mig lite avundsjuk när jag möter hans blick, önska att min ryggsäck var som hans, vägan- de ingenting. Inget tyngande att transportera på resan genom livet.

För åtta år sedan lämnade han det in- vanda och någorlunda säkra, svepte in sig i en filt och målade en treudd med vit färg i sin panna. Han hade bestämt sig.

"Beslutet fattades inte över en natt", sä- ger **Gangaram**.

"Det tog flera år av tankar i ensamhet och diskussioner inom familjen. Jag arbe- tade som väktare i södra Indien, på en plats som är populär bland indiska och utländska turister. Där träffade jag också många vandrande sadhuer som jag hade långa samtal med. Jag hade gott om tid att lyssna och tänka. Kontrasten jag upplevde mellan dessa samtal och det jag såg av turisternas liv, till exempel deras ogenererade sätt att visa sig utan kläder, att inte stänga dörren om sig ens i de mest intima situationer, det fick mig att fundera över människan, natu- ren, livet och Gud. Om du frågar mig mer om min syn på västerländskt levnadssätt, har jag inget att tillägga."

Gangaram är omkring 50 år, säger han. Medan han arbetade, sparade han pengar

Avancerat självplågeri

En sadhu, eller helig man som han också kallas, är en person, en hindu, som tagit avstånd från allt världsligt och ägnar sitt liv åt att försöka uppnå andlig frälsning, upplysning. Han målar sin kropp med aska och smyckar ansiktet med heliga tecken för att visa sin vördnad för gudarna Brahma, Shiva och Vishnu.

Klädseln består av ett höftskyнке, det enda han bär med sig är en tiggerhink och en vattenskål, ibland också en stav prydd med en treudd. Sadhuer är kända för att utöva självplågeri vilket anses för- knippat med förmågan att gö- ra sig osynlig, att försvinna.

Källor: Rajesh Bedi: Sadhus – The Holy Men of India, Lonely Planet, India.

och kunde köpa två tunnland mark i sin by i delstaten Uttar Pradesh.

"Mina två söner som är 20 och 30 år gamla, sköter jorden och sörjer för att fa- miljen har mat när inte jag är hemma. Jag brukar stanna hos dem ett par månader i ta- get. Mina dagar ser ungefär likadana ut var jag än befinner mig. Jag ber och mediterar flera gånger om dagen. En meditation kan vara en timme. Jag sover där jag hittar en lämplig plats, just nu hos en vän som upp- låter sin balkong. Kärleksfulla människor ger mig vatten och mat, ibland en cigarett eller lite pengar."

Köper aldrig biljett

Jag ger Gangaram ett bidrag till tågbiljetten hem till byn. **Ashok Sharma** från London, född i Indien och hindu som Gangaram, är min tolk.

Han berättar att en sadhu al- drig köper biljett. Han re- ser gratis tills han blir avvisad av någon konduktör som är mer pliktrogen tjänsteman än rättrogen hindu. Då tar han bara

nästa tåg och skulle lagöverträdelsen leda till fängelsestraff ser han inte det som något problem.

Ashok Sharma berättar också att en se- riös sadhu, som Gangaram, inte upptar nå- gon sittplats. Han sätter sig i korridoren, på golvet.

Gangaram är på väg till Rajasthan, till en plats av speciell betydelse för alla sad- huer i Indien. Där samlas de och dit söker sig högt uppsatta politiker och förmögna affärsmän för att få råd i viktiga frågor av sadhuer som bor på platsen eller vistas där tillfälligt. De bofasta brukar marken som en gång i tiden skänktes av maharajor. Av intäkter från ett sjuttioal kor finansierar man ett sjukhus. Platsens andliga status un- derstryks av några heliga elefanter till vilka man ger sin puja, sitt offer.

Mitt sista i en rad av samtal med Gangaram är slut. Han lägger filten över axlarna och vi säger att vi nog kommer att ses igen. Målet för första etappen av den vandring han just påbörjat är ett berömt tempel. Målet för hans liv, säger han, är att få se så många tempel som möjligt.

Ann-Britt Tolf

FOTO: ANN-BRITT TOLF

Gangaram har som mål i livet att se så många tempel som möjligt. För åtta år sedan blev han, efter år av fundering- ar, sadhu.